

POBAČAJ U PRAVNOJ STVARNOSTI

Ištuk, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Law / Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:170:912405>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Law Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Pravni fakultet Split

Josipa Ištuk

POBAČAJ U PRAVNOJ STVARNOSTI

DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

prof. dr. sc. Dijana Jakovac - Lozić

Split, 2024.

UNIVERSITY OF SPLIT

Faculty of Law

Josipa Ištuk

ABORTION IN LEGAL REALITY

GRADUATION THESIS

Supervisor:

Professor Dijana Jakovac – Lozić, LL.M., Ph.D.,

Split, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem, s potpunom materijalnom i moralnom odgovornošću, da sam ovaj rad samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, koji nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da se ovaj moj rad javno objavi na Internetu.

(vlastoručni potpis)

Zahvale

»U ime Božje idemo hrabro dalje!«

(sv. Ivana Orleanska)

Potaknuta od sv. Josipa, Isusovog poočima i zaštitnika nerođene djece, u nadi da će pobačaj jednom zauvijek prestati, ovaj rad pišem i posvećujem milijunima nerođene djece kojoj nikada nije ukazana prilika da ugledaju svjetlo dana, a i svoj djeci koja su u ovom trenutku u opasnosti od brutalnog nasrtaja na život. Ovo je najmanje što mogu učiniti za vas. Vi, nepriznati od ljudskog roda. Vi, brutalno ušutkani od Heroda današnjice. Vi, bezobzirno raskomadani i u vjetar zaborava odneseni. Vi, progutani kao nepostojeći u ovom vrtlogu sebičnosti. Vi, svojatani pa poništavani kako i kada se kome prohtije. Sada uživajte u punom priznanju vašeg čovještva, dostojanstva i osobnosti, a neka se istina o tome što je zapravo pobačaj ne skriva. Oprostite nam.

Rad također želim posvetiti svojim roditeljima, pokojnoj majci i ocu. Hvala vam na daru života, ljubavi i ostvarenoj mogućnosti da završim studij. Hvala vam što nikad niste odustali iako znam da vam je bilo neizmjereno teško. Hvala vam jer ste me svojim životima i brakom naučili kako se živi. Volim vas!

Ovaj nimalo lagan zadatak ne bi bilo moguće ostvariti da uz mene nije bila moja sestra Matea i brat Vlatko. Veliki je blagoslov imati vas i dijeliti s vama radosne, ali i tužne i teške trenutke. Hvala vam na podršci i ohrabrenju kroz čitavo studiranje. Hvala zetu Josipu i nećacima Jozi i Tomi jer su me zacijelo obogatili u ovom pothvatu.

Svim prijateljicama sam zahvalna što su bile strpljive za sva moja akademska stanja i jer su mi osvještavale ljepotu života i izvan ovih bespuća prava. Izrazito sam zahvalna mentorici, profesorici Dijani Jakovac - Lozić na pruženom razumijevanju i pomoći. Zahvaljujem i svima ostalima koji su na bilo koji način dio mog životnog i akademskog puta...

Povrh svega, sva hvala i slava Gospodinu Isusu Kristu i blaženoj Djevici Mariji!

Sažetak

Vrijednost ljudskog života, s jedne strane, isključivo se promatra kao tehničko pitanje ne uzimajući u obzir njegovu nepovredivost zbog snage samog stvaralačkog čina, dok se s druge strane, vrednuje kroz okvire pukog naturalizma čime je otvoren širok put brojnim manipulacijama te ignoriranju bilo kakvog etičkog kodeksa. Poradi „nevidljivosti“ pobačaja građani su lišeni spoznati što on uistinu jest, a u tom obmanjivanju potpomaže djelovanje Europske unije zajedno s Vijećem Europe i Ujedinjenim narodima. Svjetska zdravstvena organizacija, kao koordinacijsko tijelo UN-a nadležno za zdravstvena pitanja, nerijetko zloupotrebljava svoj položaj pa tako i u vidu promicanja pobačaja. Iako pobačaj nije zajamčen nijednim obvezujućim međunarodnim ili europskim dokumentom, glede ove problematike generira se, takoreći, međunarodno običajno pravo koje sve više uzima maha u kreiranju europskih zakonodavstava i općeprihvaćenog mišljenja o pobačaju. Praksa nadnacionalnih europskih sudova, osobito Europskog suda za ljudska prava, doprinosi još konfuznijoj konkretizaciji ove, ionako odveć delikatne tematike, svojim diletantskim obrazloženjima. Uslijed pritiska spomenutih organizacija i njihovih tijela na europske države, svjedoci smo rastuće liberalizacije europskih zakonodavstava o »prekidu trudnoće.« Republika Hrvatska, zasada nema petlju beskompromisno zaštititi svu nerođenu djecu i ukinuti aktualni genocidni zakon pa umjesto toga, poput pravog poltrona, slijepo slijedi trendove europske, točnije, međunarodne zajednice.

Ključne riječi: nerođena djeca, zdravstvena skrb, reproduktivna prava, pravo na život, pobačaj, Vijeće Europe, Europska Unija, Ujedinjeni narodi

Summary

The value of human life, on the one hand, is exclusively viewed as a technical issue, not taking into account its inviolability due to the power of the creative act itself, while on the other hand, it is valued through the framework of mere naturalism, which opens a wide way to numerous manipulations and ignoring any ethical code. Because of the „invisibility“ of abortion, citizens are deprived of knowing what it really is, and this deception is facilitated by the actions of the European Union together with the Council of Europe and the United Nations. The World Health Organization, as a special organization of the UN, abuses its position as the ruling health body to promote abortion. Although abortion is not guaranteed by any binding international or European document, on this issue, customary international law is, so to speak, generated, which is gaining momentum in the creation of European legislation and generally accepted opinion on abortion. The practice of supranational European courts, especially the European Court of Human Rights, contributes to an even more confusing concretization of this, already too delicate topic, with its dilettante explanations. Due to the pressure of these organizations and their bodies on European countries, we are witnessing a growing liberalization of European legislation on abortion. The Republic of Croatia, like a true poltron, does not have the courage to uncompromisingly protect all unborn children and abolish the current genocidal law, so instead it blindly follows the trends of the European, or more precisely, the international community.

Keywords: unborn children, health care, reproductive rights, the right to life, abortion, Council of Europe, European Union, United Nations

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TERMINOLOGIJA, ZNAČENJE I METODE POBAČAJA	2
2.1. Manipulativna i dvosmislena terminologija.....	3
2.2. Inducirani pobačaj	4
2.2.1. Usisavanje vakuumom (sukcijska aspiracija)	4
2.2.2. Dilatacija i evakuacija (D&E)	5
2.2.3. Histerotomija.....	5
2.3.4. Medikamentozni pobačaj	6
3. LJUDSKI ŽIVOT I MARGINALIZACIJA NEROĐENIH	6
3.1. Embrij kao osoba.....	7
3.2. Embrij kao nositelj ljudskih prava	8
4. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U MEĐUNARODNOM PRAVU	10
4.1. Međunarodni dokumenti o pravu na život	10
4.1.1. Ženevska deklaracija o pravima djeteta	11
4.1.2. Opća deklaracija o ljudskim pravima.....	11
4.1.3. Deklaracija o pravima djeteta.....	12
4.1.4. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima	123
4.1.5. Međunarodni pakt gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima	14
4.1.6. Konvencija o pravima djeteta.....	14
4.2. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) kao ključni promicatelj pobačaja	16
4.3. Pobačaj – zlo koje međunarodna zajednica skriva iza sintagme »reproduktivno pravo« ili »zdravstvena skrb«.....	18
4.3.1. Pobačaj kao reproduktivno pravo.....	19
4.3.2. Pobačaj kao zdravstvena skrb	20
5. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U EUROPSKOM PRAVU	22
5.1. Europski dokumenti o pravu na život	23
5.1.1. Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama	23
5.2. Nastojanja Vijeća Europe i Europske Unije u vidu promidžbe pobačaja	24
5.3. Komparativni pregled pobačaja u europskim državama	27
5.4. Praksa Europskog suda za ljudska prava.....	32
5.4.1. Vo protiv Francuske	33
5.4.2. A, B, & C protiv Irske	35
5.4.3. Boso protiv Italije.....	38

6. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU	39
6.1. Ustav Republike Hrvatske.....	40
6.2. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (ZZM)	40
6.2.1. Zakonske odredbe ZZM-a.....	42
6.3. Protupravni prekid trudnoće i kazneni aspekt pobačaja.....	43
6.4. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske 2017.....	44
7. INTERDISCIPLINARNI PRISTUP POBAČAJU	47
7.1. Sociološki pristup.....	47
7.2. Psihološki pristup	50
7.3. Bioetičko – teološki pristup.....	52
8. ZAKLJUČAK.....	56
LITERATURA	59

1. UVOD

Pobačaj je, na veliku žalost, vodeći uzrok smrti u svijetu. Baš kako veli Goethe u svom djelu 'Faust': »...ja duh sam koji vječno poriče! I s pravom baš; jer sve što rodi se, zaslužuje da propadne, stog bolje bi bilo kad nastajalo ne bi.« Budući je riječ o problemu globalnih razmjera, ne pristupa mu se dovoljno ozbiljno. Međutim, kad kažemo »ozbiljno« i »globalni problem,« zvuči kao da, u najmanju ruku, govorimo o siromaštvu ili zagađenju okoliša. Da se pogrešno ne shvati, pobačaj bi bio problem i kad bi se njime okončao i jedan jedini život na svijetu godišnje. Kad bi tako gledali na ljudski život u utrobi, drugačije bi pristupali rješenju samog problema. To što su njime izravno pogođeni životi stotina milijuna djece, samo govori u prilog činjenici kako su sva nastojanja oko njegova smanjenja zapravo lažna i kako primarni subjekti (dijete i majka) nisu u središtu čitave ove tragične realnosti.

U tome i jest problem što na to gledamo suviše statistički i mehanički, uspoređujemo stope pobačaja u različitim zemljama, ravnamo se prema nekakvom „prosječnom europskom zakonu“, raspravljamo o duljini roka pobačaja na zahtjev, o opravdanim rokovima za različite indikacije (...) umjesto da detektiramo uzroke induciranih pobačaja i sustavno im se posvetimo. Obrana dostojanstva svakog ljudskog bića trebala bi biti temeljna pravna tekovina. Zakonodavno - pravni kontekst u području zaštite nerođenih doista je prijeporan, a manjkaju mehanizmi promicanja stvarne jednakosti rođenih i nerođenih. Trebali bismo humanizirati zakone, a ne institucionalizirati ljudsku smrt. Zar svaki ljudski život u svakoj svojoj fazi ne bi trebao biti jednak pred zakonom? Zar neželjenost djeteta može biti dostatna indikacija za oduzimanje života nerođenom djetetu? Bolje rečeno, zar išta može biti značajnije i urgentnije od očuvanja ljudskog života pa i onog, toliko osporavanog, intrauterinog? S druge strane, kako život malformiranog djeteta može biti užasniji od usmrćenja istog zbog njegove malformiranosti? Jesu li države razvile nacionalne obiteljske te odgovarajuće socijalne politike kako žene uopće ne bi ni pomišljale na pobačaj?

Zašto se pojedince ne podučava o bračnoj i roditeljskoj odgovornosti umjesto da za navodnu neravnopravnost ispaštaju nedužni? Ukoliko inkriminacija pobačaja ne bi ništa postigla, koja je svrha da se svaki napad na ljudski život regulira kao kazneno djelo? Može li se u budućnosti uopće očekivati potpuna zabrana induciranih pobačaja u Europi s obzirom na brzorastuću liberalizaciju? Je li moguće uskladiti zakonodavstva i ima li uopće potrebe za tim? Koje bi bilo najispravnije zakonsko rješenje o prekidu trudnoće kako bi se postigao barem neki pravedni cilj?

2. TERMINOLOGIJA, ZNAČENJE I METODE POBAČAJA

Da bismo uopće mogli kvalitetno razmotriti pravnu, kao i sve ostale dimenzije pobačaja, neophodno nam je upoznati se s njegovim pojmom. Jezik koji se koristi za opisivanje pobačaja je raznolik; stoga su važne jasne definicije i točna uporaba pojmova.¹ Hrvatska enciklopedija definira pobačaj (lat. *abruptio graviditatis*) kao izbacivanje ploda dok još nije sposoban za život. U skladu s našim rječnikom, abortus² (pometnuće, pobačaj) je medicinski kontroliran ili spontani prekid graviditeta.³

Nadalje, standardnim poimanjem smatramo ga namjernim prekidom trudnoće s razumnom spoznajom da će takav prekid uzrokovati smrt embrija (i embrionalnih matičnih stanica) ili fetusa.⁴ Prema kriteriju vremena razlikujemo rani i kasni pobačaj, a prema kriteriju intencije spontani i namjerni. Rani namjerni pobačaj podrazumijeva onaj do šesnaestog tjedna, a kasni od sedamnaestog do dvadeset i osmog tjedna.⁵ Rani spontani pobačaj uključuje razdoblje do dvanaestog tjedna, a kasni do dvadeset i četvrtog.⁶ U publikaciji Svjetske zdravstvene organizacije (u nastavku SZO)⁷ Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema⁸ označen je kao medicinski pojam te je uočljiva podjela na spontani i inducirani pobačaj. Naime, SZO navodi spontani pobačaj kao prekid trudnoće tijekom koje se embrij spontano odbaci prije dvadeset i drugog tjedna trudnoće ili embrij koji je ispod 500 grama.⁹

S druge strane, engleska riječ razvijati se potječe od starofrancuske riječi *developer* što znači razmotati što je zamotano pa analogno tome, nerođeno dijete, kada se razvije, odmota ljudskost

---

¹ Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses, Contraception and Abortion, Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing, god. 53., br. 3, 2024, str. 2.

² (od lat. *aboriri*: propasti, umrijeti)

³ Potonje 'pak označava stanje žene koja nosi plod, koja treba roditi.

⁴ Oxford Constitutional Law (Abortion), <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:mpeccol/law-mpeccol-e67> (pristupljeno 1. kolovoza 2024.)

⁵ Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/pobacaj> (pristupljeno 1. kolovoza 2024.)

⁶ NHS inform, <https://www.nhsinform.scot/illnesses-and-conditions/pregnancy-and-childbirth/miscarriage/> (pristupljeno 1. kolovoza 2024.)

⁷ Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je koordinacijsko tijelo javnog zdravstva Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Genevi, osnovano 7. travnja 1948. Upravlja globalnim zdravstvenim pitanjima, odgovorno je za oblikovanje programa istraživanja i postavljanje standarda. Hrvatska je članicom SZO postala u lipnju 1992.

⁸ Hrvatski zavod za javno zdravstvo/Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema – deseta revizija, 1992., svezak 1. – drugo izdanje, medicinska naklada Zagreb, 617. str.; u XV. Poglavlju pod naslovom Trudnoća završena pobačajem O00 - O08; O03 spontani pobačaj uključuje pobačaj, O04 legalno inducirani (medicinski) pobačaj uključuje prekid trudnoće: legalni, terapijski, O05 ostali pobačaj, O06 inducirani pobačaj, BPO

⁹ Definitions and Indicators in Family Planning maternal & Child Health Used in the WHO Regional Office for Europe, Reproductive, Maternal and Child Health European Regional Office, World Health Organisation, Revised March 1999 & January 2001, str. 1.

već umotan u njegov genetski kod.¹⁰ Nadalje, embrij na latinskom označava mališana, a fetus potomka. Budući je spontani pobačaj nenamjerman, za daljnju analizu iznesene teme je sasvim irelevantan. Za pravni kontekst ključan je namjerno izazvani, inducirani pobačaj (abortus) i stoga, jedini relevantan za pozitivnopravno zakonodavstvo.

2.1. Manipulativna i dvosmislena terminologija

U hrvatskom Zakonu o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (ZZM) pobačaj se oslovljava sintagmom »prekid trudnoće«, a poistovjećuje se s medicinskim postupkom. Razvidno je kako se, naizgled sličnim, ali ipak potpuno drugačijim izrazom, nastoji ublažiti srž pobačaja i njegovo bitno obilježje. S obzirom da riječ »prekid« podrazumijeva privremeni prestanak nekog trajanja, odnosno nečeg što bi se trebalo nastaviti, upotreba spomenutog izraza u ovom kontekstu zaista nema smisla budući nam je poznato da se jednom okončana trudnoća ne može nastaviti.

Čišćenje i operacijski zahvat su također česti eufemizmi za pobačaj koji jezičnim inženjeringom žele prikriti brutalnost samog čina, a engleski izraz »proizvod začeca« (engl. *product of conception*) dakako možemo svrstati u najdehumanizirajući naziv.¹¹ Shodno tome, Lasić u jezikoslovnim zabilješkama objašnjava kako se kroz prošlost razvilo najmanje dvadeset i pet različitih pojmova za ovaj bezobzirni čin te da pobačaj i abortus nisu jedini. Izlazišće, povrgnuće, izmetnuće, raztiranje ploda tlesnoga¹² samo su neki od tih, a sve to kako bi se dodatno zamaglio sadržaj pobačaja i lukavo očuvala njegova potajnost.¹³

Američko društvo opstetričara i ginekologa (ACOG) u svom vodiču kroz jezik o pobačaju navode jezik koji treba izbjegavati i onaj koji je poželjan, klinički točan i bez pristranosti. Tako se referiraju na dilataciju i evakuaciju¹⁴ kao poželjne nazive umjesto »komadanja« te navode da je potonje zapravo upotreba zapaljivog, emocionalnog jezika i usredotočuje postupak na fetus, a ne na trudnu osobu koja je pacijent kliničara.¹⁵

¹⁰ Horn, T., Uvjerljivo za život, Kyrios, 2020, str. 104. u bilj. 137.

¹¹ Puškar, K., Argumentirano za život, Crisinus, Križevci, 2023., str. 52.

¹² Lasić, S., Pravo na rođenje u učenju crkve, Centar za bioetiku Filozofsko – teološkog instituta Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2009., str. 15.

¹³ Ibid., str. 16.

¹⁴ Metode u svrhu namjernog pobačaja koje se obično rade tijekom drugog tromjesečja. Da bi se moglo prodrijeti do sluznice potrebno je prvo proširiti grlić maternice postupkom dilatacije. Budući se izvodi u kasnijoj trudnoći, samim tim je kompliciraniji, a dilatacija je ujedno najbolniji dio zahvata jer se u tom dijelu maternice nalazi najveća koncentracija živčanih vlakana odgovornih za bol.

¹⁵ ACOG Guide to Language and Abortion, 2023., <https://www.acog.org//media/project/acog/acogorg/files/pdfs/publications/abortion-language-guide.pdf> (pristupljeno 1. kolovoza 2024.)

2.2. Inducirani pobačaj

O činjenici da je pobačaj masovna pojava svjedoče podaci s popularne mrežne stranice Worldometer¹⁶ koja se poziva na dostupne izvore SZO i Guttmacher instituta.¹⁷ Šokantnost podataka uključuje konstataciju da se godišnje u svijetu obavi čak 73 milijuna pobačaj što ga čini vodećim uzrokom ljudske smrtnosti. S obzirom na golemu prisutnost pobačaja razaznajemo kako današnji čovjek evidentno nije svjestan težine i značenja samog tog čina, ali i kako postaje svjesniji kada mu se isti vizualno prikaže,¹⁸ o čemu građane naročito educira Live Action.¹⁹

Premda su nam usta danas puna pobačaja, rijetko ga znamo definirati, a kamoli opisati.²⁰ Stoga ćemo u nastavku ukratko izložiti metode inducirano pobačaja: instrumentalna evakuacija; usisavanje vakuumom, dilatacija i evakuacija te medikamentozni pobačaj.

2.2.1. Usisavanje vakuumom (sukcijska aspiracija)

Ovom metodom pobačaj se izvršava u ranoj trudnoći, od šestog do četrnaestog tjedna. Cerviks (grlić maternice) se dilatira, točnije otvori istezanjem.²¹ Cijev spojena na aparat za usisavanje stavlja se u maternicu koja se tada isprazni usisavanjem, a zatim se kirurški instrument zvan »kireta« koristi za struganje stijenke maternice čime se odstranjuju svi »produkti trudnoće« (embrij, fetus) koji ostaju u maternici.²² Kirurški prekid trudnoće uobičajen je u većini bolničkih

---

¹⁶ Vidi: Abortion Statistics, <https://www.worldometers.info/abortions/>, zabilježeno je da je tijekom 2024. godine do sada izvršeno više od 26 413 535 pobačaja, a svake sekunde brojka se povećava. U 2023. zbog pobačaja je više od 44,6 milijuna nerođenih izgubilo život. Dakako da je za pretpostaviti kako to nije realna brojka jer nisu svi pobačaji registrirani. Usporedbe radi, zarazne bolesti odgovorne su za drugi najveći broj smrtnih slučajeva s 13 milijuna, a slijedi ih karcinom s 8 milijuna. Procijenjeno je da su svi drugi uzroci smrti iznosili preko 60 milijuna prošle godine – što znači da je pobačaj činio više od 40 % svih smrti.

¹⁷ Istraživačka je i politička nevladina organizacija koja ima za cilj »poboljšati seksualno zdravlje« i proširiti »reproduktivna prava« diljem svijeta. Osnovana je 1968. kao dio Planned Parenthood-a, najpoznatije američke organizacije za izvršavanje pobačaja, od koje je postala neovisna 2007. Ime je dobila po ginekologu i bivšem predsjedniku potonje organizacije, Alanu F. Guttmacheru.

¹⁸ Više vidi na: https://www.youtube.com/results?search_query=live+action+watch+their+mind+change+; snimak pobačaja uživo možeš vidjeti na: <https://abortionno.org/>

¹⁹ Neprofitna američka organizacija protiv pobačaja koju je osnovala Lila Rose. Live Action je poznat po svom aktivizmu protiv pobačaja i objavljivanju tajnih videa snimljenih u Planned Parenthood-u. Nastoji zabraniti pobačaj u cijeloj zemlji i onemogućiti planirano roditeljstvo.

²⁰ Puškar, K., Argumentirano za život, op. cit., str. 50.

²¹ Methods of abortion, <https://scdhec.gov/methods-abortion> (pristupljeno 2. kolovoza 2024.)

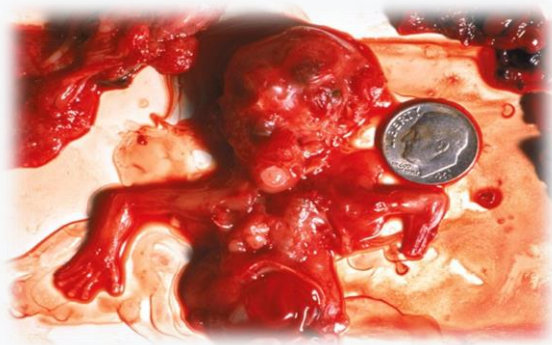
²² Ibidem.

zdravstvenih ustanova Republike Hrvatske koje su ovlaštene za vršenje pobačaja.²³ Moguće komplikacije su: nepotpuni pobačaj, infekcija zdjelice, teško krvarenje, rastrgan cerviks, krvni ugrušci u maternici.²⁴

2.2.2. Dilatacija i evakuacija (D&E)

Između četrnaestog i dvadeset četvrtog tjedna najčešće se izvodi dilatacija i evakuacija (D&E). Za komadanje i odstranjivanje fetusa rabi se »forceps«, a za odstranjivanje plodove vode, posteljice i fetalnog detritusa²⁵ - »sukcijska kanila.«²⁶ Za izvođenje dilatacije i evakuacije potrebno je veće umijeće nego za druge metode instrumentalne evakuacije.²⁷ Moguće komplikacije su skoro iste kao i one navedene kod sukcijske aspiracije.

Slika 1: Abortirano dijete u 10. tjednu

Izvor: <https://abortionno.org/abortion-photos/nggallery/page/2>

2.2.3. Histerotomija

Ova već zastarjela i nepreporučljiva metoda predstavlja porođaj u već uznapredovaloj trudnoći nakon dvadeset i četiri tjedna. Maternica se otvara, slučaj je kao kod carskog reza i nosi iste rizike.²⁸ Prilikom histerotomije radi se manji carski rez da bi se iz majčine utrobe izvadilo dijete

²³ Vuletić, N. i sur., Medikamentozni prekid neželjene trudnoće, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, god. 142., 2020, str. 222.

²⁴ Department of Health and Environmental Control, Embryonic & Fetal Development, South Carolina, 2015, str. 12.

²⁵ Bezstrukturna zrnata masa, nastala raspadanjem stanica i tkiva zbog smrti, degeneracije ili nekroze.

²⁶ Inducirani pobačaj, HeMED; <https://hemed.hr/Default.aspx?sid=11988> (pristupljeno 2. kolovoza 2024.)

²⁷ Ibidem.

²⁸ Methods of Abortion, dhcc, <https://scdhcc.gov/methods-abortion> (pristupljeno 2. kolovoza 2024.)

s posteljicom, a da bi ga se zatim ostavilo da umre.²⁹ Moguće komplikacije su urinarna infekcija, sepsa, aspiracijska pneumonija, ozbiljno krvarenje, zadržavanje dijelova posteljice.³⁰

2.3.4. Medikamentozni pobačaj

Medikamentozni prekid trudnoće postupak je u kojemu se trudnoća voljno prekida uporabom jednog ili više lijekova.³¹ Navodno predstavlja sigurnu i efektivnu alternativu kirurškom prekidu trudnoće, uz to je i jeftiniji za zdravstveni sustav.³² Većinom implicira kombinaciju tableta Misopregol (misoprostol) i Mifegyne (RU – 486/mifepriston)³³ kojeg preporučuje SZO u svojoj brošuri o »sigurnom« pobačaju.³⁴ Nuspojave su obilno i dugotrajno krvarenje, izazivanje povraćanja zbog prostanglandina koji se naknadno daje te mogućnost nepotpunog pobačaja zbog kojeg se žene onda moraju podvrgnuti kirurškom prekidu trudnoće.

3. LJUDSKI ŽIVOT I MARGINALIZACIJA NEROĐENIH

Ljudski razvoj počinje oplodnjom kada se muška spolna stanica (spermij) spoji sa ženskom spolnom (jajnom) stanicom u jednu stanicu zvanu zigota obilježavajući tako svakog od nas jedinstvenim i neponovljivim jedinkama.³⁵ Iako je razvojna biologija danas široko dostupna te je uvelike unapređivala, pitanje o početku ljudskog života i dalje stvara javne polemike te ovisi o pojedinačnim i skupnim interesima.

Uvijek se postavlja pitanje kada započinje život umjesto što je to uopće život koji se svakako, može promatrati iz filozofskog i biološkog gledišta. Gledajući iz kutka biologije, u koju nam je nužno zaviriti poradi tendencija ovog rada, ljudski život je prirodna aktivnost koja sadržava sve ili većinu sljedećih osobina: (1) primarni genetički materijal (DNK), (2) metabolizam, (3)

---

²⁹ Puškar, K., *Argumentirano za život*, op.cit., str. 55.

³⁰ *Embryonic & Fetal Development*, op. cit., str. 16.

³¹ Tatarević, T., *Medikamentozni prekid trudnoće*, diplomski rad, Medicinski fakultet Zagreb, 2022, str. 3.

³² *Ibidem*.

³³ U Hrvatskoj se na njegovu primjenu čekalo dugo zbog straha od zloupotreba, a HALMED (Hrvatska agencija za lijekove i medicinske proizvode) ga je konačno odobrila 2018. godine. Također, istraživanja su pokazala da navedene tablete izazivaju manjak folne kiseline što indicira kidanjem veza među kromosomima čime se uzrokuju trajna fizička ili funkcionalna oštećenja potomaka.

³⁴ *Safe abortion: technical and policy guidance for health systems*, WHO, 2012, [9789241548434_eng.pdf \(who.int\)](https://www.who.int/publications/m/item/9789241548434_eng.pdf) (pristupljeno 3. kolovoza 2024.); za različite gestacijske dobi preporučuje različite doze »abortivne pilule« s obzirom na vrstu primjene.

³⁵ Moore, L. K., *The developing human: clinically oriented embryology*, W.B Saunders company, Toronto, 1988, str. 13.

kompartmentalizaciju,³⁶ (4) razmnožavanje (5) regeneraciju, (6) prilagodljivost i (7) izolaciju (kemijska kontrola i selektivnost).³⁷ Dakle, život nije samo čista tvar već proces.³⁸

Od te krivo postavljene polazišne točke proizlaze i opskurna viđenja o ljudskom životu. Drugim riječima, od trenutka oplodnje ljudski se život neprestano razvija, raste – živi. Po točno utvrđenoj i ucrtanoj svrhovitosti tog razvoja, vlastita – bitna embriju, neprekinuti procesi govore da se nijedan trenutak ne može izdvojiti kao najvažniji, jer su međusobno uvjetovani.³⁹

3.1. Embrij kao osoba

Od trenutka oplodnje do otprilike drugog tjedna zigota postaje embrij do kraja 8. tjedna, a nakon toga nazivamo ga fetus.⁴⁰ Prvi organ koji se razvija je srce. Nakupine angiogenih stanica pojavljuju se u kasnom presomitu embrija 17. ili 18. dana, a početak razvoja srca pokreće razvoj svih ostalih unutarnjih organa.⁴¹ Tako se središnji živčani sustav i jetra počinju razvijati u 18. danu, spolne žlijezde u 23., pluća u 25., štitnjača u 33., gušterača u 30.⁴² U drugom mjesecu trudnoće embrij se može micati i osjetiti svijet oko sebe, reagira na dodir, posebno u području usta i na tabanima.⁴³ Kontroverza u vezi s fetalnom boli je složena, no, trenutačni neuroznanstveni dokazi pokazuju da je pojava fetalne percepcije boli moguća tijekom prvog tromjesečja.⁴⁴ Čak i da nerođeno dijete ne osjeća bol⁴⁵ i prije pobačaja nije u potpunosti formirano ili pokretljivo koliko bi bilo da mu se to omogući, to ne smije biti opravdanje za pobačaj. Vodeći se tom logikom, onda bi bilo u redu usmrtniti i već rođene invalide, osobe u komi, djecu s poteškoćama u razvoju i ostale bolesne osobe. Osim toga, dijete u ranoj fazi svog razvoja ne može imati jednake karakteristike kao i odrastao čovjek. Također, stupanj razvoja,

---

³⁶ Formiranje staničnih odjeljaka.

³⁷ McKay, P. C., What is Life - and How Do We Search in It in Another Worlds? PLOS Biology, god. 2, br 9., 2004, str. 1260.; autor zapravo uspoređuje život na Zemlji i Marsu, preciznije rečeno, analizira uzorke organskih materijala. Valja primjetiti kako se općenito više pažnje i poštovanja odaje živim tvarima na drugim planetima nego čovjeku na Zemlji te kako se tada pojmom »život« barata bez problema.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Matulić, T., Pobačaj: drama savjesti, Filozofsko – teološki institut Družbe Isusove, Centar za bioetiku, Zagreb, 1997, str. 87.

⁴⁰ Department of Health and Environmental Control, Embryonic & Fetal Development, op. cit., str. 5. i 6.

⁴¹ Van der Bie, G., Embryology, Early development from a phenomenological point of view, Louis Bolk Institut, 2011, str. 31.

⁴² Ibidem.

⁴³ Berk, E. L, Psihologija cjeloživotnog razvoja, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2008, str. 79.

⁴⁴ Više o fetalnoj boli: Thill, B., Fetal Pain in the First Trimester, The Linacre Quarterly, god. 89., br. 1, 2022, str. 73.

⁴⁵ Općepoznato je da za ubojstvo nije relevantno je li i u kojoj mjeri osoba osjećala bol nego činjenica da smo nekog lišili života. Izgleda da za pobačaj postoje dvostruki standardi.

kvaliteta života te socioekonomske prilike ne bi trebali biti kriteriji za nečiju vrijednost i održavanje osobe na životu.

Što se tiče silovanja na koje se zagovornici pobačaja često pozivaju, ne bismo li trebali pobijediti tu nepravdu i zaštititi majku i dijete od štete i kazniti silovatelja?⁴⁶ Nema smisla da je ilegalno ubiti silovatelja, a žrtvu tog čina – nedužnog embrija, kazniti smrtnom kaznom.⁴⁷ Isto tako, apsurdan je i učestali stav koji glasi da je bolje da se dijete ne rodi nego da živi u domu za nezbrinutu djecu ili s neadekvatnim roditeljima. Čini se da je ljudima žao da dijete pati, ali nije im žao da bude, blago rečeno, krvoločno ubijeno. Ljudski život uživa vrijednosni status u egzistencijalnom totalitetu. Netko može biti na pola procesa trudnoće baš kao što može biti i na pola ljudskog životnog vijeka, ali netko je ili trudan ili nije trudan kao što je netko čovjek ili nije čovjek.⁴⁸

Što je to uopće osoba? Engleski filozof i pisac, John Locke, osobu definira kao misaono inteligentno biće.⁴⁹ Kako bi još bolje precizirali osobu potrebno je proširiti definiciju pošto ne posjedujemo svi jednaku razinu kognitivne sposobnosti. U čovjeku postoji i drugo, duhovno načelo, a to je njegova besmrtna duša zbog koje čovjek ima u sebi dostojanstvo koje nema ni jedno drugo biće u prirodi, a to je dostojanstvo osobe.⁵⁰ Zaključno, bivanje čovjekom je dovoljno za vrednovanje nerođenih. Iz svega navedenog moguće je izvesti dvije tvrdnje koje se međusobno isključuju: 1) nerođeno dijete je osoba uvijek 2) nerođeno dijete nije osoba uopće niti ikad može postati. U konačnici, ono nije potencijalna osoba nego osoba s potencijalom.⁵¹

3.2. Embrij kao nositelj ljudskih prava

Svjedoci smo da se embriju u mnogočemu danas izopačeno poništava subjektivitet. Budući da je sve pravo stvoreno poradi ljudskih bića, prvo bismo trebali govoriti o statusu osobe.⁵² Određeno zakonsko prepoznavanje embrija ili fetusa kao pravnog subjekta može se vidjeti u pojedinim presudama nacionalnih sudova, iz kojih se apstrahirajući pojedinosti može izvesti zaključak još uvijek neusuglašene i nejedinstvene sudske prakse.⁵³ Takozvano pravo na

---

⁴⁶ Horn, T., Uvjerljivo za život, op. cit., str. 164.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibid., str. 117. u bilj. 157.

⁴⁹ Locke, J., Ogled o ljudskom razumu, sv.1, Breza, Zagreb, 2007, II, XXVII, str. 9.; bilo bi naivno osobu svesti na čisti biološki ili psihički aspekt. Zato je to duhovno načelo ono što nas zaista razlikuje od drugih živih bića.

⁵⁰ Dadić, B.; Knežić, I., Metafizička istraživanja o osobi, Riječki teološki časopis, god. 17. br. 2, 2009, str. 7.

⁵¹ Puškar, K., Uvjerljivo za život, op. cit., str. 138.

⁵² Justinijan, Digesta, 1, 5, 2

⁵³ Šehić, D., Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, doktorska disertacija, 2020, str. 41.

privatnost ima svoju temporalnu granicu koja je determinirana razvojnim stadijem embrija. Pritom, presude služe kao vidljivi odraz sudskih neuspjeha u pokušaju pomirbe apsolutno nepomirljivih interesa. Neke države čak idu toliko daleko tako što istodobno pružaju pravnu zaštitu embriju u nasljednom pravu, dok javni poredak nekolicine država sadrži ustavnu proklamaciju pravne zaštite zametka što dovodi u pitanje kako i logičku povezanost, tako i ustavnost kaznenih zakona o protupravnom prekidu trudnoće. Premda mu pravo pridaje minimalan značaj, njegov opći, pa samim time i pravni status, je ipak s obzirom na današnju dominaciju »*pro - choice*« struje i enormnu praksu pobačaja - suštinski nepostojeći.

Tako postoje zakonodavstva koja embrij priznaju kao pravnu osobu tek od rođenja (Portugalski građanski zakonik)⁵⁴ dok u drugim zakonodavstvima embrij zakonski status uživa već od začeca (Argentinski građanski zakonik).⁵⁵ Rimski pravници su štitili embrij poznatom zakonskom normom⁵⁶ koja, stavljena u kontekst današnjice, stvara sukob između normi jer embrij ima pravo na nasljeđivanje imovine, ali pravo na život nema uvijek.

S druge strane, kazneno pravo razlikuje kazneno djelo pobačaja (protiv nerođenih ljudskih bića) od kaznenog djela ubojstva (nad već rođenim čovjekom), ponovno ispod trenutka rođenja kao granice između dva kaznena djela.⁵⁷ Zapravo, granica nije potpuno rođenje, nego početak poroda, kako bi se mogle kazniti pogreške liječnika tijekom poroda kao ubojstva iz nehaja, s obzirom da se ne mogu kazniti zbog zločina pobačaja, budući da isti iz nehaja nije kriminaliziran.⁵⁸

Neki autori smatraju kako nositelj ljudskih prava može biti samo netko tko je sposoban nešto potraživati ili zahtijevati. Suprotno tome, spomenutom su stajalištu brojni oponirali pojašnjavajući kako teorija ne obuhvaća posve malu djecu i sugerirajući kako se esencijalna funkcija zakonskih prava nalazi u zaštiti interesa nositelja prava.⁵⁹ Moderni i suvremeni kontekst razvoja ljudskih prava, unutar istog korpusa prava žene i prava djeteta, donio je

---

⁵⁴ *Código Civil português*, čl. 66.; »Prava koja zakon priznaje nerođenoj djeci ovise o njihovom rođenju.« Naime, ovi pravni sustavi obično završavaju priznavanje nekog pravnog statusa embriju, barem poradi bračnih svrha.

⁵⁵ *Código Civil de la República Argentina*, čl. 70.; »Od začeca u utrobi čovjek počinje postojati i prije svog rođenja može steći neka prava kao da je već rođen.«

⁵⁶ »*Nasciturus pro iam nato habetur quotiens de commodis eius agitur.*« - »Zametak se smatra već rođenim ukoliko je riječ o njegovim interesima.« Važeće je i u hrvatskom nasljednom pravu, čl. 214. Zakona o nasljeđivanju glasi: »Ako se očekuje rođenje djeteta koje bi bilo pozvano na nasljedstvo, ostavinski će sud o tome obavijestiti tijelo nadležno za poslove skrbništva.« Pravo na život djeteta *de facto* (i *de iure*) je označeno kao manje bitno.

⁵⁷ Raposo, V. L., *Human Rights in Today's Ethics: Human Rights of the Unborn (Embryos and Foetus)?*, 2011. str. 99.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Wellman, C., *The Concept of Fetal Rights, Law and Philosophy*, 2002, god. 21, br. 1. u Šehić, D., *Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju*, op. cit., str. 42.

polaritetnu podjelu konfrontirajući prava spomenutih dviju društveno ugroženih skupina, kao da bi porast prava jedne skupine ugrozio prava druge.⁶⁰ Tako se stvara dojam kako se prava djeteta konfrontiraju s ograničenjima prava žene i reverzibilno, pojedina prava žene smatraju neki, direktno utječu na ostvarenje prava koja pripadaju djetetu.⁶¹

Primjećujemo kako trajno pitanje o ljudskoj osobi određuje i pravni status nerođenih, ali i smjer naše politike i kulture. Embrij ne bi smio biti subjekt kojem država osigurava prava i njihovu zaštitu nego biće sa svojim intrinzičnim dostojanstvom koje već posjeduje prava koja država mora prepoznati i štiti.

4. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Međunarodni instrumenti za ljudska prava i jurisprudencija su popularni i autoritativni, odražavaju razumijevanje međunarodnog prava koje služi zaštiti temeljnih prava pojedinca u kontekstu univerzalnog osjećaja za moral.⁶² Iako je došlo do značajnog razvoja međunarodnih ljudskih prava, međunarodna zajednica nije formalno pristupila pravnom statusu nerođenog što možda sugerira da postoji generalno nepoštivanje njihovih prava.⁶³ Posljedično, međunarodni dokumenti o ljudskim pravima, kada ih promatramo u svjetlu standarda za nerođene, ne doimaju se plauzibilnima. Utjecaj nadnacionalnog međunarodnog prava na europske države ogleda se u rapidnim promjenama njihovih zakonodavstava o pobačaju jer su ih države uskladile s međunarodnim pravom.

4.1. Međunarodni dokumenti o pravu na život

U korpusu međunarodnih dokumenata mogu se pronaći pojedini u kojima je pravni status embrija dvoznačan dok neki jasno podupiru njihovu zaštitu. Premda nejasni u mnogim slučajevima, imaju potencijal prilagoditi se različitim pogledima na status nerođenog djeteta.⁶⁴

---

⁶⁰ Šehić, D., Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, op. cit., str. 39. Liječnici su sve do 1946. ozljedu nerođenog tretirali kao ozljedu majke. Nasuprot tome, danas ga smatraju zasebnim entitetom i samostalnim pacijentom.

⁶¹ Ibidem., Majčina volja se, većinom, tretira kao ultimativna i jedina prihvatljiva. Ne postoji način koji bi mogao promptno pomiriti »pravo na izbor« i djetetovo pravo na život u slučaju konfrontacije ovih dvaju prava. Ukoliko se majka odluči za pobačaj, djetetu će zasigurno biti ukinuto fundamentalno pravo.

⁶² De Freitas, S.; Myburgh, G., Seeking Deliberation of the Unborn in the International Law, PER/PELJ, North – West University, god. 14, br. 5., 2011, str. 9.

⁶³ Ibid, str. 11.

⁶⁴ De Freitas, S.; Myburgh, G., Seeking Deliberation of the Unborn in the International Law, op. cit., str. 1.

4.1.1. Ženevska deklaracija o pravima djeteta

Ženevska deklaracija⁶⁵ je prvi međunarodni dokument koji se bavi pravima djece, a kojeg je 1924. usvojila tadašnja Liga naroda.⁶⁶

Ističe kako »čovječanstvo djetetu duguje ono najbolje što može dati.« Temeljne potrebe djece sažete su u pet točaka, a dokument govori o dobrobiti djece i priznaje im pravo na razvoj, pomoć i zaštitu. Kao rezultat promjena i proširenja Ženevske deklaracije nastala 1959. je nastala Deklaracija o pravima djeteta.⁶⁷

4.1.2. Opća deklaracija o ljudskim pravima

Usvojena je i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda (u nastavku UN),⁶⁸ Rezolucijom br. 217/III 10. prosinca 1948. godine. Predstavlja temeljnu filozofiju pravno obvezujućih minimuma prava i sloboda i pravnih instrumenata u međunarodnom pravu.⁶⁹ Opći je međunarodni standard kojemu sve države, osobito članice UN-a, moraju težiti.⁷⁰ Svi moderni ugovori o ljudskim pravima potječu iz ove Deklaracije.⁷¹

Prvi članak navodi da se »sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.«⁷² Predstavnik Francuske objasnio je da potonja izjava znači da su sloboda i jednakost »inherentne od trenutka rođenja.«⁷³ Prvi članak je usvojen ovim jezikom s četrdeset pet glasova i devet suzdržanih. Nadalje, članak 3. naglašava kako »svatko ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost« dok članak 6. ističe kako »svatko ima pravo da ga se svugdje pred zakonom

---

⁶⁵ Vidi: <https://www.humanium.org/en/geneva-declaration/>

⁶⁶ Ljetna psihologijska škola studenata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Poimanje djeteta i percepcija dječjih prava u Hrvatskoj, 2000, str. 13.

⁶⁷ Ibid, str. 14.

⁶⁸ Međunarodna organizacija nastala kao nasljednik Lige naroda sa sjedištem u New Yorku, osnovana 25. listopada 1945. Primarna svrha UN-a je održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, razvijanje prijateljskih odnosa među narodima i ostvarivanje međunarodne suradnje. Republika Hrvatska je postala punopravna članica 22. svibnja 1992. godine.

⁶⁹ Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/opca-deklaracija-o-pravima-covjeka> (pristupljeno 5. kolovoza 2024.)

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Submission on the Pro-life Campaign to General Discussion on Article 6 on the International Convenat on Civil and Political Rights, Pro-life campaign, Republic of Ireland, 2017, str. 1.

⁷² Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/09., Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 12. studenoga 2009. godine donijela Odluku o objavi Opće deklaracije u Narodnim objavama čime je u punom smislu postala obvezujući dokument.

⁷³ Copelon, R. et al., Human Rights Begin at Birth: International Law and the Claim of Fetal Rights, Reproductive Health Matters, god. 13, br. 26, 2005, str. 122.

priznaje kao osobu.« Namjerno rodno neutralan izraz »svatko« korišten nakon toga u Deklaraciji za definiranje nositelja ljudskih prava, odnosi se samo na rođene osobe.⁷⁴

Dosljedno navedenom, valja zaključiti kako autor smatra da nerođenima Općom deklaracijom nisu zajamčena nikakva prava jer nema jasnog definiranja. S druge strane, Olatokun i Ahmad smatraju da nema dokaza da su autori Opće deklaracije ikada razmišljali o uklanjanju pravne zaštite nerođenih jer bi se to, kako kažu, eksplicitno naglasilo te ako su bili jasni i ujedinjeni oko svega ostalog, bili su vrlo jasni i u prenatalnoj primjeni prava.⁷⁵

4.1.3. Deklaracija o pravima djeteta

Prihvaćena je na Općoj skupštini UN-a 20. studenog 1959. godine.⁷⁶ Politički je dokument kojim se definiraju ideali i ciljevi svjetske zajednice u odnosu na pojedinačna dječja prava. Nastala je na ideji zaštite univerzalnih ljudskih prava Opće deklaracije o pravima čovjeka iz 1948. Sastoji se od uvodne preambule⁷⁷ i deset temeljnih članaka. Za diskurs o nasciturusu relevantno je 4. načelo koje započinje: »(...) djetetu i njegovoj majci bit će pružena posebna skrb i zaštita, uključujući odgovarajuću skrb prije i nakon rođenja.«

Navedeno načelo ne ostavlja prostora za dvojako tumačenje niti ima implicitan predznak osiguravajući tako nerođenom prenatalnu zaštitu života.⁷⁸ Dok je Ženevska konvencija dijete tretirala kao objekt zakona, Deklaracija UN-a je zastupala pogled na dijete kao na legalni subjekt, osobu s vlastitim pravima.⁷⁹ Oživotvorenje napisanog ostvaruje se s različitim intenzitetom u pojedinim krajevima svijeta, pa se stječe dojam obeshrabrujućeg raskoraka između proglašanih načela i njihove stvarne primjene.⁸⁰

⁷⁴ Copelon, R. et. al. op. cit., str. 122.

⁷⁵ Olatokun, M. B.; Ahmad, R., *Fundamental Principle of International Human Right Law – Basis for the Right to Life of the Unborn Child*, UUM Journal of Legal Studies, god. 5., 2014, str. 154.

⁷⁶ Detaljnije o Deklaraciji vidi: <https://www.rijeka.hr/teme-za-gradane/obitelj-i-drustvena-skrb/grad-rijeka-prijatelj-djece/sigurnost-i-zastita-prava-djece/deklaracija-pravima-djeteta/>

⁷⁷ Dio preambule glasi: »Budući da su djetetu, zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti, potrebna posebna zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu, prije i nakon rođenja...«

⁷⁸ Istodobno, u 5. načelu Deklaracije o pravima djeteta opaža se diskriminacija bolesne nerođene, s obzirom na bolesnu, već rođenu djecu, a pojavljuju se i neke proturječnosti.. Poznato nam je da se u skoro svakoj zemlji prekid trudnoće može obaviti ukoliko bi se dijete moglo roditi s imanentnim tjelesnim ili duševnim manama, a načelo 5. Deklaracije glasi: »Djetetu koje je tjelesno, duševno ili socijalno oštećeno pruža se poseban tretman, odgoj ili njega koje zahtjeva njegovo posebno stanje.«

⁷⁹ Poimanje djeteta i percepcija dječjih prava u Hrvatskoj, op. cit. str. 15.

⁸⁰ Čubelić, I., *Prava djece u međunarodnim dokumentima*, Crkva u svijetu, god. 29, br. 4, 1994, str. 457. – 458.

4.1.4. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR)⁸¹ je usvojen na Općoj skupštini UN-a, 16. prosinca 1966. godine. Rezolucijom br. 2200 A/XXI/, a na snagu je stupio 23. ožujka 1976. godine. ICCPR je bio namijenjen provedbi težnji Opće deklaracije i kao takav članak 6. obuhvaća cilj zaštite ljudskog života⁸² naglašavajući da »svako ljudsko biće ima prirodno pravo na život koje treba biti zaštićeno zakonom« te da »nitko ne smije biti samovoljno lišen života.« I ovdje nailazimo na oprečna tumačenja članka 6. Primjerice, Pro Life kampanja iz Irske smatra da nema pokušaja isključivanja bilo koje razvojne faze ljudskog života iz zaštite utvrđene u članku 6.⁸³ Shodno tome, dodaje kako se ne spominje pobačaj ili isključenje nerođene djece iz zaštite prava na život.⁸⁴ Nadalje, napominje da članak 6. stavak 5. kaže da se smrtna kazna »neće izvršiti nad trudnim ženama.« te tvrdi da je uključivanje te odredbe implicitno priznanje da život nerođenog djeteta kojeg nosi trudnica ima vrijednost i da je vrijedan zaštite.⁸⁵

Kada se odredbe članka 6. čitaju zajedno s preambulom ICCPR-a, koja govori o »pravima svih članova ljudske obitelji koja proizlaze iz urođenog dostojanstva ljudske osobe,« to podupire tvrdnju da Ugovor ne štiti samo ljudska bića tijekom prenatalnog razdoblja života prema stavku 5., on ih štiti kao nositelje ljudskih prava.⁸⁶

Suprotno navedenom, povijest pregovora (*travaux pre'paratoires*) na Općoj skupštini pokazuje da je odbijen predloženi amandman koji je glasio: »pravo na život svojstveno je čovjeku od trenutka začeća, ovo pravo zaštićeno je zakonom.«⁸⁷ Komisija je naposljetku glasala za usvajanje članka 6. koji se ne poziva na začeće, s 55 glasova za, uz 17 suzdržanih.⁸⁸ Posljedično, Odbor za ljudska prava koji nadzire usklađenost s ICCPR-om opetovano je naglašavao kako antiabortivni stav generira prijetnju životima žena koje zbog istog posežu za nesigurnim pobačajima.⁸⁹ No, ono što je ključno jest izravan utjecaj Nürnberških načela i presude⁹⁰ na

⁸¹ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/93.

⁸² Submission on the Pro-life Campaign to General Discussion on Article 6 on the International Convention on Civil and Political Rights, op. cit., str. 1.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Society for the Protection of Unborn Children, Response to Draft General Comment 36 on Article 6 of the ICCPR, str. 5.

⁸⁶ Submission on the Pro-life Campaign to General Discussion on Article 6 on the International Convention on Civil and Political Rights, op. cit., str. 1

⁸⁷ Copelon, R. et. al., Human Rights Begin at Birth: International Law and the Claim of Fetal Rights, op. cit., str. 122.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Ibidem.

⁹⁰ Zločin pobačaja zauzeo je istaknuto mjesto u dva međunarodna suđenja održana u Nürnbergu nakon II. svjetskog rata u predmetima Goering i Greifelt. Saveznički tužitelji tvrdili su da su dobrovoljni i nedobrovoljni pobačaj ratni zločin i zločin protiv čovječanstva. Presuda u predmetu Goering identificirala je politike koje promiču pobačaj kao

izradu nacrtu ICCPR-a i drugih glavnih instrumenata za ljudska prava jer je povijesna činjenica da je prvotna namjera bila da i nerođeni imaju koristi od zaštite koju pružaju ti sporazumi.⁹¹

4.1.5. Međunarodni pakt gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima

Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima je usvojen na Općoj skupštini UN-a, 16. prosinca 1966. godine, Rezolucijom br. 2200 A /XXI, a na snagu je stupio 3. siječnja 1976. godine. Članak 10. stavak 2. napominje kako »majkama treba pružiti posebnu zaštitu u razumnom trajanju prije i poslije rođenja djeteta,« a stavak 3. konstatira nužnost »poduzimanja mjera zaštite i pomoći za dobrobit sve djece i mladeži, bez ikakve diskriminacije zbog njihovog podrijetla ili drugih okolnosti.« Za razliku od Deklaracije o pravima djeteta iz 1959. koja sadrži sličnu konotaciju, ovaj pakt se referira samo na majku kao jedinog subjekta prenatalne skrbi čime je nerođeno dijete neizravno isključeno iz prenatalne zaštite.

4.1.6. Konvencija o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta (Convention on the Rights of the Child, CRC)⁹² sastoji se od 54 članka svrstana u tri dijela. Konvencija specificira pravno obvezujuće norme i načela koja su kreirala međunarodne standarde koje države trebaju ispuniti u svom domaćem zakonodavstvu.⁹³ Za razliku od Deklaracije o pravima djeteta (1959.) koja ima moralnu snagu Konvencija o pravima djeteta je pravni akt koji ima snagu zakona i obvezuje stranke na pridržavanje njezinih odredbi.⁹⁴ Ovo je prvi dokument u kojemu se pristupa djetetu kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu, a uz to ima i značenje univerzalnosti jer se primjenjuje na svu djecu u svim situacijama.

---

aktivnosti koje označavaju politički vodstveni korpus Nacističke stranke kao zločinačku organizaciju. Optužnica Greifelt teretila je deset optuženika za dobrovoljni i nedobrovoljni pobačaj. Fokus dokaza tužiteljstva bio je uklanjanje zaštite zakona od nerođene djece u okupiranoj Poljskoj i rasno bezvrijedne nerođene djece istočnih radnika u Njemačkoj. Tužiteljstvo je tvrdilo da je dobrovoljni pobačaj kažnjiv jer se radi o zločinu protiv nerođenih. Polazilo je od teorija da im je Njemačka dužna pružiti zakonsku zaštitu i da namjerni propust visokih dužnosnika da to učine predstavlja zločin protiv čovječnosti i genocid nečinjenjem. Detaljnije vidi na: <https://core.ac.uk/download/pdf/58824124.pdf>

⁹¹ Society for the Protection of Unborn Children, Response to Draft General Comment 36 on Article 6 of the ICCPR, str. 3.

⁹² Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/90, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93, 20/97, 4/98, 13/98. Usvojena je na Glavnoj skupštini UN-a 20. studenog 1989. godine, a na snagu je stupila 2. rujna 1990. Vlada RH donijela je posebnu odluku kojom se na temelju notifikacije o sukcesiji od bivše države Hrvatska smatra strankom Konvencije o pravima djeteta od dana osamostaljenja, točnije, 8. listopada 1991.

⁹³ De Freitas, S.; Myburgh, G., Seeking Deliberation of the Unborn in the International Law, op. cit., str. 15.

⁹⁴ Unicef Hrvatska, str. 1. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (pristupljeno 7. kolovoza 2024.)

Prvi članak determinira dijete kao »svaku osobu mlađu od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije.« Jasno je da je većina rasprava o ovoj odredbi bila usredotočena na gornju dobnu granicu punoljetnosti ali su krajem 1988. Malta, Senegal i Zajednica Prava na Život predložile amandmane koji bi svoje uporište imali u pravu na život od začeca što Radna Skupina, naravno, nije prihvatila.⁹⁵ CRC u čl. 6. st. 1. uspostavlja sljedeće: »Države članice priznaju da svako dijete ima prirodno pravo na život«, to znači da po prirodi stvari valja očuvati djetetov rođeni život.⁹⁶

Konvencija nije izrijeком zaštitila nerođenu djecu rekavši primjerice da nerođeno dijete ima pravo roditi se.⁹⁷ I u tumačenju tog dokumenta ostaje otvorenim pitanje zaštite nerođene djece, to više što se u medicini nerijetko djetetom smatra i nerođeno biće.⁹⁸ Pobačaj je stoga ostavljen svakoj državi na rješavanje shvaćanja najučinkovitijih sredstava za uravnoteženje uključenih interesa.⁹⁹ Konvencija je donekle dvosmislena, u preambuli stoji da »...dijete treba odgovarajuću pravnu zaštitu prije, kao i nakon rođenja.« Međutim, to je kasnije kvalificirano člankom 24.¹⁰⁰ (zdravlje), člankom 6. (život) i člankom 3. (najbolji interes djeteta), koji stavlja prava trudne djevojke ispred prava njenog fetusa.¹⁰¹

Za objašnjenje, preambule se mogu koristiti samo za kontekstualno tumačenje ugovora i ne razvijaju pravni učinak kao članci.¹⁰² Bez obzira što CRC jamči pravo na život nerođenom djetetu, osobito izrijeком u preambuli, moguće je jasno artikulirati kako to jamstvo, kao i u ostatku navedenih dokumenata, ima pretežno deklarativno značenje s obzirom na ustaljenu praksu. Budući da se embrij/fetus beskrupulozno degradira od strane glavnih tijela UN-a, postavljajući tako pravo žene kao krajnji cilj, razaznajemo da je zaštita inherentnog prava djeteta na život u međunarodnom pravu - nadasve tanka.

---

⁹⁵ Alston, P, The Unborn Child and Abortion under the Draft Convention on the Rights of the Child, Human Rights Quarterly god. 12, br. 1, 1990, str. 162. - 163.

⁹⁶ Hrabar, D., Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 65., br. 6. 2015, str. 805.

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Alston, P., The Unborn Child and Abortion under the Draft Convention on the Rights of the Child, op. cit., 178.

¹⁰⁰ Signifikantan je i čl. 24.; „1. Države članice priznaju pravo djeteta na uživanje najvišeg mogućeg zdravstvenog standarda i na ustanove za liječenje bolesti i rehabilitaciju uslugama zdravstvene zaštite. 2. Države članice će težiti punoj provedbi ovog prava i posebno će poduzeti odgovarajuće mjere: a) za smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece, b) za osiguranje prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite.“

¹⁰¹ Rights of Women vs. Rights of the Unborn, <https://sites.uab.edu/humanrights/2022/06/27/rights-of-women-vs-rights-of-the-unborn> (pristupljeno 9. kolovoza 2024.)

¹⁰² Ibidem., neizbježno je napomenuti kako je ugovorno tijelo na Općoj skupštini UN-a opovrgnulo pravo na život do rođenja te kako je ponovno naglasilo da to ne smije utjecati na izbor žene da prekine neželjenu trudnoću, pogrešno tumačeći st. 9. preambule.

4.2. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) kao ključni promicatelj pobačaja

UN bi trebali svesrdno štiti ljudska prava i pridržavati se međunarodnog prava, no, mnogi tu organizaciju smatraju korumpiranom, pristranom i neučinkovitom. Nastavno s potonjim, nakon Drugog svjetskog rata članovi međunarodne zajednice postigli su konsenzus da zdravlje igra važnu ulogu u promicanju prijateljskih odnosa među narodima, a u tu svrhu je uspostavljena i SZO.¹⁰³ Tijekom vremena Organizacija je odlučila uključiti pod plašt »zdravlja« pitanja poput »sigurnog pobačaja«, »planiranja obitelji« i »seksualnog zdravlja« te je prihvaćajući ova problematična područja kao dio svog proširenog mandata, legitimitet ove organizacije odavno postao diskutabilan.¹⁰⁴

U jednoj od infografika¹⁰⁵ na službenoj stranici SZO piše: »od žena i djevojaka ne bi se trebalo zahtijevati da čekaju, traže dopuštenje ili opravdavaju razlog za pristup skrbi za pobačaj.« Iz navedenog se da naslutiti da SZO nije nimalo usredotočena na smanjenje broja pobačaja¹⁰⁶ te hitne globalne zdravstvene probleme, čak štoviše, naslućujemo do kojih granica seže takvo bezrezervno promoviranje.

Tako je SZO od vodeće svjetske organizacije postala vodeća svjetska zagovarateljica pobačaja čije djelovanje ne odražava izvorni mandat organizacije. Njezino »abortivno poslanje« počiva na: neobvezujućim ishodnim dokumentima Međunarodne konferencije o stanovništvu i Razvoju u Kairu (ICPD)¹⁰⁷ i Četvrte svjetske konferencije o ženama u Pekingu¹⁰⁸, obvezivanju organizacije prema Milenijskoj deklaraciji UN-a¹⁰⁹ te nadalje na međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava. SZO aktivno surađuje s drugim organizacijama u sustavu UN-a, privatnim i vladinim agencijama za koordinaciju brojnih projekata o reproduktivnim pravima, a financirana je dobrovoljnim prihodima afirmiranih pristaša pobačaja, kontrole rađanja i

---

¹⁰³ Essig, M. A., *The World Health Organisation's Abortion Agenda*, Catholic Family and Human Rights Institute, 2020, str. 1., SZO je specijalizirana agencija UN-a osnovana 7. travnja 1948. godine sa sjedištem u Genevi. Nasljednica je Zdravstvene organizacije (Health Organisation), agencije Lige naroda. Djeluje kao koordinirajuće tijelo međunarodnog javnog zdravstva.

¹⁰⁴ Ibidem.

¹⁰⁵ Multimedia item, <https://www.who.int/multi-media/details/women-and-girls-should-not-be-required-to-wait--seek-permission-or-justify-the-reason-to-access-abortion-care> (pristupljeno 10. kolovoza 2024.)

¹⁰⁶ Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5 – 13 September 1994, United Nation Populations Fund, 2004, str. 70.; U VIII. poglavlju 1. dijela, točka 8.25. upozorava da se »pobačaj ni u kojem slučaju ne smije promovirati kao metoda planiranja obitelji. (...) Postabortivno savjetovanje, edukacija i usluge planiranja obitelji treba promptno ponuditi što će također pomoći u izbjegavanju ponavljanja pobačaja.«

¹⁰⁷ Peta konferencija o svjetskom stanovništvu održana u Kairu 5. – 13. 1994. pod pokroviteljstvom UN-a.

¹⁰⁸ Održana u rujnu 1995. u organizaciji UN-a.

¹⁰⁹ Essig, M. A., *The World Health Organisation's Abortion Agenda*, op. cit., str. 9.

kontrole populacije, ponajviše od onih uključenih u Posebni program istraživanja, razvoja i istraživačkog usavršavanja u humanoj reprodukciji (HRP).¹¹⁰

Slijedom toga, analitičari se pitaju izrađuje li SZO pravila u skladu sa suradnicima u cilju prikupljanja sredstava ili suradnici doniraju novac jer podržavaju već postojeće politike SZO?¹¹¹ Nastavno, ova agenda ima podršku moćnih vlada diljem svijeta, napose Europske unije i njenih država članica te Sjedinjenih Američkih Država.¹¹²

Nadovezujući se na rečeno, SZO je zajedno s HRP-om i EPF-om (Europski parlamentarni forum za seksualna i reproduktivna prava) 23. kolovoza 2023. objavila Memorandum o razumijevanju (MoU). Navedena svrha formaliziranog memoranduma o razumijevanju je mobilizacija političke volje za seksualno i reproduktivno zdravlje i prava s posebnim naglaskom na ciljeve održivog razvoja 3.7 i 5.6 Rezolucije 70/1 UN-a, kojima se do 2030. nastoji osigurati »univerzalni pristup seksualnom i reproduktivnom zdravlju i reproduktivnim pravima.«¹¹³ Tri dogovorena ključna područja su: tehnička podrška za promicanje politika utemeljenih na dokazima usklađenih s normativnim smjernicama SZO, mobilizacija parlamentaraca na podizanje svijesti o seksualnom i reproduktivnom zdravlju te izgradnja kapaciteta za jačanje suradnje između SZO i parlamentaraca.¹¹⁴

Uz to, SZO i HRP su objavili nove »Smjernice za skrb o pobačaju« u ožujku 2022.¹¹⁵ Smjernice, kao i svi ostali dokumenti SZO, nemaju obvezujuću pravnu vrijednost u međunarodnom pravu pa je znanstvena vrijednost ovog dokumenta relativna i podložna kritici.¹¹⁶ »Pravo na pobačaj« često proizlazi iz neobvezujućih dokumenata ili pogrešnih tumačenja ugovora od strane

---

¹¹⁰ Ibid., str. 11. – 12. str., Human Reproduction Programme (HRP) istraživački je program kojeg sufinancira SZO Procjenjuje se da HRP-ov prihod od njegovog samog početka 1970-ih iznosi čak 578 milijuna dolara. SZO tako prima sredstva za kontroveržno programiranje, a nevladine aktivističke organizacije dobivaju legitimitet za svoj program usmjeravanjem sredstava kroz instituciju UN-a.

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² Iako su temeljni doprinosi HRP-a značajni, zemlje donatori imaju najveći utjecaj; skandinavske zemlje, Kanada, Velika Britanija i Nizozemska izravno su odgovorni za to što je SZO krenuo prema promicanju kontracepcije i pobačaja. Siromašne zemlje koje se oslanjaju na SZO kako bi mogle zadovoljiti svoje osnovno zdravstveno stanje u ovom su slučaju najranjivije.

¹¹³ WHO Partnering with MPs to Advance Abortion Globally, 2023, <https://www.pncius.org/update.aspx?id=269> (pristupljeno 10. kolovoza 2024.)

¹¹⁴ 2023 in Review: EPF's Annual Report, European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights, https://www.epfweb.org/sites/default/files/2024-04/EPF_Annual_Report2023_MAR22%20%28003%29.pdf (pristupljeno 10. kolovoza 2024.)

¹¹⁵ Abortion care guideline, WHO, 2022., <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/349316/9789240039483-eng.pdf?sequence=1> (pristupljeno 11. kolovoza 2024.)

¹¹⁶ How WHO is manipulated to promote abortion and population control, <https://eclj.org/abortion/un/how-who-is-manipulated-to-promote-abortion-and-population-control>, (pristupljeno 11. kolovoza 2024.), dokument ne sadrži točan datum usvajanja ili potpis direktora SZO, a ni voditelja relevantnog odjela kao što je to potrebno za dokument sa zakonskom snagom. Isto tako, od 142 osobe koje su radile na Smjernicama 91 ima profil aktivista (64%); 12 ih je radilo za IPAS, 7 za Populacijsko vijeće, 4 za Centar za reproduktivna prava.

birokratskih odbora i tijela bez ovlasti tumačenja pregovaračkih tekstova.¹¹⁷ Doista, od pedeset i četiri preporuke SZO, čini se da njih dvadeset preporučuje ili sugerira praksu, ali priznaje da nema izravnih dokaza ili preciznih znanstvenih podataka odnosno malo ili nimalo znanstvenih dokaza koji bi poduprli takvu preporuku ili prijedlog.¹¹⁸

SZO u Smjernicama o pobačaju preporuča potpunu dekriminalizaciju pobačaja i njegovo uklanjanje iz svih kaznenih zakona te njegovu legalizaciju do rođenja.¹¹⁹ Da stvar bude još bizarnija, u sedmoj preporuci Smjernica SZO predlaže da pobačaj bude dostupan na zahtjev trudne osobe bez ovlaštenja druge osobe,¹²⁰ što uključuje i ovlaštenje roditelja maloljetne trudnice.

Očito je kako SZO koristi svoj položaj vodeće svjetske organizacije kako bi unaprijedila dostupnost pobačaja. Smjernice se temelje na tvrdnji da je smrtnost majki viša u zemljama s restriktivnim zakonima o prekidu trudnoće jer to rezultira nesigurnim pobačajima zbog svoje nezakonitosti.¹²¹ Međutim, Čile je pravi primjer da je smrtnost majki niža u zemljama koje ograničavaju pobačaj.¹²²

Premda nam je jasno da rezolucije, preporuke i smjernice SZO i UN-a nemaju međunarodnu pravnu snagu čineći dio tkiva „*soft-law*“, ne možemo poreći njihov enorman utjecaj na internacionalnu politiku pobačaja. Iako nipošto nisu meritorni za postavljanje standarda, nažalost određuju glavni smjer dotičnog problema postajući tako međunarodno običajno pravo. Doduše, za našu pravnu analizu krucijalna je činjenica da se pobačaj nigdje ne spominje u međunarodnom obvezujućem pravu što smo prethodno razložili.

4.3. Pobačaj – zlo koje međunarodna zajednica skriva iza sintagme »reproduktivno pravo« ili »zdravstvena skrb«

Međunarodna zajednica je uporabom mudre semantike zločin pobačaja zamotala u celofan zamaskiravši tako njegov realitet. Pomoću »jezičnog zločina« odbija upotrebu odgovarajućih riječi kako bi zaštitila izvršitelje pobačaja u čemu sudjeluju sva supsidijarna tijela Opće skupštine UN-a: upravljačka tijela, komisije, odbori, radne skupine. Međutim, semantičke

---

¹¹⁷ Essig, M. A., *The World Health Organisation's Abortion Agenda*, op. cit., str. 9

¹¹⁸ How WHO is manipulated to promote abortion and population control, ECLJ, 10 od 54 preporuke nisu znanstvene prirode već isključivo političke ili ideološke.

¹¹⁹ Abortion care guideline, WHO, 2022, str. 24. – 28.

¹²⁰ Ibid, str. 43.

¹²¹ How WHO is manipulated to promote abortion and population control, op. cit., v. bilješku 116.

¹²² Ograničenje pobačaja u Čileu uvedeno zakonom 1989. prepolovilo je stopu smrtnosti majki s 41, 3 na 22 smrtna slučaja na 100 000 između 1989. i 2013. godine. Također, Malta i Italija imaju stopu smrtnosti od 3 odnosno 4 na 100 000 u usporedbi s 9 odnosno 6 u Francuskoj i Belgiji.

manipulacije zasigurno ne mogu promijeniti stvarno značenje pobačaja pa ćemo u nastavku pojasniti nelogičnost uporabe dva najčešća jezična konstrukta koja se primjenjuju.

4.3.1. Pobačaj kao reproduktivno pravo

Izraz »seksualno i reproduktivno zdravlje« prvi put se pojavio na Međunarodnoj konferenciji o stanovništvu i razvoju (ICPD) u Kairu 1994. godine. Točka 7. 2 Programa akcije ICPD-a definira da »reproduktivna prava obuhvaćaju određena ljudska prava koja su već priznata u nacionalnim zakonima, međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i drugim konsenzusnim dokumentima.«¹²³ No, već smo ustanovili kako pobačaj nije međunarodno pravo i nije zajamčeno nijednim važnim dokumentom o ljudskim pravima kojeg smo prethodno apsolvirali.

Reprodukcija (razmnožavanje, prokreacija) je proces kojim živi organizmi proizvode potomke ili stvaraju nove jedinke iste vrste.¹²⁴ Sukladno tome, pobačaj je upravo suprotan stvaranju potomaka, par ima reproduktivno pravo samo tijekom vremena koje prethodi činu reprodukcije i zato nema smisla poistovjećivati isti s reproduktivnim pravom.¹²⁵ Svaki postupak poduzet prema njihovom postojećem djetetu je roditeljski, ne reproduktivni.¹²⁶

Pobačaj se u Programu ICPD-a poistovjećuje s »pravom da se postigne najviši standard reproduktivnog i seksualnog zdravlja« te s »pravom na donošenje odluka o reprodukciji bez diskriminacije, prisile i nasilja.« Program djelovanja usvojen na ICPD-u nije bio ugovor sa snagom zakona, već sporazum koji je određivao smjer Populacijskog fonda UN- (UNFPA).¹²⁷ Danas UNFPA sebe opisuje kao »agenciju UN-a za seksualno i reproduktivno zdravlje.«¹²⁸ Pristaše pobačaja njegovu pravnu osnovu vide i u Konvenciji UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).¹²⁹ CEDAW odbor je uputio države da »osiguraju da skrb o seksualnom i reproduktivnom zdravlju uključuje pristup sigurnom pobačaju«, bez kvalifikacije

---

¹²³ Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5–13, September 1994, United Nation Populations Fund, 2004, str. 45., točka 7.2. o nastavlja: „Ta prava počivaju na priznavanju osnovnog prava svih parova i pojedinaca da slobodno i odgovorno odlučuju o broju, razmaku i vremenu rođenja svoje djece te da imaju informacije i sredstva da to učine.“

¹²⁴ Reproduction, <https://www.biologyonline.com/dictionary/reproduction>, pristupljeno (11. kolovoza 2024.)

¹²⁵ Abortion Is Not a Reproductive Right, Bioethics, 2020, <https://www.str.org/w/abortion-is-not-a-reproductive-right> (pristupljeno 12. kolovoza 2024.)

¹²⁶ Ibidem.

¹²⁷ No, Abortion Is Not a Human Right, <https://www.heritage.org/life/report/no-abortion-not-human-right> (pristupljeno 12. kolovoza 2024.)

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93, Opća skupština UN-a usvojila ju je 1979. godine. Opisana i kao ženska Povelja o pravima uspostavljena je 3. rujna 1981. godine. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 9. rujna 1992. godine.

u pogledu njegove zakonitosti te je uokvirio pobačaj kao aspekt autonomije žena.¹³⁰ Potpora legalizaciji pobačaja na zahtjev može se iščitati iz Opće preporuke br. 21. CEDAW Odbora iz 1994. godine, koja navodi da žene trebaju imati ekskluzivno pravo donositi odluke o tome hoće li rađati ili ne, koje vlade ne smiju ograničavati.¹³¹

Ivana Radačić, pravnica i aktivistkinja za prava žena i rodnu ravnopravnost, u svom radu tendenciozno izjednačava pobačaj s »reproduktivnim samoodređenjem«¹³² što je posve pogrešno jer je reprodukcija začecem završena. Začecem počinje roditeljsko pravo oca i majke te pravo na život i sva ostala ljudska prava embrija. Čemu potreba da se stvari ne nazivaju svojim imenom i da se osnovni pojmovi (ne)svjesno miješaju kad je u pitanju pobačaj? Ukoliko je pobačaj zbilja pravo, zašto se nigdje izričito ne navodi »pobačaj« ili »pravo na pobačaj«, nego se potajno nameće pod krinkom prava na privatnost,¹³³ rodnu ravnopravnost, prava na zdravlje? Zacijelo zato što to pravo nije nikada postojalo niti ikada može postojati. U CEDAW-u čak ne piše ni čuveni izraz prekida trudnoće,¹³⁴ nego se kao tobožnja inačica javlja planiranje obitelji.¹³⁵ No, čak i da međunarodni dokumenti to spominju, ne znači da bi to iznenada postalo ispravno jer su riječi pravo i pobačaj jednostavno nespojive.

4.3.2. Pobačaj kao zdravstvena skrb

Preambula Ustava SZO determinira zdravlje kao »stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti ili slabosti.«¹³⁶ Prema medicinskoj enciklopediji, zdravstvena skrb je »organizirana briga zajednice za zdravlje i blagostanje svakog pojedinog člana u njoj koja se ostvaruje u pet vidova: unaprjeđenje zdravlja, zaštita od

¹³⁰ Fine, B. J. et. al., The Role of International Human Rights Norms in the Liberalization of Abortion Laws Globally, *Health and Human Rights Journal*, god. 19, br. 1, 2017, str. 71.

¹³¹ Radačić, I., Regulacija pobačaja – praksa Europske komisije za ljudska prava i Europskog suda za ljudska prava u svjetlu globalnih standarda, *Zagrebačka pravna revija*, god. 5, br. 3, 2016, str. 255.

¹³² Ibid., str. 254.

¹³³ Pravo na privatnost nikada nije službeno utvrđeno tako da uključuje pobačaj i s istim nema nikakve veze. Artikulirano je u čl. 12. Opće deklaracije o ljudskim pravima: „Nitko ne smije biti izvrnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom ili prepisku, niti napadajima na njegovu čast ili ugled.“ Jasno nam je da se zločin nikako ne može identificirati s privatnošću.

¹³⁴ Čl. 12. je središnji na kojeg se poziva. U st. 1. akcentira se da „države stranke poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi uklanjanja diskriminacije žena u području zdravstvene zaštite kako bi osigurale, na osnovi jednakosti muškaraca i žena, dostupnost zdravstvenih usluga, uključujući one koji se odnose na planiranje obitelji.“ St. 2.: „Neovisno o odredbi iz stavka 1. ovog članka, države stranke osiguravaju ženama odgovarajuće zdravstvene usluge u vezi s trudnoćom, porođajem, razdobljem poslije porođaja, osiguravanjem besplatnih usluga kada je to potrebno, kao i odgovarajuće prehrane tijekom trudnoće i dojenja.“

¹³⁵ Korijen ovog izraza leži u osnivanju već spomenute Međunarodne federacije za planirano roditeljstvo čija je utemeljiteljica Margaret Sanger poznata po aktivizmu za »kontrolu rađanja,« te seksualnoj edukaciji.

¹³⁶ Constitution of the World Health Organisation, <https://apps.who.int/gb/bd/> (pristupljeno 12. kolovoza 2024.)

bolesti i sprječavanje oboljenja, rana dijagnostika, liječenje, rehabilitacija.«¹³⁷ Sličnu definiciju možemo naći i u hrvatskom Zakonu o zdravstvenoj zaštiti¹³⁸ prema kojem zdravstvena zaštita »obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu, rehabilitaciju i palijativnu skrb.«

Zagovornici pobačaja rutinski tvrde da pobačaj odgovara ovim definicijama. Međutim, trudnoća nije bolest zato pobačaj ne može biti zdravstvena skrb. Štoviše, zasigurno oduzima jedan život, život nerođenog djeteta, nanosi potencijalnu štetu ženama ili čak oduzima i njihov život. Od vremena kada je uvedena izvorna Hipokratova zakletva,¹³⁹ postoji jasno odvajanje medicinske skrbi od namjernog ubijanja ljudskih bića.¹⁴⁰

Prema Američkoj liječničkoj udruzi liječnici trebaju zagovarati zdravstvenu skrb koja je: 1. transparentna, 2. nastoji uključiti doprinose svih sudionika, uključujući javnost, 3. štiti najosjetljivije pacijente i populaciju, 4. razmatra najbolje dostupne znanstvene podatke o učinkovitosti i sigurnosti zdravstvenih usluga, 5. nastoji poboljšati zdravstvene rezultate u najvećoj mogućoj mjeri, u skladu s načelima mudrog upravljanja, 6. prati varijacije u skrbi koje se ne mogu objasniti medicinskim temeljima kako bi se osiguralo da definirani prag osnovne skrbi nema diskriminirajući učinak, 7. pruža stalni pregled i prilagodbu s obzirom na inovacije u medicinskoj znanosti i praksu kako bi se osigurala stalna, široka javna podrška definiranom pragu osnovne skrbi.¹⁴¹

Vezano za transparentnost, nedostaju pouzdana izvješća o statističkim podacima pobačaja, komplikacijama te smrti žena tijekom (i)legalnog pobačaja, a države također ne zanima previše tko i zašto želi pobaciti. Često se sugerira lažna dihotomija prema kojoj su život nerođenog djeteta i majke u sukobu i da će samo omogućavanje legalnog i široko dostupnog pobačaja jamčiti opstanak majke.¹⁴² Nastavno s razmatranjem druge točke koja uključuje doprinos svih sudionika, često ostajemo uskraćeni o povratnim informacijama samog pobačaja od liječnika i

¹³⁷ Medicinska enciklopedija, Svjetlost, Sarajevo, 1989., str. 469.

¹³⁸ Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Narodne novine, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23.

¹³⁹ Prvi je kodeks liječničke etike nastao u Grčkoj između 5. i 3. vijeka p.n.e. Između ostalog, glasi: »Neću dati ženi sredstvo za pometnuće ploda.« Dopunjavana je i revidirana u više navrata, a u izvornoj Ženevskoj zakletvi stoji: »Apsolutno ću poštovati ljudski život od samog začetka.« U zadnjoj izmjeni iz 2017. godine piše: »Uvijek ću poštovati ljudski život.« Pometnuće ploda i začecje su potpuno izbačeni.

¹⁴⁰ Alliance for Hippocratic Medicine, Abortion Is Not Healthcare, The Linacre Quarterly, god. 89, br. 2., 2022, str. 226.

¹⁴¹ Szoch, M.; Skop, I., Abortion Is Not Healthcare, Family Research Council, 2021, str. 2.

¹⁴² Submission on the Pro-life Campaign to general Discussion on Article 6 on the International Convention on Civil and Political Rights, op. cit., str. 4., istraživanje otkriva da je Irska peta najsigurnija zemlja na svijetu za žene u trudnoći za razliku od Ujedinjenog Kraljevstva u kojem je pobačaj daleko dostupniji. Vidi više: Trend sin Maternal Mortality: 1990 to 2015, Estimates by WHO, UNICEF; UNFPA; World Bank Group and the United Nations Population Division, WHO, 2015

medicinskog osoblja, a iskustva žrtava koje su preživjele pobačaj i žena koje su izravno pogođene njime perfidno se zanemaruju.¹⁴³ Razmatrajući treću točku, pobačaj ne štiti najranjivije pacijente,¹⁴⁴ nerođene¹⁴⁵ (a ni žene stvarajući im niz potencijalnih komplikacija) što pokriva i šesti kriterij. Referirajući se na četvrtu točku, ultrazvučna tehnologija značajno je napredovala, pojava 3D/4D ultrazvuka i transvaginalnog skeniranja ponudili su dokaz ljudskosti nerođenog djeteta, ali unatoč tome, zagovaratelji se protive zakonu koji zahtjeva ultrazvuk prije pobačaja.¹⁴⁶ Razmatrajući petu točku, treba napomenuti da pobačaj ne poboljšava zdravstvene ishode za žene ili njihovu djecu nego ugrožava cjelokupno njezino zdravlje, intenzivira osjećaj tuge i krivnje.¹⁴⁷ U skladu sa zadnjim kriterijem države bi trebale raditi na otvaranju više ginekoloških i porođajnih odjela i promovirati stvarnu zdravstvenu skrb za trudnice te ne bi trebalo biti više tvrtki za pobačaje od odjela za porođaje.¹⁴⁸

Po svemu sudeći, jasno nam je da je pobačaj etički neprihvatljiv i da ne odgovara definiciji zdravstvene skrbi koja održava ljudski život nego ga okončava. Pobačaj nije jedino rješenje za rizične trudnoće koje su, nasreću, rijetke, a život majke najčešće biva ugrožen u podmakloj trudnoći, kad je nerođeni već sposoban za preživljavanje izvan maternice i kada se tijelo majke može kvalitetno tretirati.¹⁴⁹

5. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U EUROPSKOM PRAVU

Iako države članice Europske unije (u nastavku EU) imaju suvereno pravo samostalno pravno urediti pitanje prekida trudnoće, ono ipak nije isključivo pitanje nacionalnog prava.¹⁵⁰ Osim što je pitanje i međunarodnog prava čiji smo utjecaj prethodno razmatrali, neminovno je prepoznati odraz prakse Europskog suda za ljudska prava i djelovanja tijela EU na konstruiranje propisa o pobačaju.

---

¹⁴³ Szoch, M.; Skop, I., *Abortion Is Not Healthcare*, op. cit., str. 12.

¹⁴⁴ Osobito one s mentalnim i tjelesnim oštećenjima. Primjerice, u Velikoj Britaniji pobačaj je dozvoljen do 24. tjedna, a ukoliko dijete ima Downov sindrom dopušteno je pobaciti do samog porođaja.

¹⁴⁵ Ibidem.

¹⁴⁶ Ibid., str. 20.

¹⁴⁷ Ibid., str. 16. Ukoliko je žena doista u opasnosti, trebala bi biti zbrinuta u visokoj bolnici umjesto da se prebaci u kliniku za pobačaje. U većini slučajeva karcinom ne zahtjeva porod jer se može liječiti kemoterapijom ili operacijom koja ne ugrožava dijete. Prijevremeni porod je nekada prikladan izbor u ovoj situaciji.

¹⁴⁸ Ibid., str. 28. Također, pravila vezana za metode pobačaja maksimalno su ublažena, a siromaštvo, nedostatak socijalne podrške, pritisak društva/obitelji te jačanje „*pro-choice*“ pokreta doprinose povećanju broja pobačaja.

¹⁴⁹ Puškar, K., *Argumentirano za život*, op.cit., str. 169.

¹⁵⁰ Pađen, B., *Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj de lege lata i de lege ferenda*, Pravni fakultet Zagreb, doktorska disertacija, 2024., str. 66.

5.1. Europski dokumenti o pravu na život

Donošenje raznih europskih dokumenata ima za cilj unificirati položaj djeteta u svim zemljama, no, dječja prava ipak nisu u fokusu EU jer njihovo uređenje ne podliježe temeljnom ugovoru o njezinu funkcioniranju.¹⁵¹ Načela razvoja sposobnosti djeteta i njegovi najbolji interesi krovna su načela kojima su podcrtavana ostvarivanja svih dječjih prava u europskim pravnim instrumentima o ljudskim pravima.¹⁵² ESLJP izbjegava odlučivati o zakonima *in abstracto* uvijek tražeći u predmetima ravnotežu između legitimnih interesa uključenih strana.¹⁵³ Iako je više europskih dokumenata koji sadrže odredbe o pravu na život, u nastavku ćemo taj spektar ograničiti na Europsku konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama zbog relevantnosti za našu diskusiju.

5.1.1. Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama

Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama djeluje kao opći pravni okvir ljudskih prava.¹⁵⁴ Kada je Konvencija stupila na snagu zakoni o pobačaju u svim državama članicama bili su barem jednako restriktivni kao oni na koje se sada žale podnositelji zahtjeva i nema dokaza da su se donositelji Konvencije obvezali u korist bilo kojeg rješenja o kojem se raspravlja s obzirom na čl. 2. jer to još nije bio predmet javne rasprave u vrijeme kad je Konvencija sastavljena i usvojena.¹⁵⁵

No, ESLJP inzistira da se pojedinim državama treba dopustiti »slobodu procjene« da odlučuju kada život počinje što je nespojivo s neodstupnim pravom na život.¹⁵⁶ Determinaciju prava na život uočavamo u čl. 2. točki 1. Konvencije koja ističe da je »pravo svakoga na život zaštićeno zakonom« te dodaje da »nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kazneno djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom.« Ovdje primjećujemo sličnost s Općom deklaracijom na koju je Konvencija naslonjena. ESLJP nikada nije isključio prenatalni život iz svog područja primjena, dapače, sud u načelu radije izbjegava

---

¹⁵¹ Šehić, D., Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, op. cit., str. 36.

¹⁵² Ibid, str. 22.

¹⁵³ Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj *de lege lata i de lege ferenda*, op. cit., str. 66.

¹⁵⁴ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17., donesena je 4. studenog 1950. godine u Rimu, a na snagu je stupila 3. rujna 1953. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 5. studenog 1997. godine.

¹⁵⁵ Puppink, G., Abortion and the European Convention on Human Rights, *Irish Journal of Legal Studies*, god. 3., br. 2, u bilj. 26., 2013, str. 149.

¹⁵⁶ Joseph, R., *Human Rights and the Unborn Child*, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2009, 179 – 180. str.

prosudivanje i odlučivanje o konvencionalnosti pobačaja.¹⁵⁷ Veliko vijeće ESLJP-a u predmetu P. & S. protiv Poljske, potvrdilo je da se članak 8. Konvencije koji regulira pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života ne može tumačiti kao pravo na pobačaj.¹⁵⁸

Copelon zajedno sa suradnicama pristrano ističe kako Europska Komisija kod interpretacije embrijevog prava na život, smatra da izraz »svatko« u čl. 2. u Konvenciji ne uključuju fetuse.¹⁵⁹ Nadalje, još poručuju da je prepoznavanje neodvojivosti ploda i trudnice dalo prednost pravima žene sukladno s istim člankom.¹⁶⁰ Shvatljivo je da je to samo generalizacija njihove silne želje jer se Komisija u predmetu H. v. Norveška izjasnila da »nema pravo odlučivati hoće li fetus uživati određenu zaštitu prema 2. članku, ali neće isključiti to da u pojedinim okolnostima to može biti slučaj, bez obzira na to što u državama ugovornicama postoji značajno odstupanje stajališta o tome štiti li i u kojoj mjeri čl. 2. nerođeni život.«¹⁶¹

Naposljetku, društvena klima i praksa pokazatelji su sustavnog kršenja odredbe ove Europske konvencije o pravu nerođenih na život, kako na globalnoj razini, tako i od strane Europljana, a ponajviše u slučajevima u kojima zdravlje majke uopće nije ugroženo niti dolazi do sukoba interesa jer su takve situacije zbilja rijetke.¹⁶² To nam dodatno potkrjepljuje činjenica da je u većini država dopušten pobačaj na zahtjev¹⁶³ tako da je maliciozno nepoštivanje prava na život osuđujući ih na smrtnu kaznu suprotno s izvornim predmetom i svrhom ovog ugovora.

5.2. Nastojanja Vijeća Europe i Europske Unije u vidu promidžbe pobačaja

EU ulaže kontinuirane napore da se pobačaj što više ukorijeni diljem Europe. Na službenoj stranici EU možemo uočiti kako građanska inicijativa »My voice, my choice« nalazi pravni temelj pobačaja kao svrhe svoje inicijative; »EU¹⁶⁴ je nedavno usvojila program EU4Health na

¹⁵⁷ Puppink, G., Abortion and the European Convention on Human Rights, op. cit., str. 150.

¹⁵⁸ Ibid., str. 188., no, ESLJP se također izjašnjava po pitanju trudnoće koja predstavlja opasnost za život trudnice te veli kako one trebaju znati je li njihova zdravstvena situacija zbilja teška i zahtjeva li prekid trudnoće. No, potrebno je razjasniti kako prekid trudnoće koji se kroz takav vid ostvaruje nije pravo na pobačaj nego ženino pravo na život!

¹⁵⁹ Copelon, R. et. al., Human Rights Begin at Birth: International Law and the Claim of Fetal Rights, op. cit., str. 124.

¹⁶⁰ Ibidem.

¹⁶¹ Vidi odluku Komisije: H. v. Norway, no. 17004/90, European Court Of Human Rights, 19. May, 1992, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-1759%22%5D%7D> (pristupljeno 13. kolovoza 2024.)

¹⁶² Naime, 0.3 % pobačaja učinjeno je zbog opasnosti za život žene, 0.4 % uključuje incest ili silovanje, 1.2 % poradi abnormalnosti djeteta, 2.2. % zbog ostalih zabrinutosti za fizičko zdravlje, 95.9 % su nespecificirani razlozi, vidi: Fact Sheet, Reasons for Abortion, Charlotte Lozier Institute; <https://lozierinstitute.org/fact-sheet-reasons-for-abortion/> (pristupljeno 13. kolovoza 2024.)

¹⁶³ Prekid trudnoće na zahtjev je mogućnost bezuvjetnog izvršenja pobačaja odnosno prekid trudnoće iz bilo kojeg razloga kojeg trudnica nije dužna dokazivati, ni zahtijevati prethodno odobrenje.

¹⁶⁴ Jedinstvena međuvladina i nadnacionalna zajednica europskih država koja je formalno uspostavljena 1. studenog 1993. Ugovorom iz Maastrichta. 1. srpnja 2013. RH je postala punopravna članica EU.

temelju čl. 168. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) uspostavljajući investiciju vrijednu 5,3 milijarde eura kako bi se postigli ciljevi za bolje zdravlje u Europi, uključujući podržavanje radnji država članica za promicanje pristupa seksualnoj i reproduktivnoj zdravstvenoj zaštiti.«¹⁶⁵ Međutim, ukoliko bolje promotrimo navedenu Uredbu, primjećujemo kako Uredba ne spominje ni pojam reproduktivnog zdravlja, a kamoli tzv. prekid trudnoće. Dobro su nam poznate ovakve nespretne inscenacije pobornika pobačaja čim čuju pojam zdravlja ili poboljšanja zdravstvene zaštite koje Uredba spominje. Ne postoji ni uredba ni direktiva¹⁶⁶ EU koja eksplicitno spominje prekid trudnoće. Nadalje, »*My voice, my choice*« ističe kako inicijativa »odražava poziv Europskog parlamenta Komisiji da u potpunosti iskoristi svoju nadležnost u zdravstvenoj politici te pružanje podrške državama članicama u jamčenju univerzalnog pristupa reproduktivnom zdravlju.«¹⁶⁷ U provedbenoj Odluci¹⁶⁸ Europske komisije o zahtjevu za registracijom inicijative saznajemo kako je spomenuta Uredba 282/14 ipak stavljena izvan snage te kako se novijom Uredbom implicira pobačaj pod okriljem spolne i reproduktivne zdravstvene skrbi.¹⁶⁹

O primarnoj nadležnosti država članica u javnom zdravstvu govori čl. 168. st. 7. UFEU-a; »...pri djelovanju Unije poštuje se odgovornost država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, organizaciju i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene zaštite.«¹⁷⁰ Iako EU i države članice dijele nadležnost u javnom zdravstvu, države članice su te koje definiraju i pružaju nacionalne zdravstvene usluge i medicinsku skrb, a EU nastoji samo nadopuniti nacionalne politike.¹⁷¹ Tako Komisija u svojoj Odluci poručuje inicijativi da se »...može registrirati u mjeri u kojoj ima za cilj donošenje zakonodavnog prijedloga o financijskoj potpori

---

¹⁶⁵ Uredba (EU) br. 282/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi trećeg Programa djelovanja Unije u području zdravlja (2014. – 2020.) i o stavljanju izvan snage Odluke br. 1350/2007/EZ

¹⁶⁶ Direktive su, uz uredbe, najvažniji pravni akt EU. Direktive utvrđuju ciljeve koje države članice moraju ostvariti, a zemlje moraju same osmisliti zakone kojima će te ciljeve postići. Uredbe se u cijelosti moraju primjenjivati u svim državama članicama.

¹⁶⁷ *My voice, my choice: For Safe And Accessible Abortion*; [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Legal+Addendum+My+Voice,+My+Choice+For+Safe+And+Accessible+Abortion.docx%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Legal+Addendum+My+Voice,+My+Choice+For+Safe+And+Accessible+Abortion.docx%20(1).pdf), (pristupljeno 12. kolovoza 2024.) *My voice, my choice* je pokrenuta 8. ožujka 2024. godine i ima namjeru skupiti milijun potpisa s ciljem osiguranja pristupa prekidu trudnoće na zahtjev za sve žene i djevojke, a troškove bi u potpunosti pokrivala Europska komisija. Republika Hrvatska je druga država po broju prikupljenih potpisa, a prednjači joj samo Francuska.

¹⁶⁸ Provedbena odluka Komisije (EU) 2024/1158 od 10. travnja 2024. o zahtjevu za registraciju europske građanske inicijative pod nazivom »*My Voice, My Choice: za siguran i dostupan pobačaj*« u skladu s Uredbom (EU) 2019/788 Europskog parlamenta i Vijeća

¹⁶⁹ Uredba (EU) 2021/522 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi Programa djelovanja Unije u području zdravlja (program »EU za zdravlje«) za razdoblje 2021.–2027. i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 282/2014 (SL L 107, 26.3.2021., str. 1)

¹⁷⁰ Ugovor o funkcioniranju Europske unije, pročišćena verzija, Službeni list Europske unije, br. 2016/C 202/01

¹⁷¹ Javno zdravstvo, <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/glossary/public-health.html> (pristupljeno 12. kolovoza 2024.)

državama članicama koja nije već pokrivena programom „EU za zdravlje” i u mjeri u kojoj predloženi mehanizam financijske potpore nema za cilj ili posljedicu potkopavanje nacionalnog zakonodavstva o javnom poretku ili, općenitije, zdravstvenih i etičkih odluka koje su države članice donijele izvršavajući svoje nadležnosti za pitanja u području zdravstva.«

Ubrzo nakon što je Vrhovni sud SAD-a donio presudu kojom je utvrđeno da pravo na pobačaj više nije zajamčeno klauzulom o pravilnom postupku 14. amandmana Ustava SAD-a,¹⁷² Europski parlament je usvojio Rezoluciju¹⁷³ kojom osuđuje predmet Dobbs i poziva da se pravo na pobačaj uvrsti u Povelju o temeljnim pravima Europske unije. Zastupnici EP-a u Povelji su oštro osudili »nazadovanje« ženskih prava te izrazili solidarnost svima ženama i djevojkama u SAD-u te potakli države članice da dekriminaliziraju pobačaj. Ono što je ključno jest da smatraju kako Vijeću treba podnijeti prijedlog za izmjenu Povelje u kojoj bi čl. 7. (a) glasio: »svatko ima pravo na siguran i zakonit pobačaj.« Dakako da bi uvođenje ovog fiktivnog prava bilo u eklatantnoj suprotnosti s čl. 2. Povelje o temeljnim pravima EU¹⁷⁴ jer svakom garantira pravo na život pa bi obmanjujuća Povelja kao takva proturječila samoj sebi. Podneseni je prijedlog, stoga, suštinski neispravan.

Formalnopravno rezolucije su pravno neobvezujući dokumenti koji se obično koriste za proklamiranje načela na kojima počiva EU, a imaju i potencijal postati političkim instrumentom za promicanje određenih agendi.¹⁷⁵

Potrebno je spomenuti još jednu Rezoluciju 2020/2215¹⁷⁶ EP-a koja razmatra pitanje ženinih prava i zdravlja podvodeći, naravno, pod potonje - i pobačaj. U EU se duže vrijeme nastoji intervenirati u područja koja prelaze okvire nadležnosti Unije, a za koja se smatra da isprepletenost normi stvara pravnu heterogenost te se takva pitanja usmjeravaju, ako ne pravnom monizmu i nadsacionalnoj hijerarhiji, onda barem ka uniformiranoj regulativi,¹⁷⁷ oblikujući tako dio zajedničke politike.

---

¹⁷² 19-1392 Dobbs v. Jackson Women's Health Organisation (06/24/2022), https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf, (pristupljeno 12. kolovoza 2024.)

Ovom odlukom pod zajedničkim nazivom Dobbs sud je srušio dvije presude: Roe protiv Wade 1973. kojom je ozakonjen pobačaj u SAD-u te Planned Parenthood protiv Caseyja iz 1992. Tužiteljica u prvom predmetu bila je Norma McCorvey, zanimljivo je da su je prijatelji nagovarali da izmisli da je silovana kako bi mogla pobaciti što je na kraju otpalo. Na kraju ipak nije abortirala, postala je zagovornica pokreta za život nakon što je i sama radila u klinici za pobačaje.

¹⁷³ European Parliament resolution of 7 July 2022 on the US Supreme Court decision to overturn abortion rights in the United States and the need to safeguard abortion rights and women's health in the EU (2022/2742(RSP))

¹⁷⁴ Povelja o temeljnim pravima Europske unije, Službeni list Europske unije, br. (2016/C 202/02)

¹⁷⁵ Rupčić, D., Pobačaj pod okriljem seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena – pravna analiza Rezolucije Europskog parlamenta 2020/2215 (INI), Crkva u svijetu, god. 58, br. 2, 2023, str. 156. – 157.

¹⁷⁶ Rezolucija Europskog parlamenta od 24. lipnja 2021. o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena (2020/2215(INI))

¹⁷⁷ Armin von Bogdandy, European Law Beyond 'Ever Closer Union' Repositioning the Concept, it's Thrust and the ECJ's Comparative Methodology, European Law Journal, 22, 4, (2016) 520 u: Rupčić, D., Pobačaj pod

Ni Vijeće Europe (u nastavku VE)¹⁷⁸ ne zaostaje u vršenju pritiska na države članice te poticanju da nastave s do sada postignutim »napretkom.« Već 1972. Parlamentarna skupština usvojila je Preporuku 675/1972¹⁷⁹ o kontroli rađanja i planiranju obitelji u državama članicama VE.¹⁸⁰ Do 1990-ih Parlamentarna skupština jasno je dala do znanja da žene trebaju pristup kontracepcijskim sredstvima, pobačaj te informacije i obrazovanje o njima. Parlamentarna skupština također je skrenula pozornost na ogromne razlike u standardima među državama članicama, primjerice u slučaju lošeg pristupa, dostupnosti i cjenovne pristupačnosti proizvoda za spolno i reproduktivno zdravlje.

Rezolucijom 1607/2008¹⁸¹ Parlamentarne skupštine kojom je usvojeno izvješće Odbora za jednakost žena i muškaraca, pozivaju se države članice VE da prilagode svoja zakonodavstva kako bi žene ostvarile pravo na pristup »sigurnom« i legalnom pobačaju. Iako Rezolucija nije obvezujuća, ona ima utjecaj na ESLJP u smislu određivanja poželjnog pravca u kojem se trebaju razvijati zakonodavstva država potpisnica.¹⁸²

5.3. Komparativni pregled pobačaja u europskim državama

Većina europskih država provodi liberalne zakone o pobačaju na temelju kojih se isti može izvesti na zahtjev trudnice.¹⁸³ Prva zemlja koja je legalizirala pobačaj bio je bivši Sovjetski Savez 1920. godine, a zatim bivše komunističke zemlje 1950-ih.¹⁸⁴ Velika Britanija je bila prva zemlja u zapadnoj Europi koja je legalizirala pobačaj (*The Abortion Act 1967*), a druge su je zemlje slijedile i velik broj njih donio je svoje zakone 1970-ih.¹⁸⁵ Najnovija izmjena na tom

---

okriljem seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena – pravna analiza Rezolucije Europskog parlamenta 2020/2215 (INI), op. cit., str. 158.

¹⁷⁸ Međunarodna organizacija sa sjedištem u Strasbourgu osnovana 5. svibnja 1949. RH je potpisala sporazum o pristupanju u VE 6. studenog 1996. Čine ga dva glavna tijela: Odbor ministara i Parlamentarna skupština te tri institucije među kojima je i ESLJP. Vijeće Europe je samostalna organizacija odvojena od EU i ne treba ga miješati s Vijećem EU ili Europskim vijećem – tijelima EU!

¹⁷⁹ Recommendation 675 (1972) on birth control and family planning in Council of Europe member States, adopted by the Assembly on 18 October 1972.

¹⁸⁰ Norberg, B., *The Right to Abortion in the Council of Europe System*, Faculty of law Lund university, graduate thesis, 2013, str. 38.

¹⁸¹ PACE, Resolution 1607 (2008), Access to safe and legal abortion in Europe, 16 April 2008.

¹⁸² Lubura, M. M., Pravo na abortus u savremenom pravu i praksi Evropskog suda za ljudska prava, *Strani pravni život*, god. 65, br. 1, 2021, str. 162.

¹⁸³ Fabbrini, F., The European Court of Human Rights, the EU Charter of Fundamental Rights and the right to abortion, *Columbia Journal of European Law*, god. 18, br. 1, 2011. u: Tucak, I., Blagojević, A., *Abortion in Europe, EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC)*, god. 4, br. 4, 2020, str. 1136.

¹⁸⁴ Fiala, C. et. al., Abortion legislation and statistics in Europe, *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, god. 27, br. 4, 2022, str. 346. Pobačaj je do 1960-ih bio zabranjen u većini država. Ruska Federacija je 2013. prema podacima UN-a imala stopu pobačaja od 37, 4 %. Od 1990-ih stopa se ipak smanjila za trećinu.

¹⁸⁵ Ibid., str. 346.

području odvila se u Irskoj koja je referendumom o pobačaju iz 2018. revidirala regulativu o zabrani pobačaja iz 1983., smještajući ga u prvi plan javne svijesti.¹⁸⁶ Belgijski Zakon o pobačaju također je izmijenjen 2018. tako da su odredbe o dobrovoljnom prekidu trudnoće uklonjene iz belgijskog Kaznenog zakona i stavljene u poseban zakon o dobrovoljnom prekidu trudnoće, a glavna kontroverza koja proizlazi iz ove reforme jest je li kasni prekid trudnoće doista zabranjen.¹⁸⁷ U Francuskoj je prekid trudnoće uređen posebnim zakonom i Kodeksom javnog zdravstva koji posebno ističe poštovanje ljudskog bića,¹⁸⁸ a osim toga važno je napomenuti da je Francuska trenutno jedina država na svijetu koja Ustavom jamči pravo na pobačaj.¹⁸⁹ Nizozemsko zakonodavstvo je najliberalnije po pitanju prekida trudnoće, pri čemu se u određenim slučajevima dopušta, uz pristanak roditelja, i eutanazija novorođenčadi do prve godine starosti.¹⁹⁰

Jedini primjer u cijeloj Europi značajnog pooštavanja dostupnosti pobačaja jest Poljska.¹⁹¹ U listopadu 2020. poljski Ustavni sud proglasio je neustavnom iznimku u Zakonu o planiranju obitelji iz 1993. koja je predviđala legalni pobačaj u slučajevima fetalnih abnormalnosti čime je ovaj retrogresivni korak, doveo do gotovo potpune zabrane pobačaja u Poljskoj.¹⁹² Donji dom poljskog parlamenta prošli mjesec je odbio mjeru kojom bi se ukinule kazne za sudionike pri pobačaju. Poljska, Lihtenštajn i Andora dozvoljavaju prekid trudnoće samo u slučaju ugroženosti majčinog zdravlja ili života te spolnog zlostavljanja.¹⁹³ Malta je jedina europska država u kojoj je prekid trudnoće potpuno zabranjen.

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) 1952. počela je s liberalizacijom zakona o prekidu trudnoće, 1960. godina obilježena je širokom liberalizacijom, s daljnjom liberalizacijom nastavilo se 1969., godine, a 1974. pravo na »slobodnu odluku o rođenju djeteta« zajamčeno je Federalnim Ustavom.¹⁹⁴ Današnje zakonodavstvo Slovenije i Hrvatske

---

¹⁸⁶ Carnegie, A.; Roth, R., From the Grassroots to the Oireachtas: Abortion Law Reform in the Republic of Ireland, *Health and Human Rights Journal*, god. 21, br. 2, 2019, str. 113.

¹⁸⁷ De Meyer, F., Late Termination of Pregnancy in Belgium: Exploring Its Legality and Scope, *European Journal of Health Law*, god. 27, br. 1, 2020, str. 10.

¹⁸⁸ Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj *de lege lata i de lege ferenda*, op. cit., str. 41.

¹⁸⁹ Francuski Senat je to izglasao 28. veljače 2024. Smatra se da je ova odluka reakcija na presudu Vrhovnog suda SAD-a o poništavanju istog »prava.«

¹⁹⁰ Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj *de lege lata i de lege ferenda*, op. cit., str. 53.

¹⁹¹ Levine, B. P., Staigner, D., Abortion Policy and Fertility Outcomes: The Eastern European Experience, *The Journal of Law & Economics*, god. 47, br. 1, 2004, str. 223.

¹⁹² Ibidem.

¹⁹³ Ibid., str. 219.

¹⁹⁴ Frejka, T., Induced Abortion and Fertility: a Quarter Century of Experience in Eastern Europe, *Population and Development Review*, god. 9, br. 3, 1983, str. 496.

temeljeno je na jugoslavenskom pravu s tim da se hrvatski zakon nije promijenio otkada se Hrvatska osamostalila.¹⁹⁵

Za razliku od ostatka Europe, pobačaj je u Bugarskoj pitanje oko kojeg je odavno postignut društveni konsenzus, što se može, po riječima antropologinje Kristen Ghodsee, objasniti većom sklonošću žena za »postkomunističkom nostalgijom« te podržavanjem lijevo orijentirane politike.¹⁹⁶ Dekret 770¹⁹⁷ poznati je dekret komunističke rumunjske vlade Nicolaea Caesescua potpisan 1967. godine kojim su ograničeni pobačaji i kontracepcija u svrhu poticanja nataliteta. Italija zakonom jamči pravo na odgovorno i planirano roditeljstvo, te društvenu vrijednost majčinstva, štiteći ljudski život od trenutka začeća¹⁹⁸ dok je u Portugalu prekid trudnoće prestao biti kažnjiv izmjenama Kaznenog zakona 2007. godine i uređenjem te pravne materije odgovarajućim podzakonskim aktom.¹⁹⁹ Budući da u Španjolskoj vlada lijeva koalicija Zakon o prekidu trudnoće zadnje dvije godine drastično se liberalizira pa je kao rezultat toga u veljači 2023. izglasan Zakon o slobodnim danima za žene koje pate od bolnih mjesečnica koji je samo jedna od mjera šireg Prijedloga zakona o prekidu trudnoće.²⁰⁰

Švedska ima jedan od najliberalnijih zakonodavstva o prekidu trudnoće u Europi i jedna je od najsekulariziranijih zemalja tako da o pobačaju gotovo da ni nema rasprave.²⁰¹ U Danskoj je prekid trudnoće reguliran zdravstvenim zakonodavstvom²⁰², a u Finskoj su uz Zakon o prekidu trudnoće prateće odredbe sadržane i u provedbenim propisima.

Austrija je jedna od država koja regulativu vezanu za pobačaj uređuje Kaznenim zakonom, klauzula savjesti često se koristi i pobačaj nije baš ostvariv izvan velikih urbanih središta pa četiri austrijske regije nemaju nikakav pristup pobačaju.²⁰³ Nadalje, u nekim zemljama Srednje

---

¹⁹⁵ Isto tako, prekid trudnoće je dostupniji u Sloveniji jer je rijetkost da se liječnici tamo pozivaju na priziv savjesti.

¹⁹⁶ Medarov, G., Neobični bugarski konsenzus oko abortusa, <https://www.bilten.org/?p=3510> (pristupljeno 15. kolovoza 2024.)

¹⁹⁷ DECRET Nr. 770 din 1 octombrie 1966., Portal legislativ, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177> (pristupljeno 15. kolovoza 2024.)

Stopa ukupnog fertiliteta porasla je 1,9 na 3,7. 70-ih natalitet ponovno opada zbog ekonomskog pritiska. Ubrzo nakon smjenjivanja Caesescua te dolaskom nove vlade na vlast, ograničenja su ukinuta 1989. i legaliziran je prekid trudnoće na zahtjev.

¹⁹⁸ Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj *de lege lata i de lege ferenda*, op. cit., str. 45.

¹⁹⁹ Ibid, str. 58.

²⁰⁰ Zakon maloljetnicama omogućuje prekid trudnoće bez odobrenja roditelja.

²⁰¹ Norberg, B., The Right to Abortion in the Council of Europe System, op. cit., str. 33.

²⁰² Nastavno s navedenim, 25, 93 % zemalja u EU reguliralo je prekid trudnoće kaznenim zakonom, 11, 11 % zdravstvenim, a 62, 96 % posebnim zakonom

²⁰³ Marques-Pereira, B., Abortion in the European Union, Foundation for European Progressive Studies and the Karl Renner Institute, 2023., str. 17. – 18. Prema podacima Guttmacher instituta, koje svakako treba uzeti s rezervom, Austrija od 2019. do 2022. ima jednu od najnižih stopa pobačaja na 1000 žena. Ostale europske države koje s njom dijele najniže stope u usporedbi s ostatkom svijeta su; Albanija, Hrvatska, Litva, Slovačka, Italija, Srbija. Vidi: World population review, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/abortion-rates-by-country>

Europe ipak se nazire, barem napismeno, zrno poštovanja i uvažavanja nerođenih pa imamo primjer čl. 15. st. 1. Ustava Slovačke koji prezentira ljudski život kao »vrijedan zaštite već prije rođenja,«²⁰⁴ a od 2022. godine uplivom vlade Viktora Orbána, čl. 2. Ustava Mađarske sada jamči da će »život zametka i fetusa biti predmet zaštite od trenutka začeća.«²⁰⁵ Uz to, u Mađarskoj su propisi o prekidu trudnoće 15. rujna 2022. pooštreni na način da žene moraju prije pobačaja odslušati otkucaje srca fetusa. U Njemačkoj pak imamo specifičnu situaciju gdje je pobačaj u praksi široko dostupan, ali je 218. člankom Kaznenog zakona prekid trudnoće zabranjen uz propisano zakonsko odstupanje.²⁰⁶ U ožujku 2019. godine liječnicima je ukinuta dotadašnja zabrana reklamiranja usluga pobačaja.²⁰⁷ U travnju 2024. godine komisija koju je imenovala njemačka vlada preporučila je da se prekid trudnoće dekriminalizira, a u ranoj fazi sasvim deregulira čime je vladi prepušteno da odluči hoće li usvojiti prijedlog.

Vremenski rok za traženje pobačaja vjerojatno je glavni kriterij za pristup pobačaju.²⁰⁸ U EU se pobačaj »na zahtjev« može dobiti između deset i dvadeset četiri tjedna trudnoće gestacijske dobi:²⁰⁹ dvanaest tjedana u većini zemalja uključujući Hrvatsku; deset tjedana u Portugalu i Sloveniji; četrnaest tjedana u Belgiji, Luksemburgu, Njemačkoj, Rumunjskoj i Španjolskoj; šesnaest u Austriji; osamnaest tjedana u Švedskoj, između dvadeset i dvadeset i dva tjedna (efektivno) u Nizozemskoj te dvadeset i četiri tjedna u Ujedinjenom Kraljevstvu (UK). Najčešći model zakonskog uređenja pobačaja je kombinirani model vremenskog ograničenja i indikacija dok Finska, Poljska, Mađarska i Italija koriste čisti indikacijski model, a Malta čisti prohibicijski model.²¹⁰ U svim državama u kojima je legaliziran pobačaj na zahtjev, dozvoljene su i iznimke od pravila u specifičnim okolnostima: rizik za zdravlje/život trudnice, silovanje, malformacija ploda. Standardna praksa diljem Europe jest nenametanje vremenskih ograničenja ovih osnova.²¹¹ Neke države održavaju raspon proceduralnih i regulatornih

---

²⁰⁴ Ústava Slovenskej Republiky, 460/1992 Zb., Slov-Lex pravny a informačný portal

²⁰⁵ Magyarorszag Alaptorvenye, 2011. aprilis 25., [Wolters Kluwer](#)

²⁰⁶ Preciznije, pobačaj je u Njemačkoj zabranjen uz iznimku ugroženosti ženinog života ili spolnog zlostavljanja, ali je u tim slučajevima postavljen uvjet da se prekid trudnoće mora obaviti u prvih dvanaest tjedana. Bez obzira na Zakon, praksa pokazuje suprotno, a kazneni progoni izuzetno su rijetki..

²⁰⁷ Marques-Pereira, B., Abortion in the European Union, op. cit., str. 29.

²⁰⁸ Ibid., str. 15.

²⁰⁹ Računajući od zadnje ženine menstruacije.

²¹⁰ Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj *de lege lata i de lege ferenda*, op. cit., str. 85. – 86.

²¹¹ Center for Reproductive Rights, European Abortion Laws: A Comparative Overview, <https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2023/09/European-Abortion-Laws-A-Comparative-Overview-new-9-13-23.pdf> (pristupljeno 16. kolovoza 2024.); u slučaju seksualnog zlostavljanja, trudnice mogu pristupiti prekidu trudnoće bez ikakvog zahtjeva koji bi pružio dokaze o silovanju.

prepreka koje ometaju pristup pobačaju,²¹² a to su obvezno savjetovanje²¹³ te obvezno razdoblje čekanja.²¹⁴

U malom broju europskih zemalja koje su legalizirale pobačaj na zahtjev, osobe koje ga traže moraju dokazati svoje obiteljske ili društvene okolnosti te okolnosti zbog kojih bi nastavak trudnoće bio nepoželjan.²¹⁵ U većini država nije definiran rok unutar kojeg bi bili dopušteni indikacijski pobačaji. Izuzetak je španjolski zakon koji u slučaju neposrednog rizika za život žene propisuje rok od dvadeset i dva gestacijska tjedna. Finska, Italija i Danska dopuštaju prekid trudnoće i zbog socijalnih/ekonomskih indikacija, a Danska, Estonija i Finska indikaciju dobi trudnice.²¹⁶ Potonje tri države uz Mađarsku navode i indikaciju djelomične ili potpune poslovne nesposobnosti.

Još jedan odlučujući faktor za pristup pobačaju svakako je financijska dostupnost tako da cijene pobačaja za žene uvelike variraju. Dok je Francuska jedina zemlja u kojoj pobačaj je potpuno besplatan za sve, neke zemlje ograničavaju besplatne pobačaje samo za rezidente,²¹⁷ a u zemljama gdje je pristup načelno jednostavan, pobačaj se nadoknađuje u okviru sustava socijalne sigurnosti, ali je vrlo skupo izvan nje.²¹⁸ Većina zemalja srednje i istočne Europe ograničava besplatne prekide trudnoće na one »liječnički propisane,« što bez sumnje odražava želju da se obeshrabre pobačaji na zahtjev, koji su vrlo skupi za žene u ovim zemljama s nižim prihodima.²¹⁹ Što se tiče kaznenih sankcija za liječnika i/ili žene samo Bugarska i Ujedinjeno Kraljevstvo nemaju nikakve kaznene sankcije za liječnika ili ženu dok neke zemlje ne predviđaju sankcije za prekid trudnoće izvan zakonskih okvira.²²⁰ Nastavno s navedenim,

---

²¹² Ibidem.

²¹³ Zahtjev da osoba koja traži prekid trudnoće ima obvezu razgovora s liječnikom s kojim će se konzultirati o svojim zdravstvenim potrebama, informacijama o trudnoći te uslugama koje joj stoje na raspolaganju. Obvezno savjetovanje zahtijevaju: Albanija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Gruzija, Italija, Litva, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Ruska Federacija i Slovačka.

²¹⁴ Zahtjev da osoba koja traži prekid trudnoće čeka predviđeno vrijeme prije samog čina pobačaja. Države koje propisuju obvezno razdoblje čekanja su: Albanija, Belgija, Gruzija, Irska, Italija, Latvija, Luxemburg, Mađarska, Njemačka, Portugal, Ruska Federacija i Slovačka.

²¹⁵ Center for Reproductive Rights, *European Abortion Laws: A Comparative Overview*, tu spadaju Albanija, Italija, Mađarska, Nizozemska i Švicarska.

²¹⁶ Pađen, B., *ibid.*, str. 91. – 93.

²¹⁷ To su: Nizozemska, Danska te od 2019. Republika Irska.

²¹⁸ Marques-Pereira, B., *Abortion in the European Union*, op. cit., str. 16. Tu ubrajamo: Belgiju, Luxemburg i UK (isključujući Sjevernu Irsku prije 2019.)

²¹⁹ Ibidem. Naknade troškova kontracepcije često su isključene iz zdravstvenog osiguranja. Samo Belgija, Francuska, Hrvatska, Portugal, Slovenija, Švedska i UK nadoknađuju troškove kontracepcije kao lijeka.

²²⁰ Ibidem. To je slučaj u: Danskoj, Francuskoj, Litvi, Nizozemskoj, Poljskoj, Portugalu, Rumunjskoj, Sloveniji te od 2019. Republici Irskoj.

presudan izvanzakonski kriterij dostupnosti jest klauzula priziva savjesti koja se sve više širi među mladim opstetričarima među gotovo svim područjima Europe.²²¹

Kategorizaciju pobačaja prema pravnom režimu uključuju sljedeće najčešće situacije: intervencija za spašavanje života žene te očuvanje njezinog zdravlja što možemo svrstati u uže zdravstvene razloge, a očuvanje psihičkog zdravlja žene, u šire zdravstvene razloge (medicinske indikacije), zatim prekid trudnoće kao posljedica silovanja ili incesta (pravne indikacije), sumnja na fetalno oštećenje odnosno defekt ploda (eugeničke indikacije) te prekid trudnoće iz ekonomskih i socijalnih razloga (socijalne indikacije).²²²

U kategorizaciji *a propos* pristupa pobačaju izdvojeno je pet vrsta režima: (1) režim odobrenja koji omogućuje jednostavan pristup pobačaju na zahtjev s nekoliko restriktivnih uvjeta,²²³ (2) režim odobrenja koji djelomično ili potpuno dekriminalizira pobačaj u slučaju određenih indikacija, ali gdje su standardi samom pristupu visoki,²²⁴ (3) režim autorizacije gdje je pristup ograničen i/ili *de facto* onemogućen,²²⁵ (4) režim odobrenja koji dopušta prekid trudnoće, ali gdje je pristup ometen (ponekad ozbiljno) restriktivnim postupcima²²⁶ te (5) režim odobrenja koji zabranjuje prekid trudnoće nametanjem vrlo ograničavajućih uvjeta njegovom pristupu čineći ga iznimno teškim u praksi.²²⁷ Zbog ograničenosti opsega rada, a istodobno i kompleksnosti te delikatnosti ove problematike, nismo u mogućnosti cjelovito zadrijeti u dubinu i širinu svekolike tematike.

5.4. Praksa Europskog suda za ljudska prava

Sukus prakse Europskog suda za ljudska prava (u nastavku Sud)²²⁸ sadrži niz slučajeva vezanih za prekid trudnoće, a njegove presude pružaju dovoljan korpus sudske prakse za koju se teško

²²¹ Ibid., str. 18. Više o prizivu savjesti saznaj u: Čizmić, J., Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991), god. 37, br. 1, 2016, str. 753. – 786.

²²² Abortion Policies: A Global Review, Volume III Oman to Zimbabwe, United Nations, 2002, str. 8., ostale rjeđe indikacije mogu biti: opravdana zakašnjelost utvrđivanja trudnoće, dob žene, trenutni broj djece i „posebno teške“ okolnosti za ženu.

²²³ Danska, Finska, Nizozemska, Švedska.

²²⁴ Belgija, Francuska, Luksemburg, UK.

²²⁵ Njemačka, Austrija, Cipar od 2018.

²²⁶ Bugarska, Hrvatska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Rumunjska, Slovačka, Slovenija.

²²⁷ Marques-Pereira, B., Abortion in the European Union, op. cit., str. 22. – 23. Peta vrsta režima obuhvaća: Poljsku, Maltu, Sjevernu Irsku, San Marino, Andora, Lihtenštajn, Monako.

²²⁸ Kao što je prethodno spomenuto, Sud je jedna od institucija Vijeća Europe, ustrojena 1959. godine sa sjedištem u Strasbourgu, a njegova nadležnost je osigurati poštivanje prava predviđenih Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Države postupak pred sudom mogu pokrenuti tek nakon što su iscrpljena sva pravna sredstva dostupna na nacionalnoj razini, a presude koje donese sud obvezujuće su za svaku državu.

može reći da je dosljedna²²⁹ kada je riječ o osjetljivom pitanju poput ovog.²³⁰ Podneseni predmeti odražavaju sve veću složenost i raznolikost²³¹ stoga ćemo se u nastavku osvrnuti na tri predmeta koja su podijeljena s obzirom na diskrepanciju pozicija aktera i povrijeđenih prava.

5.4.1. Vo protiv Francuske

27. studenog 1991. podnositeljica zahtjeva, gđa Thi-Nho Vo, koja je vijetnamskog podrijetla, otišla je u Opću bolnicu u Lyonu na liječnički pregled zakazan za vrijeme šestog mjeseca trudnoće.²³² Istog dana je još jednoj gospođi, Thi Thanh Van Vo, trebala biti uklonjena kontracepcijska spirala u istoj bolnici. Međutim, kad je dr. G. trebao obaviti potonje te je u čekaonici zazvao ime »gospođa Vo«, javila se podnositeljica zahtjeva, a liječnik je kasnije shvatio da je došlo do greške identiteta.²³³ Thi-Nho Vo, u kaznenoj prijavi navela je nenamjerno ubojstvo njezinog nerođenog djeteta te nenamjerno nanošenje tjelesne ozljede. Nakon što je prizivni sud u Lyonu proglasio liječnika krivim, nakon revizije liječnika, Kasacijski sud preinačio je presudu Žalbenog suda u Lyonu navodeći kako je pogrešno protumačio odredbe Kaznenog zakona.²³⁴

Veliko vijeće Francuske potvrdilo je da je pripadanje embrija/ fetusa ljudskoj rasi zajednički temelj između država te da iziskuje zaštitu u ime ljudskog dostojanstva. Sud u svojoj presudi zatim navodi niz paradoksalnih nabiranja, citirajući prvo odluku Komisije u slučaju X protiv Austrije kojom se objašnjava kako se »ne može reći da se trudnoća odnosi isključivo na sferu privatnog života jer njezin privatni život postaje usko povezan s fetusom u razvoju.« Zatim se ograđuje od odgovora na pitanje je li nerođeni osoba, dalje zaključivši kako se prema dosadašnjoj rekapitulaciji sudske prakse, čl. 2. može primijeniti samo postnatalno²³⁵ te da se nerođeni u smislu tog članka ipak ne smatraju osobama. Nadalje, ako se nehотиčno ubojstvo već

---

²²⁹ Još je važno naglasiti kako Sud ne može ponoviti postupak, ukinuti, mijenjati ili preinačiti odluke domaćih sudova! Također, ne treba ga miješati sa Sudom Europske unije u Luksemburgu (institucija EU) ili Međunarodnim sudom u Haagu (glavno sudsko tijelo UN-a).

²³⁰ Puppinc, G., Abortion and the European Convention on Human Rights, op. cit. str. 142.

²³¹ Ibid., str. 143.

²³² Vo protiv Francuske, br. 53924/00, 8 srpnja 2004, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-61887%22%7D> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.)

²³³ Dodatna pogreška napravljena je kada je žrtva pogrešno odvedena u operacijsku salu umjesto gospođe Thi Thanh Vo, a operaciju je izbjegla tek nakon svog prosvjedovanja.

²³⁴ Tvrdeći kako ono što se okrivljeniku stavlja na teret ne potpada pod kaznena djela iz bivšeg čl. 319. i 221. Kaznenog zakona.

²³⁵ Sud kasnije razjašnjava da čak i da se čl. 2. može primijeniti, nije došlo do povrede istog jer nije bilo propusta od tužene države.

rođenog djeteta kažnjivo sredstvima kažnjivog prava isto treba vrijediti i za nerođeno dijete.²³⁶ Uz to, premda je dijete bilo staro između dvadeset i dva tjedna, a u Francuskoj se u vrijeme donošenja presude moglo abortirati u prvih dvanaest tjedana, u presudi se ipak poziva na komparativno pravo; nizozemsko i englesko zakonodavstvo u kojem se može abortirati čak do dvadeset i četvrtog tjedna. Ambivalentnost Suda s potonjim očituje se istodobnim naglašavanjem činjenice da su zabilježeni slučajevi u praksi kada su fetusi u toj dobi (dvadeset i dva tjedna) preživjeli. No, vrijednost ljudske osobe ne bi se trebala promatrati kroz okvire argumenta održivosti. Međutim, čak i kada se promatra, izgleda da ni to ništa ne vrijedi što je jasan indikator kako prekid trudnoće ipak nije nikakva iznimka od kontroverznog čl. 2. Konvencije, kako to Sud izriče u istoimenoj presudi.

Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je imala mogućnost izbora između upravnog i kaznenog postupka te da je odlučila pokrenuti kazneni postupak jer joj je to bio jedini pravni lijek koji je mogao osigurati sudsko priznanje nenamjernog ubojstva njezinog djeteta. *Summa summarum*, zaključak Suda jest da nije došlo do povrede čl. 2., a uz to se pridružio preliminarnim prigovorima vlade o nekompatibilnosti zahtjeva *ratione materiae* s odredbama Konvencije i neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava odnosno da se podnositeljica zahtjeva svojim vlastitim nemarom lišila prava na odštetu pred upravnim sudom unutar četverogodišnjeg roka zastare koji je, prema mišljenju Suda, sasvim dovoljan. Uz to, zaključio je kako je u upravnom postupku podnositeljica mogla dokazati nesavjesno liječenje i dobiti potpunu naknadu za nastalu štetu. S druge strane, žrtva je izjavila kako nije znala mogla znati hoće li pokrenuti upravni postupak sve dok liječnik ne bude oslobođen na Kaznenom sudu, a do tada je tužba za naknadu štete pred upravnim sudom zastarjela. Čak i da je žrtva pokušala pokrenuti upravni postupak dvojbeno je da bi bio uspješan; u prosincu 1991. kada je podnositeljica podnijela svoju kaznenu prijavu, Državno vijeće i dalje je smatralo da bi odgovornost bolničkog odjela mogla biti izazvana samo u slučajevima krajnje nepažnje.²³⁷ Dakle, izborom kaznenog pravnog lijeka žrtva je poduzela sve što se od nje moglo očekivati.²³⁸

Ono što valja zapaziti jest da se u presudi nemali broj puta ponavljalo kako pravo na život nerođenog djeteta ne može biti ispred ženinog prava na život inicirajući tako na okolnosti kao da je ugroženo zdravlje majke. Sud tako besmisleno navodi nepotrebne argumente jer se u ovom slučaju uopće ne radi o riziku za ženin život nego o nenamjernom ubojstvu nerođenog djeteta

---

²³⁶ Pichon, J., Does the Unborn Child Have a Right to Life? The Insufficient Answer of the European Court of Human Rights in the Judgement *Vo v. France*, *German Law Journal*, god. 7, br. 4, 2019, str. 443.

²³⁷ *Ibidem*.

²³⁸ *Ibidem*.

– utvrđeno je da je njezino dijete bilo dobrog zdravlja, da je namjeravala iznijeti trudnoću do kraja te da postoji uzročna veza između smrti djeteta i nemarnog liječnikovog ponašanja. Razumljivo je da, ukoliko bi Sud eksplicitno priznao kako je ovim incidentom povrijeđen čl. 2. Konvencije, u pitanje bi se doveli svi zakoni o dobrovoljnim prekidima trudnoće pa u skladu s tim sud nije mogao donijeti konkretno rješenje u odnosu na konkretan zahtjev te je u svojim obrazloženjima promašio poantu slučaja permanentno izbjegavajući njegovu samu srž. Republika Francuska gđi. Thi-Nho Vo nije osigurala nikakav efikasan pravni lijek. Dodatno, Francuska nije omogućila kazneni progon liječnika te nije izvršila svoju pozitivnu obvezu temeljem čl. 2.²³⁹ Podnositeljica zahtjeva nije dobila pravičnu naknadu za gubitak djeteta, pa čak ni za kazneno djelo nenamjernog nanošenja ozljeda iako je utvrđena uzročna veza između smrti i optuženikovog postupanja, pritom su nedvojbene organizacijski problemi bolnice za koje je odgovorna francuska vlada kao i osobna odgovornost liječnika koji je izostavio mjere opreza. Jedino ispravno u cijeloj presudi je izdvojeno mišljenje suca Mularonia koji se suprotstavio Sudu mišljenjem da je čl. 2. povrijeđen te da je »nerazmjerno kritizirati žrtvu zbog neposezanja za oba pravna lijeka jer nije potrebna upotreba drugog pravnog lijeka koji ima u biti isti cilj.«

5.4.2. A, B, & C protiv Irske

Zahtjev su Sudu podnijele dvije irske državljanke, gđa. A i B koje su se žalile na temelju čl. 8.²⁴⁰ Konvencije te između ostalog na zabranu pobačaja iz zdravstvenih razloga i dobiti u Irskoj.²⁴¹ Treća podnositeljica zahtjeva je litavska državljanica, gđa. C, čiji se glavni prigovor odnosio na istoimeni članak i navodni propust u provedbi ustavnog prava na prekid trudnoće u Irskoj u slučaju opasnosti po život žene. Svim podnositeljicama zajedničko je bilo da su otputovale u Englesku kako bi im se tamo omogućio prekid trudnoće jer su vjerovale da ga u Irskoj neće moći ostvariti.²⁴²

Sumnjivo je što je za prve dvije podnositeljice spomenuta točna duljina trajanja trudnoće u tjednima, a kod treće žene samo je napisano u »prvom tromjesečju.«²⁴³ Također u presudi stoji da je gđa. C nakon što je »istražila rizike na Internetu« otputovala u Englesku na prekid

---

²³⁹ Ibid., str. 444.

²⁴⁰ Propisuje pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

²⁴¹ A, B, C protiv Irske, br. 25579/05, 16 prosinca 2010, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-102332%22%7D>, (pristupljeno 18. kolovoza 2024.)

²⁴² Vršenje pobačaja tada je bilo kazneno djelo, ali ga je Ustav dozvoljavao ukoliko postoji značajan rizik po život trudnice.

²⁴³ Još je morala čekati osam tjedana za izvršenje kliničkog prekida trudnoće jer joj medikamentozni nije mogao biti omogućen.

trudnoće što je krajnje neozbiljno. Isto tako, Sud ističe kako je dotična izjavila da joj je liječnik nagovijestio da »nije moguće predvidjeti učinak trudnoće na njezin karcinom te da će, ako zatrudni, biti opasno za fetus ako bi imala kemoterapiju tijekom prvog tromjesečja.« U presudi nigdje nisu izloženi medicinski nalazi i liječnička očitovanja o utjecaju trudnoće na njezino zdravlje. Čitajući presudu, vidljivo je da gđa. C nije imala karcinom tijekom prekida trudnoće jer je tada već bio u remisiji. Čak i da ga je imala zar ne bi postojalo neko drugo rješenje osim pobačaja i zar prekid trudnoće za bolesnu osobu ne bi bio čak i rizičniji od iznošenja trudnoće do kraja? Podnositeljica je praktički abortirala jer nije bila dovoljno obaviještena o negativnim učincima trudnoće na njezino zdravlje, odnosno o riziku od ponovne pojave karcinoma dok je u drugom stanju.²⁴⁴ Sud napominje kako »tri stanja koja zahtijevaju medicinsku intervenciju da se spasi život žene (preeklampsija, rak vrata maternice i izvanmaternična trudnoća) nisu bila relevantna za slučaj treće podnositeljice zahtjeva.« Gdje je tu onda utvrđena značajna i stvarna opasnost za život i zdravlje majke? Morbidno je da je ključno pitanje zahtjeva usredotočeno na ostvarivanje prava zakonskog prekida trudnoće pritom potpuno ignorirajući ljudsko biće u utrobi majke čiji bi život ovdje trebao biti glavno pitanje, mogućnost prevage njegovog života ni u jednom trenutku nije spomenuta kao opcija, a kamoli stavljena u prvi plan. Iako Vijeće nije izravno uključilo pobačaj u čl. 8. Konvencije, uzimajući u obzir trenutno stanje tumačenja prava EKLJP-a kako se primjenjuje u slučajevima ABC, pravo na privatni život daje dvije mogućnosti koje se značajno razlikuju; pravo ne samo da odluči »hoće li i kada,« već i hoće li nastaviti trudnoću ili prekinuti trudnoću.²⁴⁵ Takva površnost pristupu statusa nerođenog u suprotnosti je s nijansiranim osjećajem vrijednosti koji bi mu se trebao dodijeliti.²⁴⁶

Kako stoji u presudi, »...vlada je smatrala da su duboko važna pitanja u ovom predmetu bila utemeljena na subjektivnim i općim činjeničnim tvrdnjama koje su bile nedokazane, osporene i koje nisu ispitane revizijom od strane domaćeg suda ili bilo kojim drugim oblikom interakcije s državom.« Vlada se izjasnila kako tijela Konvencije nikada nisu smatrala da se članak 8. primjenjuje u slučaju kad država ne osigura određenu vrstu prekida trudnoće. Za razliku od francuske vlade u prijašnjem predmetu, irska vlada ovdje ide u skroz suprotnom smjeru smatrajući kako nerođena djeca zavrjeđuju zaštitu države.

---

²⁴⁴ Postoje studije o pozitivnom utjecaju trudnoće na karcinom, vidi; Kasum, M., Utjecaj kasnije trudnoće na prognozu karcinoma dojke, *Gynecologia et perinatologia; časopis za ginekologiju, perinatologiju, reproduktivnu medicinu i ultrazvučnu dijagnostiku*, god. 14., br.3, 2005, str. 128. – 132.

²⁴⁵ De Freitas, S.; Ochab, E., A, B & C v. Ireland The Unborn and an Appreciation of the Margin Appreciation, *Journal for Juridical Science*, god. 35, br. 1, 2011, str. 11.

²⁴⁶ *Ibid.*, str. 23.

Složit ćemo se da je irska vlada objektivnija u obrazloženju ovog slučaja jer su podnositeljice same sebi prouzrokovale štetu svojim odabirima, a ovaj slučaj je samo još jedna potvrda štetnosti pobačaja za ženino zdravlje jer je to ipak u svojoj suštini potpuno neprirodan čin pa kao takav - drugačije ne može ni biti. Nerazumljivo je, stoga, kako podnositeljica C, koja je imala ozbiljne komplikacije zbog nepotpunog prekida trudnoće, ne shvaća kako je pobačaj taj koji joj je uzrokovao neizmjernu štetu, a podnositeljice od Suda još traže da se dostupnost prekida trudnoće proširi, a sva zakonodavstva usklade. Sud je također potvrdio da je zaštita prava nerođenih prema tadašnjem irskom zakonu utemeljena na dubokim moralnim vrijednostima irskog društva. No, zaštita njihovog prava nije samo moralno stajalište u Irskoj već i ustavna obveza u skladu s Konvencijom.²⁴⁷

Naposljetku je jednoglasno presudio da je u odnosu na treću podnositeljicu zahtjeva čl. 8. Konvencije povrijeđen,²⁴⁸ a u odnosu na prve dvije nije te je odlučio da tužena država trećoj žrtvi mora platiti 15 000 eura na ime nematerijalne štete. Ovaj predmet složen je zbog različitih vrsta pitanja postavljenih od strane tri podnositelja zahtjeva, uzevši u obzir i to da se nastavlja dvosmislen stav Suda o pobačaju.²⁴⁹

Uspoređujući predmet Vo protiv Francuske i A, B, C protiv Irske, čini se kao da sudska tijela ne zanimaju previše ni žene ni nerođena djeca što dokazuje svojim nekoherentnim presudama pozivajući se u trenutku na ono što mu odgovara te pokušavajući uspostaviti nemoguću misiju balansiranja suprotstavljenih interesa. Međutim, balansiranje sukobljenih prava često uključuje upućivanja na moralna pitanja, mijenjajući prirodu testa iz čisto pravnog u moralni.²⁵⁰ Sud također pravi očitu razliku između ova dva slučaja dosuđujući žrtvi C iznos odštete premda je doslovno unajmila liječnika da okonča život svog djeteta, dok podnositeljica Vo za usmrćenje djeteta protivno njezinoj volji,²⁵¹ nanošenje tjelesnih ozljeda, privremenu nesposobnost rada, prouzrokovanu psihičku bol uz nepravednu presudu Kasacijskog suda te nepovoljan pravni položaj, nije dobila nikakvu naknadu, a dotični liječnik i bolnica oslobođeni su svake odgovornosti.

---

²⁴⁷ Puppinc, G., *Abortion and the European Convention on Human Rights*, op. cit., str. 168.

²⁴⁸ Objašnjavajući da su vlasti propustile svoju pozitivnu obvezu da joj osiguraju učinkovit postupak u kojem će se utvrditi ispunjava li ona uvjete za zakonski prekid trudnoće u Irskoj.

²⁴⁹ Wicks, E., *A, B, C v. Ireland: Abortion Law under the European Convention on Human Rights*, *Human Rights Law Review*, god. 11, br. 3, 2011, str. 10.

²⁵⁰ De Freitas, S., Ochab, E., *A, B & C v. Ireland The Unborn and an Appreciation of the Margin Appreciation*, op. cit., str. 9.

²⁵¹ Surovo zvuči, ali upravo to jest opis pobačaja, usmrćenje djeteta u skladu s majčinom željom/izborom.

5.4.3. Boso protiv Italije

Godine 1984., dok je Giampero Boso - podnositelj zahtjeva, bio u braku, njegova žena je odlučila pobaciti unatoč njegovom protivljenju.²⁵² Podnositelj je izrazio nezadovoljstvo nacionalnim presudama te talijanskim zakonodavstvom o dobrovoljnom prekidu trudnoće okarakterizirajući ga protivnim u odnosu na čl. 2. Konvencije jer na taj način dopušta da se fetus liši života. Pozvao se i na čl. 8. Konvencije koji samo daje pravo majci da odluči o trudnoći te na čl. 12. budući da mu je povrijeđeno pravo da ostane otac djeteta i osnuje obitelj. Tadašnje mjerodavno talijansko zakonodavstvo dopuštalo je prekid trudnoće unutar prvih dvanaest tjedana ako postoji rizik za fizičko ili mentalno zdravlje žene, a nakon toga samo ako bi se ženin život doveo u opasnost. Sud je ovaj prigovor odbio kao neosnovan te utvrdio kako država nije prekoračila svoje diskrecijsko pravo u ovom području. Što se tiče podnositeljevog prigovora kako nije mogao utjecati na odluku svoje supruge, Sud se pozvao na stajalište Komisije u istovrsnom predmetu X protiv Ujedinjenog Kraljevstva da se »pravo potencijalnog oca na poštivanje njegovog privatnog i obiteljskog života ne može tumačiti toliko široko da obuhvaća pravo na konzultacije ili podnošenje zahtjeva sudu o pobačaju koji njegova supruga namjerava učiniti izvedeno na njoj.« Drugim riječima, trudnica je ta na koju se trudnoća izravno odnosi. Valja primijetiti kako je u presudi doslovno izjavljeno da je »prekid trudnoće izvršen u skladu s talijanskim zakonodavstvom i stoga je slijedio cilj zaštite majke,« a podnositelj nije naveo ni broj tjedana trudnoće, a niti osnovu na temelju koje je pobačaj proveden, što je sud i sam naveo kao primjedbu. U skladu s navedenim, ovaj predmet u komparaciji s irskim slučajem kojeg smo prethodno analizirali, odražava jasnu neusklađenost u suđenju jer u irskom predmetu »nedostatak medicinskih nalaza nije bio značajan pošto oni ne bi bili dovoljno relevantni za utvrđivanje rizika za majčino zdravlje,« što je Sud istaknuo na prigovore irske vlade. Mora se priznati kako se ovim presudama o zaštiti nerođenih i prekidu trudnoće ostavlja dojam da bilo tko može doći pred Sud i izmisliti što hoće na temelju čega će se donijeti odluka bez prethodno utvrđenih činjeničnih okolnosti. Prema tome, opis okolnosti slučaja i obrazloženje u presudi su zbunjujući i nadasve oskudni za bilo kakav konkretan zaključak.

Sud je potpuno indolentan u odnosu na povrijeđeno podnositeljevo pravo da ostane otac i osnuje obitelj što se *de facto* začecem djeteta već bilo ostvarilo, ali prekidom trudnoće mu je to pravo naglo oduzeto. Muškarac ovdje čak nema ni sporednu ulogu u svemu, tretira ga se kao nebitnu

---

²⁵² Boso protiv Italije, br. 50490/99, 5 rujana 2002., <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-23338%22%7D> (19. kolovoza 2024)

figuru što je bez sumnje odraz današnjeg društva koje je zakonski potpuno eliminiralo muškarce u slučaju začeca i onemogućilo ih u obnašanju njihove očinske uloge. Bez obzira na zakonsku regulativu, i muškarac i žena imaju jednako pravo na izbor koji prethodi činu začeca²⁵³ te uzajamnu odgovornost i prava nakon začeca.

Prava o kojima se diskutiralo u ova tri predmeta možemo podijeliti na: pravo fetusa na život, pravo žene na „izbor“ i roditeljsko pravo oca. U svim predmetima surovo su ugašena tri mlada života, a sud je izostavio žrtvi nadoknaditi nastalu štetu i kazniti liječnika. U trećem predmetu podnositelj zahtjeva, odnosno otac djeteta je, kao i nerođeno dijete, na samom rubu zakona. Vezano za apsurdnu presudu irskog slučaja suvišno je bilo što dodatno komentirati. Utjecaj ABC-a na javnu politiku ogleda se ne samo u činjenici da je besplatni pobačaj na zahtjev sada stvarnost za znatan broj ljudi u Irskoj i šire, ali i u diskursu kreatora politike u prihvaćanju ispraznih krilatica da je pobačaj siguran samo kada je slobodan – »besplatan, siguran, legalan.«²⁵⁴

5. PRAVNI STATUS NASCITURUSA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

U hrvatskoj pravnoj zbilji, jednako kao u ostatku Europe i svijeta, rijetko su nerođena djeca predmet rasprave. Polemiziranja su najčešće usredotočena na granicu dopustivosti pobačaja i ženino »pravo na izbor.« Minoran značaj koji im se udijeli promatran je isključivo kroz okvir tuđih želja i intencija. Prava nerođenog djeteta podložna su subjektivnim tumačenjima ovisno o tome kolika im se važnost kao ljudskim osobama pridaje od njihovog začeca pa nadalje. Ni Ustav Republike Hrvatske ni Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece²⁵⁵ ne spominju izrijeком zaštitu prenatalnog života.

Naime, 2009. godine svi medicinski fakulteti u Hrvatskoj zajedno s četiri KBC-a formirali su zajedničko Povjerenstvo na prijedlog Ustavnog suda te se očitovali o početku ljudskog života i dozvoli prekida trudnoće. Povjerenstvo je zaključilo da je neosporiva znanstvena činjenica da se radi o ljudskom životu u fazama zametka (embrij) i ploda (fetus) kojima srce počinje kućati 21. dan od začeca, da nema opravdanja za prekid trudnoće na zahtjev zdrave trudnice zdravog

---

²⁵³ Hardwig, J., Men and Abortion Decisions, str. 41. u: Šehić, D., Uloga oca u problematici pobačaja: Teološko vrijednovanje biološko-psiholoških i pravnih aspekata u pitanju pobačaja, Crkva u svijetu, god. 56, br. 4, 2021, str. 669.

²⁵⁴ Carnegie, A., From the Grassroots to the Oireachtas. Abortion Law Reformi in the Republic of Ireland, op. cit., str. 118.

²⁵⁵ Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece, Narodne novine, br. 18/78, 80/09., u nastavku ZZM.

ploda i da je taj problem u potpunosti u prostoru zakonodavstva.²⁵⁶ Unatoč tome, hrvatsko društvo pred tom stvarnošću uporno zatvara oči utapajući se sve dublje u ocean relativizma.

5.1. Ustav Republike Hrvatske

Jedinstveni je opći pravni akt s najvišom pravnom snagom u Republici Hrvatskoj. Za razliku od zakona, Ustav RH ne sadrži posebne odredbe o »ostvarivanju prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece.« Dakle, pobačaj nije pravo zajamčeno Ustavom RH. Čl. 21. stoji da »svako ljudsko biće ima pravo na život.«²⁵⁷ Čak i ukoliko bi, kao trenutno u Francuskoj, naknadno postao ustavnim pravom, bio bi u očitoj protimbi s navedenim čl. 2. i čl. 14.²⁵⁸ Ustava.

Ustav apsolutizira pravo na život ne samo tako što ga državna vlast štiti zabranjujući drugom da ga oduzme, već ga brani i od djelatnosti organa državne prisile – čl. 21. st. 2.; »u Republici Hrvatskoj nema smrtne kazne.«²⁵⁹ Međutim, istodobno je i nedostatak ustavne norme upravo čl. 21. jer su u dvama odvojenim stavcima regulirani pravo na život i zabrana smrtne kazne.²⁶⁰ Time je stvorena dvojba o tome je li smrtna kazna antipod pravu na život, jer se može izvršiti samo na rođenom čovjeku, ili pak odredbu treba shvatiti kao cjelinu u kojoj je bilo koji oblik usmrćenja zabranjen, jer negira pravo na život.²⁶¹ Rekli bismo, s obzirom na topografsko tumačenje, da je riječ o cjelini kojom ustavotvorac izriče opće gledište o oduzimanju ljudskog života – zabranjujući ga za nerođeno dijete i za rođenog čovjeka, dakle, pravo na život pripada i nerođenome i rođenome.²⁶²

Uz to, čl. 3. svrstava poštovanje ljudskih prava u »najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava,« a čl. 17. u st. 3.²⁶³ dodatno potkrjepljuje činjenicu koliko je pravo na život visokopozicionirano od strane ustavotvorca. Sadašnji Zakon o prekidu trudnoće nije usklađen s Ustavom nove države i u mnogočemu mu proturječi, što ga čini jednim

---

²⁵⁶ Stručno mišljenje Povjerenstva, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009, <https://www.prolife.hr/wp-content/uploads/2017/03/Strucno-misljenje-Povjerenstva-2009.pdf> (pristupljeno 20. kolovoza 2024.)

²⁵⁷ Ustav Republike Hrvatske, narodne Novine, br. 65/90, 135/97, 8/98 – pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – pročišćeni tekst, 28/01, 41/01 – pročišćeni tekst, 55/01 – ispravak, 76/10, 85/10, 5/14.

²⁵⁸ „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.“

²⁵⁹ Pavlović, Š., Abortus, Odvjetnik: Glasilo – Časopis Hrvatske odvjetničke komore, god. 73., br. 1-2, 2000, str. 38.

²⁶⁰ Hrabar, D., Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe, str. 798.

²⁶¹ Ibidem.

²⁶² Ibidem.

²⁶³ „Ni u slučaju neposredne opasnosti za opstanak države primjena odredbi prava na život ne može se ograničiti.“

od najvećih pravnih kuriozuma na svijetu.²⁶⁴ Ustav izvorno nije pravni pojam, nije zakon koji se odnosi na pravo i pravednost, već pravo koje se proteglo na moć i politiku,²⁶⁵ što pojašnjava nedostatak eksplicitne ustavnopravne zaštite nerođene djece.

5.2. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (ZZM)

Ovaj zakon važi za jedan od najliberalnijih zakona u europskoj legislativi.²⁶⁶ ZZM primjer je pravnog relikta koji je na snazi od 1978. te je donesen je na temelju Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) iz 1974., a od osnutka Republike Hrvatske nije se znatno ni promijenio. Odredba kojom se inaugurira pravo na slobodno odlučivanje o rađanju djece odredba je bivšeg Ustava SFRJ. Misaono identična formulacija, uz minimalne jezične preinake, ugrađena je u Ustav Socijalističke Republike Hrvatske u članak 272. u kojem se navodi kako u područje prava čovjeka pripada i pravo na slobodno odlučivanje o rađanju djece.²⁶⁷ Postojanje ovakvog zakonodavstva bilo je nužno kako bi se žene mogle držati podalje od obiteljskog konteksta i kućanskih poslova kontrolirajući tako stopu nataliteta sve da bi ih se integriralo unutar radne snage,²⁶⁸ što nam neupitno pruža teleološku interpretaciju ove pravne norme. Stoga, proteklo je gotovo pedeset godina od stupanja na snagu ZZM-a, a da nisu uslijedile njegove značajnije izmjene i dopune, ali bilo bi ishitreno zaključiti da je visok stupanj održivosti ovakvog zakonskog rješenja ujedno i pokazatelj da se s takvim rješenjem slažu stručnjaci i javnost.²⁶⁹ Od osamostaljenja Hrvatske bilježi se velik pad broja pobačaja, no uzrok tog pada nije u Zakonu, jer je on ostao nepromijenjen, nego u poskupljenju usluge i dostupnosti ilegalnog pobačaja za nižu cijenu.²⁷⁰

Dalida Rittossa, sveučilišna profesorica u Rijeci, navodi kako pravo na slobodno odlučivanje o rađanju djece nije apsolutno jer sukladno ustavnim odredbama ono se ima limitirati samo i

---

²⁶⁴ Puškar, K., *Argumentirano za život*, op. cit., str. 157.

²⁶⁵ Rodin, D., *Razlikovanja u pojmovima prava i ustava*, *Politička misao*, god. 35, br. 3, 1998, str. 29.

²⁶⁶ Rittossa, D., *The Right on Abortion: Comaparative Approach Concernig Croatia, Federal Republic of Germany, and US*, doctoral dissertation, 2008, str. 126.

²⁶⁷ Rittossa, D., *Taking the Rights to Abortion in Croatia Seriously; One of the Basic Constitutional Rights or a Rudiment of the Right to Reproduction?*, *Cardozo Journal of Law and Gender*, god. 13, br. 2, 2007, str. 275. u: Šehić, D. *Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju*, op. cit., str. 72.

²⁶⁸ Rittossa, D., *The Right on Abortion: Comaparative Approach Concernig Croatia, Federal Republic of Germany, and US*, op. cit., str. 126.

²⁶⁹ Rittossa, D., *Prijepori o pravu na pobačaj u Republici Hrvatskoj*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* (1991), god. 26, br. 2, 2005, str. 972.

²⁷⁰ Puškar, K., *Argumentirano za život*, op. cit., str. 89., Lasić poručuje da ordinacije za to imaju tehničke uvjete, ali to čine posve protuzakonito, a Mužić kako je od osamostaljenja države pobačaj poskupio čak deset puta odnosno 1200 kuna navije.

jedino radi zaštite zdravlja osobe.²⁷¹ No, ako je zaista tako, zar u područje zaštite zdravlja spadaju nerođena djeca s tjelesnim ili duševnim manama, djeca začeta silovanjem, djeca začeta u ekonomskoj ugroženosti, koja su ni kriva ni dužna za nastale okolnosti? Mora se uzeti u obzir da spomenuti razlozi zauzimaju mali postotak u odnosu na ostale inducirane pobačaje zdravih trudnica i zdravih fetusa. U mnogim zemljama prekid trudnoće na zahtjev moguć je bez utvrđenja osnove na temelju koje će se prekid trudnoće izvršiti. Nedvojbeno je da su indikacije, a osobito »zaštita ženinog zdravlja,« samo neutemeljena izlika za ljudsku egocentričnost.

5.2.1. Zakonske odredbe ZZM-a

Pojam dijete se prvi i jedini put spominje u članku 22. dok sve ostale stavke zakona koje uređuju terminologiju prekida trudnoće, izostavljaju i nominalni spomen termina embrij, dijete ili novonastali život koji tvori središte tog čina te je rekonstruirajući takvu prizmu kroz koju poima čovjeka, evidentna površna i dehumanizirana vizija ljudskog bića.²⁷² U smislu ovog zakona sukladno čl. 15. prekid trudnoće smatra se »medicinskim zahvatom« koji se može izvršiti do isteka deset tjedana od dana začeća.²⁷³ Nakon isteka tog roka može se izvršiti samo po odobrenju komisije pod uvjetima i postupku predviđenim ovim zakonom. Odredbom čl. 23. se zahtjeva da je komisija u tim slučajevima dužna odlučiti o zahtjevu za prekid trudnoće u roku osam dana od dana prijema zahtjeva.

Jedan od tri uvjeta moraju se ispuniti da bi prekid trudnoće mogla odobriti komisija prvog stupnja i nakon zakonski propisanog roka od deset tjedana, a uvjeti su sljedeći: a) kad se na temelju medicinskih indikacija utvrdi da se na drugi način ne može spasiti život ili otkloniti narušenje zdravlja žene za vrijeme trudnoće, b) kad se na temelju medicinskih indikacija i saznanja medicinske znanosti može očekivati da će se dijete roditi s teškim prirođenim tjelesnim ili duševnim manama, c) kad je do začeća došlo u vezi s izvršenjem kaznenog djela silovanja, obljuje nad nemoćnom osobom, obljuje zloupotrebom položaja, obljuje s djetetom ili rodoskrvuća. Riječ je o fakultativnim razlozima za odobrenje prekida trudnoće, a prvi razlog obuhvaća medicinske, drugi eugenične, dok treći slučaj pokriva moralne indikacije.²⁷⁴ Članak 8. propisuje kako se prekid trudnoće vrši na zahtjev trudne žene, a kada se radi o maloljetnici koja nije navršila šesnaest godina, potreban je i pristanak roditelja/staratelja.

---

²⁷¹ Ibid., str. 974.

²⁷² Šehić, D., Teološko – bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, op. cit., str. 62.

²⁷³

²⁷⁴ Pavlović, Š., Abortus, op. cit., str. 39.

Trudna je žena, dakle, nositelj prava na pobačaj i njezin je zahtjev osnovni uvjet da bi se pokrenuo postupak u vezi s izvršenjem pobačaja.²⁷⁵

Sukladno čl. 22., ukoliko je trudna žena nezadovoljna odlukom komisije prvog stupnja, smije uložiti prigovor komisiji drugog stupnja u roku od tri dana, a ista je dužna odlučiti o prigovoru u roku od osam dana od dana prijema prigovora. Odluka komisije drugog stupnja o zahtjevu za prekid trudnoće je konačna. U čl. 25. stoji da će se prekid trudnoće izvršiti ili dovršiti bez obzira na uvjete i postupak propisan ovim Zakonom: kad prijeti neposredna opasnost za život ili zdravlje trudnice te kad je prekid trudnoće već započet, a pritom je zdravstvena organizacija udruženog rada dužna u roku od trideset dana od dana izvršenja prekida trudnoće obavijestiti organ nadležan za vođenje zdravstvene statistike.

U V. glavi „Osnivanje i rad komisije“ utvrđuje da komisiju prvog stupnja moraju sačinjavati dva liječnika od kojih jedan mora biti ginekolog te socijalni radnik ili medicinska sestra u zdravstvenoj organizaciji udruženog rada koja vrši prekid trudnoće, a komisiju drugog stupnja čine dva liječnika ginekologa, liječnik specijalist odgovarajuće grane medicine s obzirom na medicinsku indikaciju o kojoj se odlučuje, socijalni radnik te sudac kojeg će na zahtjev te zdravstvene organizacije odrediti predsjednik općinskog suda. Poglavlje VII. Zakona tiče se kaznenih odredbi te propisuje novčane kazne za zdravstvene organizacije udruženog rada koje budu postupale protivno odredbama ZZM-a. Troškove prekida trudnoće snosi trudna žena, a ukoliko se prekid trudnoće vrši zbog nekog od razloga iz čl. 22. ovog Zakona, ili je trudnica 'pak u stanju socijalno – zaštitne potrebe, troškove prekida trudnoće snositi će samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja odnosno socijalne zaštite.

Lapidarni osvrt na postojeća zakonska rješenja ukazuje na sljedeće nedostatke: ne postoji potpora ženi u smislu psihološkog adjuvantnog tretmana, evidentna je neprimjerena uređenost pravnog statusa maloljetnice, nereguliranost pravnog statusa muškarca i priziva savjesti, manjkavost pravnih osnova prekida trudnoće, nisu predviđeni nikakvi oblici obveznog ili dobrovoljnog savjetovanja prije prekida trudnoće i mnogi drugi nedostatci.²⁷⁶

5.3. Protupravni prekid trudnoće i kazneni aspekt pobačaja

Odredba čl. 115. Kaznenog zakona propisuje protupravni prekid trudnoće pa shodno st. 1. to kazneno djelo obuhvaća postupanje protivno propisima o prekidu trudnoće, odnosno one koji trudnoj ženi izvrše, potaknu je ili joj pomognu izvršiti prekid trudnoće, kaznit će se kaznom

²⁷⁵ Rittossa, D., Prijepori o pravu na pobačaj u Republici Hrvatskoj, op. cit., str. 975.

²⁷⁶ Hrabar, D., Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe, op. cit., str. 822 – 823.

zatvora do tri godine.²⁷⁷ Pristanak žene treba biti kvalificaran, jasan, određen, svjestan i dragovoljan. Pokušaj ovog djela se također kažnjava.²⁷⁸ Kazna se povećava od jedne do čak deset godina zatvora ukoliko potonje prouzroči smrt trudne osobe ili joj teško naruši zdravlje. U slučaju izvršenja prekida trudnoće bez pristanka trudnice, kazna zatvora iznosi od jedne do osam godina, a ukoliko je prouzročena smrt trudnice ili joj je zdravlje teško narušeno, od tri do petnaest godina. Glede krivnje važno je istaknuti da za okolnost prekida trudnoće nakon desetog tjedna mora postojati namjera, a za teže posljedice (prouzročena smrt ili teže narušeno zdravlje) nehaj.²⁷⁹

U domeni pravne argumentacije postoji nelogičnost u distinkciji zaštite prava na život nerođenog djeteta i izvršenja pobačaja zato što Kazneni zakon teškim ubojstvom smatra usmrćenje trudne žene, naglašavajući okrutnost ubojstva dviju osoba istim kaznenim djelom.²⁸⁰ Osim toga, ako pažljivije razmotrimo opis kaznenog djela genocida iz čl. 88. Kaznenog zakona, lako ćemo uvidjeti kako čin pobačaja odgovara istoimenom kaznenom djelu protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva kod kojeg je potreban cilj potpunog ili djelomičnog uništenja neke nacionalne, etničke, rasne ili vjerske skupine.

Naravno da trudnica koja odluči pobaciti dijete nema namjeru istrijebiti svu nerođenu djecu niti taj cilj možemo promatrati iz kuta žena koje su pobacile, ali sudeći po zalaganjima feminističkih ideologija, nastojanja u vidu smanjenja populacije svjetskih moćnika i svih profitera industrije pobačaja počevši od farmaceutskih i kozmetičkih kompanija do organizacija i liječnika koji pružaju takve usluge, neminovan je put kojim teže. Nadovezujući se na to, nerođena djeca su također određena skupina ljudskih bića u svom ranom razvoju, a žrtvama tog sustavnog genocida zvanog pobačaj ne zna se ni točan broj. Na nerođenu djecu se iz opisa genocida još može primijeniti da ih se kao članove skupine ubija, nanosi teške tjelesne ozljede te se primjenjuju mjere kojima je cilj spriječiti rađanje unutar skupine.

5.4. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske 2017.

Ustavni sud (u nastavku US) je 2017. godine donio rješenje o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti ZZM-a s Ustavom kojim, na veliko čuđenje, nije prihvatio prijedlog za pokretanje

---

²⁷⁷ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 102/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., i 114/23, 36/24.

²⁷⁸ Pavlović, Š., *Abortus*, op. cit., str. 39.

²⁷⁹ *Ibid.*, str. 40.

²⁸⁰ Hrabar, D., *Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe*, op. cit., str. 828.

postupka.²⁸¹ Tekst osporenog zakona je čl. 272., preciznije, odredba o pravu na slobodno odlučivanje o rađanju djece, no, predlagatelji²⁸² su osporavali ZZM u cjelini. Uz mnoštvo dostatnih primjedbi, uglavnom su osporeni Zakon okarakterizirali neustavnim s obzirom da je Ustav SRH prestao važiti 1974., također su s pravom naglasili da je Zakon u suprotnosti s čl. 21. st. 1. Ustava te čl. 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima u kojima je artikulirano pravo na život. Zatim je svaki od predlagatelja napomenuo »nazočne biološke karakteristike začetog ljudskog bića u oplodnom jajašcu te je ono ontološki jedinstveno s točno određenim identitetom.«

U rješenju su priložena i stručna mišljenja.²⁸³ Nakon što su u Rješenju nabrojani mjerodavni međunarodni dokumenti te ustanovljena juridička praksu međunarodnih sudova na što se US pozvao, slijedi ocjena US-a u kojoj se u uvodu napominje kako pitanje kada počinje život nije u njegovoj nadležnosti, nego je njegova zadaća ocijeniti je li zakonodavac u okviru široke slobode procjene pravilno balansirao njihova prava i interese. US svoju dužnost interpretiranja Ustava zanemaruje jer je upravo Ustav oslonac zakonodavca u kreiranju pravnih normi. Izuzev toga, komentirajući moralni aspekt, zaključuje primjedbom kako su gledišta zagovornika prava na život uvjetovana i religioznim uvjerenjima njegovih zagovornika, što otvara pitanje temeljem čega je isto zaključeno, kao da među zagovornicima prava za život nema areligioznih ljudi i obrnuto.²⁸⁴

Pravnim normama u povijesti prava nikad nije bio imperativ izjednačavanje i poništavanje razlika u stavovima, nego zakonska zaštita vrijednosti pravnih tekovina, neovisno o broju zagovornika.²⁸⁵ Poštovanje ljudskog života ne može biti subjektivno određeno niti spada u domenu privatnog prava, štoviše, javnopravno je pitanje koje se ne bi trebalo uspoređivati isključivo s pitanjem vjerske pripadnosti, zato je odluka US neprimjerena.²⁸⁶ US u ocjeni suglasnosti ZZM-a s Ustavom istu negira tvrdeći da je Zakon samo formalno neusklađen te da drugačiji ustavnopravni poredak koji je bio aktualan u vrijeme donošenja Zakona nije dostatan za proglašenje nesuglasnosti s Ustavom. Evidentno Rješenje US-a ne operira vlastitim bazičnim

---

²⁸¹ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, Narodne novine, broj U-I-60/1991 i dr. od 21. veljače 2017. i Izdvojeno mišljenje

²⁸² Nika Karabaić i Antun Lisac, Hrvatski pokret za život i obitelj, Hrvatski katolički zbor MI, udruga U ime obitelji, Stjepan Herceg, Saša Čajić i Daniel Majer.

²⁸³ Katedra za ustavno i obiteljsko pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu, katedra za obiteljsko pravo Pravnog fakulteta u Splitu, Katedra za obiteljsko pravo pravnog fakulteta u Rijeci, teološki stručnjaci i stručnjaci s područja medicinske etike te izdvojeno mišljenje prof. dr. sc. Anđelka Radojčić Badovinac i uže vodstvo Klinike za ženske bolesti i porode.

²⁸⁴ Šehić, D., Teološko – bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, op. cit., str. 115.

²⁸⁵ Ibid., str. 117. – 118.

²⁸⁶ Peročević, K., Hrabar, D., Abortion as a Natural or Political Issue in Croatian Constitutional Judicial Practice, Bogoslovska smotra, god. 93, br. 5, 2023, str. 898.

instrumentarijem koji počiva na autoritativnom tumačenju ustavnih kategorija²⁸⁷ izvlačeći se na nedostatak konsenzusa svih interdisciplinarnih područja, iako je nerođeno biće proglasio ustavom zaštićenom vrijednošću. Stoga, US ocjenjuje da osporeno zakonodavno rješenje nije poremetilo pravednu ravnotežu između ustavnih ženinih prava na privatnost i slobodu te javnog interesa zaštite nerođenih bića. No, US ne daje niti jedan zakonski kriterij zbog kojeg bi ravnoteža između suprotstavljenih interesa bila postignuta čineći tako cjelokupno rješenje, najblaže rečeno, nestručnim.²⁸⁸ Dodatno, US je naložio Hrvatskom saboru da u roku od dvije godine od dana donošenja ovog rješenja donese novi zakon pošto je od donošenja Ustava 1990. izgrađen potpuno novi pravni i institucionalni okvir zdravstvenog, socijalnog, znanstvenog i obrazovnog sustava.

Društvena ne/prihvatljivost neke pojave u pluralističkom društvu nije podvrgnuta kritici i otkrivanju i prirodnog poretka stvarnosti, kako onda negirati fašizam, nacizam, komunizam, ropstvo, aparthejd koji u to vrijeme nisu društveno doživljavani kao moralno zlo?²⁸⁹ Sud ukazuje na nužnost iznalaženja takve koncepcije pravednosti kojom će se sustavno otkloniti mogućnost usvajanja nekog od različitih moralnih pristupa pitanju dopustivosti pobačaja, na način koji je aprioran i obvezujući za oblikovanje konkretnog pravnog rješenja tog pitanja, kako bi se zaustavilo daljnje produbljenje društvenih podjela i harmoniziralo partikularne suprotstavljene stavove.²⁹⁰

Isprva se čini kao da rješenje nudi minuciozan pristup, međutim, samo je kvantitativno, ali ne i kvalitativno iscrpno. U Rješenju je primjetno kako su pri pravnoj ocjeni primjenjene gotovo sve ustaljene metode tumačenja izvora prava ustavnog nadzora: jezična, logička i povijesna (subjektivno – statična ili genetička), zatim sustavna te komparativna metoda.²⁹¹

Kao zasebni dio Rješenja objavljeno je Izdvojeno mišljenje suca Miroslava Šeparovića koji izlaže svoju ustavnopravnu, formalno – logičku te znanstveno – biomedicinsku argumentaciju. Šumanović pojašnjava kako komparacijski validni pravni modeli ne mogu biti oni koji počivaju na drugačijim ustavnim osnovama i ne sadrže bar približno poimanje prava na život, da je konačni zaključak donesen bez valjanih premisa, a bioetičko vrjednovanje u Rješenju nejasno. Nakon svega, novi zakon o prekidu trudnoće ipak još nije donesen. Slučaj Mirele Čavajde je 2022. godine aktualizirao tu temu u javnosti koja je potakla političku stranku lijevog centra,

---

²⁸⁷ Šehić, D., Teološko – bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju, op. cit., str. 128.

²⁸⁸ Peročević, K., Hrabar, D., Abortion as a Natural or Political Issue in Croatian Constitutional Judicial Practice, op. cit., str. 913. – 915.

²⁸⁹ Ibid., str. 899.

²⁹⁰ Popović, P., Kritika koncepcije pravednosti usvojene u rješenju Ustavnog suda o tzv. »Zakonu o pobačaju,« Bogoslovska smotra, god. 88, br. 1, 2018, str. 139.

²⁹¹ Ibid., str. 134.

Socijaldemokratsku partiju Hrvatske (SDP), da pripremi novi prijedlog zakona koji nije dobio podršku vladajućih u Hrvatskom saboru. Statistički podaci o primjeni ZZM - a doista su impresivni pa je neshvatljivo koja to država s negativnim demografskim trendovima, ako ništa drugo, zbog političkih razloga, smije dozvoliti da u pojedinim godinama broj pobačaja prema tom Zakonu bude gotovo isti broju rođene djece.²⁹²

6. INTERDISCIPLINARNI PRISTUP POBAČAJU

Viđenje ovog uistinu stravičnog čina, kojeg mnogi nisu svjesni zbog njegove nevidljivosti, manjkavo je i krajnje infantilno upravo zato što je eliminirana filozofska antropologija i pravna filozofija. Široka društvena prihvatljivost pobačaja je izravna posljedica fundamentalne krize čovjeka i njegovih temeljnih vrijednosti. Za adekvatno promišljanje o nerođenima kao osobama nije pozvana biologija nego metafizika odnosno ontologija. Uz to, pravo bi trebalo uvažiti postojeću sociološku i psihološku praksu kao i teološko – bioetičko promišljanje. Budući da je pravo složeni društveni fenomen ukratko ćemo, osim pravnog, razložiti još tri ključne dimenzije zbog čijeg je nedostatka ova tema podložna inscenaciji stvarnosti.

6.1. Sociološki pristup

Pobačaj je pitanje osobe, ali i obitelji i društva, dok zdravstveni i pravni okvir uvjetuju način rasprave.²⁹³ Suprotstavljeni pokreti Za izbor²⁹⁴ i Za život²⁹⁵ izabrali su za vlastite nazive vrlo snažne metafore: »izbor« (jedan od ključnih pojmova američke demokracije i civilnog života uopće) i »život.«²⁹⁶ Pobačaj odražava vrijednosti, interese i stavove pojedinaca, a u konačnici i čitave zajednice. PZŽ je organizirani angažman pojedinaca i skupina zagovornika prava na život različitih svjetonazora bez odgovarajuće krovne organizacije, koji za razliku od PZI, pruža konkretno pomaganje trudnicama i njihovoj djeci.²⁹⁷ Svoje korijene ima od 1940. godine kada

---

²⁹² Hlača, N., Zakon o „pobačaju“ Republike Hrvatske 1978. – 2008., Medicina Fluminensis, god. 45, br. 2, 2009, str. 143.

²⁹³ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Revitalizacija religije u sjeni naslijeđa liberalne zakonske regulative: stavovi o pobačaju, Sociologija sela, god. 43, br. 2 (168), 2005, str. 410./412.

²⁹⁴ U daljnjem tekstu PZI.

²⁹⁵ U daljnjem tekstu PZŽ.

²⁹⁶ Cerjan – Letica, G., Prijepor o pravu na pobačaj: (ne)mogućnost dijaloga pokreta Za izbor i Za život, Revija za sociologiju, god. 27, br. 1-2, 1997, str. 5.

²⁹⁷ Puškar, K., Argumentirano za život, op. cit., str. 31., primjerice, 40 Days for Life, Students for Life, Feminists for Life in America, Live Action, Secular Pro-life, Prolife Europe i sl., a u Hrvatskoj udruga 40 dana za život, Betlehem, Hrvatski pokret za život i obitelj, Hrvatska za Život, Djetešce, na sunašće...

su američki biskupi istaknuli pravo na život kao temeljno ljudsko pravo, a nakon 1973. godine odnosno sudskog procesa Roe protiv Wadea, pokret je u SAD- u postao masovan.²⁹⁸

Iako mnogi vjeruju da PZI ima svoje temelje u rodnoj ideologiji i feminizmu kakvog danas poznajemo, istina je da je većina ranih feministkinja bila protiv pobačaja.²⁹⁹ Pokret za emancipaciju žena 1970./'80.-ih prerastao je u pokret za seksualno oslobođenje žena diljem Europe i svijeta,³⁰⁰ privatnost »sveta krava«, dijete »nakupina stanica«, a muškarac »pravni mrtvac« »moralna utvara.«³⁰¹ Nositelji opcije izbora uglavnom su ženske i homoseksualne udruge.³⁰² Porast osoba koje su za izbor uvelike je povezano s retradicionalizacijom društva i obitelji te povijesnim ostacima komunizma.

Pristalice izbora donekle su relaksirane jer im to dopušta postojeća legalnost pobačaja, a protivnici su znatno mobiliziraniji; njihova aktivnost povratno reaktivira pristalice izbora.³⁰³

Kontekst društveno - političkih promjena u Hrvatskoj s početka 1990. omogućio je otvoreniju društvenu i znanstvenu problematizaciju ovog pitanja koja je utjecala na barem dvije društvene razine: individualnu (utjecaj politike pobačaja na život žene) i državnu (pitanja nacionalnog opstanka i demografske upotrebe državne intervencije).³⁰⁴

Revitalizacija religije, tranzicija i demografski trendovi omogućili su veći javni utjecaj stavova o nepovredivosti ljudskog života od začeca.³⁰⁵ Prigovor koji možemo uputiti PZI jest da je primjetno kako je ipak pogubna ideologija o »abortivnoj skrbi« uzela puno više maha te kako su joj priklonjeni i vladajući u trodiobi vlasti i korumpirani mediji, a PZZ djeluje u djelomičnoj medijskoj blokadi, nerijetko okružen prijetnjama, klevetama i raznim predrasudama. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u razdoblju od 2000. do 2001. godine najčešće se abortiralo treće dijete (31, 68 %), a najveći postotak uključuje žene u dobi od 30 – 39 godina (43, 71 %).³⁰⁶ Godine 1980. u SAD-u su poštom poslane ankete pripadnicima pokreta Za život

---

²⁹⁸ [How the Catholic Church influenced the pro-life movement before and after Roe - Catholic Review](#) (pristupljeno 24. kolovoza 2024.)

²⁹⁹ Jedna od predvodnica feminističkog pokreta u Americi bila je Susan B. Anthony, Elizabeth Cady Stanton, Sarah Norton, Alice Paul koje su sve bile protiv prekida trudnoće. Tako je Norton 1870. napisala sljedeće: „Možda će doći dan kada neudana majka neće biti prezirana zbog svog majčinstva... i kad ljudi neće nijekati ili se miješati u pravo nerođenih da budu rođeni.“

³⁰⁰ Puškar, K., Argumentirano za život, op. cit., str. 204.

³⁰¹ Đekić, F., Pobačaj i pravni položaj oca nerođenog djeteta, Pravni fakultet u Zagrebu, diplomski rad, 2019, str. 7. u: Puškar, K., op. cit., str. 204.

³⁰² Npr. Center for Reproductive Rights, National Abortion Federation, a u Hrvatskoj B.a.b.e, Ženska mreža, Autonomna ženska kuća...

³⁰³ Cerjan – Letica, G., Prijepor o pravu na pobačaj: (ne)mogućnost dijaloga pokreta Za izbor i Za život, str. 12.

³⁰⁴ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Revitalizacija religije u sjeni naslijeđa liberalne zakonske regulative: stavovi o pobačaju, op. cit., str. 410.

³⁰⁵ Ibid., str. 409.

³⁰⁶ Pušak, K., Argumentirano za život, op. cit., str. 95. – 97.

i Za izbor. Uzorak se sastojao od 377 članova pripadnika oba pokreta, a uzvraćeno je 292 upotrebljiva upitnika od strane pokreta Za izbor te 232 od pokreta Za život, a značajna razlika uočena je u 12 od 18 terminalnih vrijednosti.³⁰⁷ Daleko je najveća razlika bila u relativnom poretku spasenja kojeg su ispitanici PZŽ rangirali kao najvažnijeg, u prosjeku, od bilo koje od ostalih 17 vrijednosti, dok su članovi PZI bili skloni rangirati ga kao najmanje važnim.³⁰⁸ Osim toga ispitanici PZŽ bili su skloni vezati veću važnost za sigurnost obitelji, nacionalnu sigurnost i unutarnji sklad, a članovi PZI su težili uzbudljivom životu, zadovoljstvu, osjećaju postignuća, svijetu ljepote, društvenog priznanja, ugodnog života, slobode i jednakosti.³⁰⁹

Nedovoljan gospodarski razvoj, visoka stopa nezaposlenosti i velike socijalne nejednakosti čine nepovoljan okvir obiteljske politike i njezinih populacijskih učinaka.³¹⁰ Priznaje se da je brak jezgra društva te da je zdrava obitelj preduvjet zdravog društva, ali se u isto vrijeme tvrdi da brak nije više jedini izvor obitelji.³¹¹ Seksualna demonopolizacija braka ogleda se u činjenici da se seksualni život sve više vodi izvan braka i mnoge neudane žene sklone su pobačaju dok se natalitetska demonopolizacija obitelji može primjetiti u sve većem broju izvanbračno začete djece.³¹²

Današnje feministkinje vole reći kako im je pobačaj potreban da bi bile ravnopravne s muškarcima te kako bi prevladale prirodni »seksistički« dizajn koji dopušta samo muškarcima imati spolne odnose i da ne zatrudne, onda ne bi li muškarcima trebale umjetne maternice i posjedovanje prava na izbor kako bi prevladali »seksistički« dizajn da samo žene mogu imati spolne odnose i ostati trudne?³¹³

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu veli da je u postkomunističkim zemljama visoka stopa neželjenih trudnoća povezana s korištenjem tradicionalne kontracepcije,³¹⁴ a u tim

---

³⁰⁷ Granberg, D., Comparison of Pro – Choice and Pro – Life Activists: Their Values, Attitudes and Beliefs, Population and Environment, god. 5, br. 2, 1982, str. 76. – 77.

³⁰⁸ Ibidem.

³⁰⁹ Ibidem. Treba napomenuti da slobodu i jednakost pripadnici PZI poistovjećuju sa pobačajem tako da je njihova percepcija slobode i jednakosti upitna. Također u drugoj tablici prikazano je prosječno rangiranje 13 kvaliteta koje bi ti odrasli ispitanici htjeli da imaju djeca. Najveća razlika je bila u kvaliteti poslušnosti koju su ispitanici PZŽ rangirali više. Uz poslušnost, najvažnije su im iskrenost, samokontrola i primjereno spolno ponašanje, a ispitanici PZI skloniji su bili znatiželji, zdravom rasuđivanju i odgovornosti. Ove dvije skupine nisu se značajno razlikovale u posjedovanju dobrih manira kod djece, trudu za uspjeh, urednosti te složenosti i pažljivosti prema drugima.

³¹⁰ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Revitalizacija religije u sjeni naslijeđa liberalne zakonske regulative: stavovi o pobačaju, op. cit., str. 415.

³¹¹ Šikić, M., Sociološka problematika obitelji, Služba Božja: liturgijsko – pastoralna revija, god. 18, br. 4, 1978, str. 316.

³¹² Ibid., str. 321.

³¹³ Horn, T., Uvjerljivo za život, op. cit., u bilj. 271., str.

³¹⁴ Kontracepcijska sredstva sprječavaju nastanak začeca, a abortivna začetom onemogućuju život. Tradicionalne (prirodne) kontracepcije su kalendarska metoda, ispitivanje cervikalne sluzi, mjerenje bazalne temperature, a moderne (mehaničke) su kondom, dijafragma, spermicid...

zemljama veća je razina pobačaja.³¹⁵ Ovim se želi opravdati upotreba moderne kontracepcije te se insinuira kako je ista rješenje za smanjenje pobačaja. Međutim, onaj tko koristi kontracepciju, znači da nije otvoren za novi život i ne poštuje apsolutno isti, po kojoj logici se može onda očekivati da upotreba kontracepcije smanjuje pobačaje? Dapače, potiče ih, a uostalom što je s onim pobačajima koji se kontracepcijom ne uspiju spriječiti, zar i ta djeca nemaju pravo živjeti, makar se radilo i samo o jednom pobačaju? Nije jasno što se misli pod »tradicionalnom« i »modernom« kontracepcijom, a shodno s tim, važno je napomenuti da se pod kontraceptive danas nameću abortivna sredstva poput pilule za dan poslije, spirale i mifepristona, na što se u potonjem tekstu vjerojatno aludira. Zagovornici PZI nerijetko prigovaraju onima iz PZŽ da oni nisu zapravo protiv pobačaja jer bi onda podržavali kontracepciju, zašto onda PZI ne promovira prikazivanje slikovitih fotografija pobačaja u javnosti?³¹⁶ Politička moć te državno modeliranje majčinstva i obiteljskih odnosa, možemo reći, najviše utječe na prava nerođenih.

6.2. Psihološki pristup

Čitajući znanstvene radove, teško je doći do zaključaka o tome dovodi li pobačaj do psihičkih problema majki zbog ideološke obojenosti članaka u jednom i drugom smjeru (za izbor i za život).³¹⁷ Međutim, pošto se prikrija istina o stvarnosti pobačaja koristeći se jezičnim izrazima koji ne odgovaraju samom njegovom opisu, manipulira se podacima o stopama pobačaja kao i neprijavlivanjem velikog broja smrtnih ishoda žena koje su umrle, ne zato što pobačaj nije legalan do određene granice nego jednostavno zato što je opasan. Jer ukoliko pobačaj može biti nešto sigurno, zar bi se u tolikoj mjeri zalagalo za »sigurne pobačaje,« a ukoliko je i ispravan, zar bi uopće postojala potreba za njegovim smanjenjem? Prema tome, s pravom možemo očekivati kako se u stranu posve potiskuju ili negiraju i njegove razorne psihičke implikacije, sve u svrhu krajnjeg cilja potpune legalizacije jer bi onda kvaziargument da pobačaj ima cilj zaštititi ženino zdravlje - pao u vodu.

Postabortivni sindrom je ona vrsta posttraumatskog stresnog poremećaja za koji je važan kroničan ili odgođen razvoj simptoma što je posljedica zbijenih osjećajnih reakcija na

---

³¹⁵ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Revitalizacija religije u sjeni naslijeđa liberalne zakonske regulative: stavovi o pobačaju, op. cit., str. 413.

³¹⁶ Horn, T., Uvjerljivo za život, op. cit., u bilj. 85., str. 69.

³¹⁷ Milić, J., Vuksan – Čusa, B., Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije, Nova prisutnost, god. 20, br. 3, 2022, str. 662.

proživljenu fizičku i emocionalnu pobačajnu traumu.³¹⁸ Neke žene simptome osjete neposredno nakon pobačaja, a druge ih mogu imati nekoliko godina kasnije.³¹⁹ U istraživanju na 10.847 žena generativne dobi uspoređene su žene koje su odlučile abortirati i one koje su odlučile roditi.³²⁰ Prema pojedinim istraživanjima, premda mnoge žene osjete trenutno olakšanje od pobačaja, mnoge druge imaju osjećaje tjeskobe koju povezuju s pobačajem.³²¹ Uzrok tjeskobnosti jest raskorak između ženinih moralnih normi i njezine odluke da pobaci.³²² Uz to, ostali simptomi koji se mogu pojaviti su: krivnja, psihološka tupost, depresija i pomisao na samoubojstvo, zabrinutost mišlju da će opet zatrudnjati,³²³ prekid vezivanja za sadašnju i/ili buduću djecu, samokažnjavanje³²⁴ ili degradacija, zabrinutost zbog problema plodnosti ili rađanja.³²⁵ Iskustva iz kliničke prakse pokazuju da je najčešći psihički fenomen kod namjernog prekida trudnoće osjećaj krivnje zbog kojeg mnoge žene vjeruju da su sve nesreće koje su im uslijedile nakon pobačaja zaslužene.³²⁶ Prema pojedinim istraživanjima, najmanje 10 % žena koje su abortirale patit će od ozbiljnih, a barem trećina od nekih psihičkih posljedica koje uključuju: tjeskobu, depresiju, agorafobiju, napadaje panike, poremećaj spavanja, bipolarni poremećaj, PTSP i poremećaji ovisnosti.³²⁷ Socijalni psiholog, Robbie Sutton, ističe da neke žene pate malo nakon pobačaja, neke na način da se to uopće na njima ne primjećuje, a neke trajno, i to s nekim kliničkim pokazateljima kao što su poslijepobačajni nemir, poslijepobačajna psihoza i pravi sindrom poslijepobačajne traume.³²⁸

Psihološke posljedice pobačaja zadiru puno dublje u psihu cijele obitelji, ne samo majke već i oca, žive braće i sestara, ali i onih osoba koje saznaju u nekom trenutku svog života da su trebale biti abortirane. Svijest o prijetnji pobačaja kod žrtava duboko je traumatsko iskustvo koje blokira privrženost, donosi rano potisnuti sram i krivnju te rezultira dubokim osjećajem nesigurnosti i nesepariranosti, što je prikazano u studiji slučaja koji slijedi.³²⁹ Klijentica je imala

---

³¹⁸ Mannion, M., *Post-Abortion Aftermath: A Comprehensive Consideration*, Sheed and Ward, Washington, 1994, str. 30. u: Burnside, S. A., *Savjest opterećena pobačajem*, *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijsku znanost*, god. 57, br. 1, 2002, str. 77.

³¹⁹ Burnside, S. A., *Savjest opterećena pobačajem*, op. cit., str. 78.

³²⁰ Milić, J., Vuksan, Č. B., *Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije* op. cit., str. 662. – 663.

³²¹ *Ibid.*, str. 662.

³²² *Ibid.*, str. 666. Ovdje možeš pogledati iskustva iz kliničke prakse.

³²³ To predstavlja podsvjesnu nadu da će nova trudnoća poslužiti kao nadomjestak za abortirano čedo odnosno »dijete iskupljenja.«

³²⁴ *Promiskuitetnost, znatno povećanje tjelesne mase, odavanje porocima...*

³²⁵ Burnside, S. A., *Savjest opterećena pobačajem*, op. cit., str. 78. – 80.

³²⁶ Milić, J., Vuksan, Č. B., *Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije* op. cit., 666.

³²⁷ Coleman, K. P., *Induced abortion and anxiety, mood and substance abuse disorders*, *Journal of Psychiatric Research*, god. 43, br. 8, 2009, str. 776 – 770. u: *ibid.*, op. cit., str. 663.

³²⁸ Matulić, T., *Pobačaj: drama savjesti*, op. cit., str. 229.

³²⁹ Volenik, A., *Negativni utjecaji pobačaja – studija slučaja*, *Obnovljeni život*, god 78, br. 5, 2023, str. 617.

separacijski problem, anksioznost, depresivnost, nemogućnost konfrontacije, osjećaj manje vrijednosti, a s deset godina osjetila je unutarnji impuls da bi bolje bilo da je nema.³³⁰ Uz to, klijentica je naknadno saznala kako je majka imala pobačaj i prije njezinog rođenja, što je kod nje dodatno inteziviralo osjećaj krivnje budući da je ona imala priliku roditi se, a njen brat/sestra ne. Skora majčina smrt omogućila joj je realitetnu separaciju, a pomoću metode iscjeljenja unutarnjeg ranjenog djeteta integrirala je odcijepljene dijelove sebe i završiti dugogodišnji proces žaljenja i separacije, čime je u svom životu osjetila vidna poboljšanja.³³¹

Liječenje može započeti kad su snažni osjećaji opet svježiji u ženinoj svijesti i kada joj terapeut osigura mirnu i ugodnu sredinu u kojoj ona može pričati o svom iskustvu pobačaja i tako ga ponovno proživjeti.³³² Presudno je da žena prihvati kako je okončan život pravog ljudskog čeda, a terapeut bi je trebao potaknuti da uspostavi odnos sa izgubljenim djetetom pretvarajući se kao da su joj poznate njegove osobine, kako bi prihvaćanjem njegovog postojanja mogla zdravo oplakati njegov gubitak.³³³

Neki autori tvrde da je prevalencija psihičkih bolesti u skupini žena koje su abortirale još i veća od one dostupne u literaturi jer će u 60 % slučajeva žene zatajiti pobačaj.³³⁴ Svakako, želimo li stvarati zdravu i psihički uravnoteženu naciju, imperativ je zaštititi ženu da ostane zdrava i psihički uravnotežena.³³⁵ Zaključno, možemo utvrditi kako one žene koje su imale pobačaj češće razviju nekakve psihičke poremećaje, a one kojima je već prije prekida trudnoće uspostavljena određena dijagnoza, najvjerojatnije će to produbiti njihovu psihološku simptomatologiju.

6.3. Bioetičko – teološki pristup

Bioetika i teologija su dvije znanstvene grane koje se međusobno isprepliću, a za njihovo razumijevanje potrebna nam je i filozofija koja je svakako prožeta u bioetičkim i teološkim razmatranjima, takoreći, sve tri se nadopunjuju. Treba priznati da se u moralnom govoru o ljudskom životu razlaže suviše krnjim, eliptičnim pojmovima, čime se direktno izlaže prigovoru

---

³³⁰ Ibid., str. 618./619. Između ostalog, klijentica je znala i za majčinog ljubavnika štiteći majku da se ne sazna za njezin dvostruki život pa kad je otac saznao te je došlo do svađe, to je dodatno pojačavalo njezinu krivnju. Također je uvijek zanemarivala svoje potrebe i nastojala ugoditi svima, osobito roditeljima.

³³¹ Ibid., str. 621. – 623.

³³² Burnside, S. A., Savjest opterećena pobačajem, op. cit., str. 81.

³³³ Ibid., str. 82.

³³⁴ Milić, J., Vuksan – Ćusa, B., Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije, op. cit., str. 663.

³³⁵ Matulić, T., Pobačaj: drama savjesti, op. cit., str. 232.

nategnutosti na isključivo biološku ideju života.³³⁶ Prema tome, zauzimanje za život uopće nije tehničko pitanje glede dužine trajanja »lovostaja« i zaštite ugroženih vrsta kao što je to slučaj kod »ekoloških pokreta« već naprotiv, to je duboko moralno pitanje glede sadržaja i smisla u odnosima između dobrih i loših djelovanja prema ljudskom životu.³³⁷

Argument vrste dokazuje da svaki član ljudske vrste ima dostojanstvo, argument kontinuuma dokazuje sposobnosti ljudskoga bića kao osnove dostojanstva.³³⁸ Argument identiteta dokazuje identitet odrasle moralne osobe i embrija dok argument potencijaliteta dokazuje da je embrij čovjek s potencijalom i po tome ima dostojanstvo čovjeka.³³⁹ Čovjek ne mora obavljati nekakve specifične radnje da bi bio čovjek, ne može se postati osoba nego se osoba rađa.³⁴⁰ Beauchamps i Childress su američki filozofi, osobito poznati po zalaganju u medicinskoj etici, a izdvojili su četiri načela bioetike: autonomija, neškodljivost, dobrohotnost (skup načela koja zahtijevaju da spriječimo štetu, omogućimo dobrobit i odmjerimo je u odnosu na opasnost i cijenu) i pravednost (skup načela koja zahtijevaju ravnopravnu i poštenu raspodjelu dobrobiti, opasnosti i cijene).³⁴¹

Dosljedna etika je ona u kojoj se vrijednost života neće prvenstveno podvrgavati situacijama, nego zauzimanju oko jedinstvenog priznavanja vrijednosti ljudskog života svih ljudskih bića neovisno o razvojnom ili bilo kojem drugom statusu.³⁴² Temeljna vrijednost etičkog suda o vrijednosti života jest zahtjev za univerzalnošću u području primjene etičkog suda i u njegovoj validnosti, stoga; »ne ubij« nije samo peta zapovijed Dekaloga, to je i univerzalno moralno načelo, kojeg možemo dokazati i trebamo tražiti njegovu univerzalnu primjenu.³⁴³

Tvrdeći da je embrij ljudsko biće začeto od muškarca i žene, zapravo tvrdimo da je u sebi jedinstvo duše i tijela.³⁴⁴ Dakle, ljudski embrij jest ljudsko biće, a ljudsko je biće onda i osoba.³⁴⁵ Svaka osoba, pa tako i ona nerođena, zaslužuje jednako poštovanje, što znači da i u slučaju da se radi o malformiranom i anencefalnom³⁴⁶ nerođenom djetetu, misija liječnika

---

³³⁶ Borovečki, A. et. al., Pravo na život: priručnik iz izbornog predmeta iz medicinske etike koji se bavi pitanjima vezanim uz početak ljudskog života, Medicinski fakultet Zagreb, 2017, str. 45.

³³⁷ Ibidem.

³³⁸ Cifrić, I., Pobačaj kao bioetički izazov, Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja, god. 45, br. 3/4 (177/178), 2007, str. 249.

³³⁹ Ibidem.

³⁴⁰ Matulić, T., Pobačaj: drama savjesti, op. cit., str. 45.

³⁴¹ Šeparović, Z., Bioetika, pravo i medicina, Socijalna ekologija: journal for environmental thought and sociological research, god. 6, br. 4, 1997, str. 440.

³⁴² Borovečki, A. et. al., Pravo na život: priručnik iz izbornog predmeta iz medicinske etike koji se bavi pitanjima vezanim uz početak ljudskog života, op. cit., str. 47.

³⁴³ Šeparović, Z., Bioetika, pravo i medicina, Socijalna ekologija: journal for environmental thought and sociological research, op. cit., 440.

³⁴⁴ Matulić, T., Pobačaj: drama savjesti, op. cit., str. 47.

³⁴⁵ Ibidem.

³⁴⁶ Stanje koje se javlja kada se dijete rodi bez gornjeg dijela mozga i umre nekoliko sati ili dana nakon rođenja.

uvijek treba biti u službi života. Treba se poticati biomedicinska istraživanja na tom području ne bi li se spriječila i liječila takve deformacije.³⁴⁷ Eugenički pobačaj uzima sebi za pravo razvrstavati ljudska bića prema zdravstvenim karakteristikama, što je apsolutno moralno neprihvatljivo.³⁴⁸ Važno je upamtiti da mnoga djeca koja su abortirana zbog »deformacije fetusa« zapravo imaju blaga stanja (ili su čak zdrava i dijagnoza je bila netočna) koja mogu uključivati rascjep nepca ili zakrivljeno stopalo što se oboje može liječiti kirurškim zahvatom.³⁴⁹

U slučaju da je majčin život ugrožen u kasnoj trudnoći, dijete se može poroditi carskim rezom i smjestiti u inkubator u slučaju da preživi (što je svakako ispravnije od pobačaja), a u vrlo ranoj trudnoći liječnicima je dopušteno da izvedu operaciju koja će spasiti život majke uz neizravnu posljedicu smrti djeteta. Nadalje, još jedan primjer je ektopična/izvanmaternična³⁵⁰ trudnoća kod koje će svako uklanjanje djeteta rezultirati njegovom smrću pa je u tim slučajevima moralno prihvatljivo ukloniti oštećeni dio jajovoda gdje se dijete implantiralo.³⁵¹ Ključno je da je djetetova smrt ovdje neizravna jer nastaje kao nuspojava uklanjanja oštećenog tkiva majke - liječenja i ne koristi se kao spas majke niti postoji namjera ubijanja djeteta.³⁵²

Enciklika pape Ivana Pavla II., *Evangelium Vitae* (EV), služi kao svojevrsna paradigma u zaštiti ljudskog života. U uvodu papa upućuje hitan apel svakoj osobi da u ime Božje poštuje, štiti, ljubi i služi svakom ljudskom životu te da ćemo tako usmjereni pronaći pravdu, razvoj, istinsku slobodu, mir i sreću.³⁵³ Posebno naglašava posebnu kategoriju napada na ljudski život, u njegovim najranijim ili završnim fazama, koji se više ne smatra ni zločinom već poprima prirodu prava, a najčešće se izvodi u samom srcu obitelji. On uzrok vidi u dubokoj krizi kulture i svim vrstama egzistencijalnih i međuljudskih poteškoća. Također, u enciklici navodi kako su pobačaj i kontracepcija usko povezani, kao plodovi istog stabla te kako mnogi koriste kontracepciju kako bi isključili naknadno iskušenje pobačaja.

Nadalje, navodi kako prenatalna dijagnoza prečesto postaje prilika za predlaganje i obavljanje pobačaja, a u društvenom kontekstu koji otežava suočavanje s patnjom, napast postaje još veća da se problem patnje riješi uklanjanjem u korijenu – smrću. Ivan Pavao II. primjećuje kako su

---

³⁴⁷ Ibid., str. 255.

³⁴⁸ Ibidem.

³⁴⁹ Horn, T., *Uvjerljivo za život*, op. cit., str. 162. Ostali pobačaji zbog deformacije fetusa uključuju Downov sindrom, a to stanje nije terminalno niti strašno.

³⁵⁰ Jajašce se ugrađuje u tkivo izvan maternice umjesto u sluznicu maternice. Fetus ne može normalno rasti izvan maternice ni preživjeti. Otrilike jedna od sto trudnoća je izvanmaternična.

³⁵¹ Ibid., str. 167.

³⁵² Ibid., str. 168.

³⁵³ Giovanni Paolo II, *Lettera Enciclica Evangelium Vitae*, [Evangelium Vitae \(25 marzo 1995\) | Giovanni Paolo II \(vatican.va\)](#) (pristupljeno 28. kolovoza 2024.)

pobačaj, sterilizacija i kontracepcija zasigurno dio razloga zašto u nekim slučajevima dolazi do naglog pada nataliteta. »Izvorni smisao ljudske spolnosti iskrivljuje se i falsificira, a dva značenja, ujedinjujuće i prokreativno, svojstvena samoj naravi bračnog čina, umjetno se razdvajaju: na taj se način izdaje bračna zajednica i njezina plodnost podvrgava hiru para.« Iz ove posljednje papine rečenice lako se može doći do zaključka kako je jedan od uzroka pobačaja neispravno shvaćanje spolnosti i muško – ženskih odnosa.

Prema Zakoniku kanonskog prava iz 1983. u kn. 1398 stoji da tko poduzme nešto radi pobačaja, ako dođe do učinka, upada u izopćenje unaprijed izrečeno i prema tome, uskraćeno mu je primanje sakramenata i prava koja ima po sakramentu krštenja.³⁵⁴ Počinitelji osim trudnice mogu biti svi oni koji izravno ili neizravno sudjeluju u ovom činu; liječnik, anesteziolog, medicinska sestra, ali i moralni sukripci, kao na primjer, otac djeteta, rodbina, prijatelji. Naime, vjernik se može iskreno pokajati i moliti od poglavara otpuštanje izopćenja koje je pridržano ordinariju i događa se na unutarnjem sakramentalnom području za vrijeme ispovijedi.³⁵⁵

Odrješenje nije dovoljno da izbriše sav nered uzrokovan pobačajem stoga je potrebna i djelotvorna pokora, a bilo bi dobro da žena oprost sebi i drugima koji su imali udjela u odluci, a i traži oprost od nerođenog djeteta, kako bi konačno bila oslobođena gnjeva i samooptuživanja.³⁵⁶

Dakle, Isus Krist nikada neće uskratiti svoje milosrđe onima koji se iskreno pokaju i daju zadovoljštinu za počinjeni grijeh. Krist suosjeća sa ženinom boli i čeka je raširenih ruku, ali to ne znači da opravdava grijeh pobačaja. Zato, kako Crkva veli, grijeh treba osuditi, a ne grješnika, a ukoliko nam je istinski stalo do žena i majki, nećemo skrivati da je pobačaj zao čin jer će u suprotnom biti sve više namjerno okončanih trudnoća, ranjenih žena, muškaraca i čitavog društva. Svaki vjernik treba stati u obranu nerođenog života i biti svjestan da kao kršćanin ni u kojem slučaju ne smije pokleknuti i prikloniti se raznim alternativama koje nam moralni relativizam pruža. Samo je Bog gospodar života. U konačnici, pobačaj je uperen protiv ljudskog života – najviše ovozemaljske vrijednosti, jer je amoralan, grešan, protukršćanski i protuhrvatski čin, jer tjelesno i duhovno osakaćuje ženu time što je teško – moralno i vjerski – opterećuje, jer ruši temelje čovječnosti i obezvrjeđuje najvrjednije ljudske ideale: Bogoljublje, čovjekoljublje, domoljublje.³⁵⁷

---

³⁵⁴ Ilić, Z., Pobačaj i kazna izopćenja, Služba Božja: liturgijsko – pastoralna revija, god. 57, br. 2, 2017, str. 257.

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ Burnside, S. A., Savjest opterećena pobačajem, op. cit., str. 84. – 87.

³⁵⁷ Vukasović, A., nerođena djeca – žrtve, a imaju pravo na život, Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti, god. 54, br. 3, 1999, str. 375.

7. ZAKLJUČAK

Sumirajući sve prethodno izneseno, možemo jasno artikulirati kako polemike o nerođenoj djeci prati trajno pitanje „tko je osoba?“ Autentični razvoj društva može se odviti samo u kulturi koja prepoznaje unutarnje dostojanstvo svakog čovjeka koje bi jedino trebalo biti uporište inherentnog prava na život te determinanta pravnog statusa embrija, a društvo putem zakona ima obvezu štiti i nerođeni život, koju na propast nacija, pravovjerno ne ispunjava. Prepoznata je potreba modernih društava da artikuliraju i shvate ljudsku osobu, stoga je zaista potrebno sve političke rasprave istinski centrirati prema osobi kako bi se ponudila cjelovita rješenja za duboko ukorijenjene probleme, što će nas u konačnici osloboditi od laži zapletenih u kulturi. Ujedinjeni narodi su abortivnu agendu zapakirali kao pomoć za svijet i promoviranje „napretka“ dok europski sudovi na čelu s EU i VE maestralno generiraju vlastiti supranacionalni javni poredak i moral.

Države imaju mogućnost zaštititi nerođenu djecu na način da senzibiliraju javnost održavanjem edukacija o spolnim odnosima i začecu svakog djeteta u odgovornosti, posebno u obrazovnim ustanovama. Umjesto eliminiranja socijalnih problema, poglavito visoke stope nezaposlenosti, države su dužne stvarati kvalitetne pravne okvire za rješavanje istih. Dodatno, društvo bi se moralo izboriti za veći dječji doplatok, dostupnost i povećanje dječjih vrtića te jeftiniju dječju odjeću i hranu. Ministarstvo zdravstva dužno je uložiti svaki mogući napor da omogući što kvalitetniji život bolesnoj nerođenoj djeci, a za trudnice koje nemaju financijsku ni psihološku podršku partnera i obitelji, postoji mogućnost osnivanja nekakvih prihvatilišta ili centara u kojima će im biti pružena sva potrebna pomoć.

Spomenute preventivne mjere uz simultanu zabranu induciranih pobačaja te abortivnih sredstava (spirala, tzv. pilula za dan poslije) svakako bi bile najbolji oblik zaštite nerođene djece. Pod zabranu mislim na ukidanje aktualnih zakona bez ikakvih alternativa, izmjena i dopuna odnosno nikakve indikacije koje odobravaju ubojstvo nerođenih - ne bi bile prihvatljive. Normiranje kaznenog djela, osim represivne, ima i svoju preventivnu ulogu – odvratiti počinitelja od pokušaja kaznenog djela. Vjerovanje da zabrana pobačaja povećava stopu smrtnosti majki nepovezano je sa zakonitošću ispravnog razmišljanja, što smo prethodno mogli uvidjeti zbog osjetno manje stope smrtnosti majki u državama koje imaju restriktivnije zakone. Kontracepcija bi u razumnom društvu bila nepoželjna jer je samo prepreka u zaštiti embrija i potiče kulturu smrti.

Europska zakonodavstva o induciranim pobačajima moraju izoštriti osjećaj povezanosti jezične forme i sadržaja, mnoga nisu decidirana, a ujedno im nedostaje širi kontekst odnosno opis kompleksnosti već propisanih, ali i nepropisanih, potencijalnih situacija. Pošto pravnu zaštitu zaslužuje svako dijete, suludo bi bilo raspravljati o nekakvom optimalnom roku za pobačaj i pojedinim indikacijama jer se time ne zalažemo jednako za svu nerođenu djecu. Bolje zakonsko rješenje o prekidu trudnoće kojim bi se postigao barem neki pravedni cilj nedvojbeno bi uključivalo obligatorne medicinske konzultacije, psihosocijalno savjetovanje, postabortivnu skrb, slušanje otkucaja srca nerođenog djeteta. Medicinske konzultacije podrazumijevale bi pružanje ključnih medicinskih informacija o metodama inducirano pobačaja te rizike za fizičko i psihičko zdravlje. Razgovor s liječnikom uključivao bi propitkivanje ženine odluke o pobačaju na način da se vidi može li joj se kako pomoći. Psihosocijalno savjetovanje ženi bi pružilo informacije vezane za socijalna i materijalna prava, ukazivanje na mogućnost posvojenja djeteta te psihološku podršku koja je u tim trenucima ključna. Tim stručnjaka bi se trebao sastojati od heterogene skupine različitih zvanja. Najvažnije, trudnicu bi se trebalo upoznati s tim što je to zapravo pobačaj i treba joj posvjestiti kako se radi o živom biću što bi i sama spoznala nakon odslušanih otkucaja srca.

Prekid trudnoće, naravno, ne bi trebao biti besplatan. Štoviše, suludo bi bilo da novcima poreznih obveznika država plaća ubojstvo djeteta. Plaćanje više psihološki utječe na majku u smislu da bi se možda mogla osvijestiti jer čak angažira plaćenog ubojicu za smrt vlastitog djeteta. Šteta bi bila izostaviti i obvezno razdoblje čekanja koje u prosjeku iznosi tri dana u europskim državama, no, smatram da je taj rok prekratak te da je unutar njega žena još pod utjecajem vanjskih (i unutarnjih) čimbenika koji nepovoljno utječu na njezinu odluku iako, ista opasnost potencijalna je i kod predugog roka. Priziv savjesti, kao pravo koje proizlazi iz slobode savjesti, trebalo bi biti uređeno zakonom te se od liječnika ne bi smjelo očekivati da upućuje pacijenticu liječniku koji vrši pobačaje jer bi onda tako liječnik ipak neizravno sudjelovao u prekidu trudnoće. Nadalje, članovi stručne etičke komisije koji bi odlučivali o prekidu trudnoće nakon zakonski propisanog roka ne bi smjeli biti iz iste ustanove iz koje je liječnik - ginekolog koji prati trudnoću zbog mogućih zloupotreba službenog položaja, a što, naravno, nije detaljnije razjašnjeno u čl. 35. ZZM-a ni u čl. 115. KZ-a.

Glede silovanja, najsigurnije bi bilo propisati odluku državnog odvjetništva ili policijsku istragu koje bi poslužile kao dokaz, a u skladu s tim, slična rješenja imamo u poljskom, latvijskom ili

finskom zakonu dok kod ZZM, jednako kao i kod čl 115. hrvatskog Kaznenog zakona, za takvu indikaciju ne postoji nikakvo jamstvo, čime se širom otvaraju vrata za malverzacije. Malformirano dijete kojem prijeti pobačaj moglo bi se zaštititi obvezujućim nalazima s mišljenjima više liječnika specijalista. Kazne za trudnice koje su se svjesno odlučile na pobačaj također trebaju biti normirane u nekom od pravnih propisa kao što je to slučaj u čl. 163. st. 4. mađarskog Kaznenog zakona dok bi liječnicima trebalo oduzeti licencu za rad jer su ipak oni ti koji ih izvršavaju te koji su prema Hipokratovoj zakletvi obvezani da ženama neće davati sredstvo za pometnuće ploda. Naprotiv tome, trudnice koje su odluku o pobačaju donijele pod velikom emocionalnom rastresenošću trebale bi biti oslobođene od kazne.

Zanimljivo, relevantni dokumenti međunarodne zajednice o zaštiti ljudskih prava, svojim neartikuliranim i dvosmislenim sadržajem propuštaju definirati ključne elemente poput početka ljudskog života i pravnog statusa djeteta ostavljajući manevarski prostor za proizvoljna tumačenja nacionalnih zakonodavaca. Kiselina relativizma sve više nagrizava modernog čovjeka koji naizgled nije dovoljno odvažan da se bori protiv doktrine superiornosti koju sebi mnogi prisvajaju, a koja je ozbiljno zamaglila svijest o općem dobru. U ovom biotehničkom vremenu opsjednutosti izborom bez istine, izopačenosti slobode i beskičmenosti, debatu o pobačaju potrebno je postaviti na sigurnije ontološko – egzistencijalno tlo. Prvorangirano pravo na život od začeca pa do prirodne smrti ne smije ostati u kandžama ljudske samovolje, a to poštovanje i briga za ljudske živote uvelike je odgovorna misija pravnik koji umjesto da se pokolebaju, moraju zadržati duhovnu slobodu te neovisnost uma i u ovim zastrašujućim okolnostima.

U nadi da nećemo posustati u ovoj krvavoj borbi te da ćemo se uhvatiti u koštac s tajnovitošću vlastitog postojanja bezdušne distopije, završit ću s mislima jedne plemenite medicinske sestre: »Vjerujem da svi uviđamo da su nam hitno potrebni puni vrtići, pune škole, sveučilišta, stadioni, da ožive naša sela i zaseoci, otoci i brezi, da nam se domovinom ori smijeh dječji. Potrebno je da Benkovcem, Kninom, Banovinom, Vukovarom, Slavonijom opet zažubori riječ nam domaća, riječ hrvatska.«

POPIS LITERATURE

* KNJIGE I PUBLIKACIJE:

1. Alliance for Hipocratic Medicine, Abortion Is Not Healthcare, *The Linacre Quarterly*, god. 89., br. 2., 2022., str. 226. – 227.
2. Alston, P, The Unborn Child and Abortion under the Draft Convention on the Rights of the Child, *Human Rights Quarterly* god. 12., br. 1, 1990., str. 156. – 178.
3. Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses, Contraception and Abortion, *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, god. 53., br. 3, 2024., str. e1 – e4
4. Berk, E. L, *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2008.
5. Borovečki , A. et. al., *Pravo na život: priručnik iz izbornog predmeta iz medicinske etike koji se bavi pitanjima vezanim uz početak ljudskog života*, Medicinski fakultet Zagreb, Zagreb, 2017.
6. Burnside, S. A., Savjest opterećena pobačajem, *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, god. 57., br. 1, 2002., str. 75. – 89.
7. Carnegie, A.; Roth, R., From the Grassroots to the Oireachtas. Abortion Law Reformi in the Republic of Ireland, *Health and Human Rights Journal*, god. 21., br. 2, 2019., str. 109. – 120.
8. Cerjan – Letica, G., Prijepor o pravu na pobačaj: (ne)mogućnost dijaloga pokreta Za izbor i Za život, *Revija za sociologiju*, god. 27., br. 1-2, 1997., str. 1 – 18.
9. Cifrić, I., Pobačaj kao bioetički izazov, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, god. 45., br. 3/4 (177/178), 2007., 247. – 268.
10. Copelon, R. et al., Human Rights Begin at Birth: International Law and the Claim of Fetal Rights, *Reproductive Health Matters*, god. 13., br. 26, 2005., str. 120. – 129.
11. Čubelić, I., Prava djece u međunarodnim dokumentima, *Crkva u svijetu*, god. 29., br. 4, 1994., str. 453. – 459.
12. Dadić, B.; Knežić, I., Metafizička istraživanja o osobi, *Riječki teološki časopis*, god. 17., br. 2, 2009., str. 543. – 572.
13. De Freitas, S.; Myburgh, G., Seeking Deliberation of the Unborn in the International Law, *PER/PELJ*, North – West University, god. 14., br. 5., 2011., str. 8. – 37.
14. De Freitas, S.; Ochab, E., A, B & C v. Ireland The Unborn and an Appreciation of the Margin Appreciation, *Journal for Juridical Science*, god. 35., br. 1, 2011., str. 1. – 23.
15. De Meyer, F., Late Termination of Pregnancy in Belgium: Exploring Its Legality and Scope, *European Journal of Health Law*, god. 27., br. 1, 2020., str. 9. – 34.

16. Essig, M. A., *The World Health Organisation's Abortion Agenda*, Catholic Family and Human Rights Institute, New York, 2020.
17. Fiala, C. et. al., *Abortion legislation and statistics in Europe*, *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, god. 27., br. 4, 2022., str. 345. – 352.
18. Fine, B. J. et. al., *The Role of International Human Rights Norms in the Liberalization of Abortion Laws Globally*, *Health and Human Rights Journal*, god. 19., br. 1, 2017., str. 69. – 79.
19. Frejka, T., *Induced Abortion and Fertility: a Quarter Century of Experience in Eastern Europe*, *Population and Development Review*, god. 9., br. 3, 1983., str. 230. – 234.
20. Granberg, D., *Comparison of Pro – Choice and Pro – Life Activists: Their Values, Attitudes and Beliefs*, *Population and Environment*, god. 5., br. 2, 1982., str. 75. – 94.
21. Hlača, N., *Zakon o „pobačaju“ Republike Hrvatske, 1978. – 2008.*, *Medicina Fluminensis*, god. 45., br. 2, 2009., str. 142. – 147.
22. Horn, T., *Uvjerljivo za život*, Kyrios, Split, 2020.
23. Hrabar, D. *Pravo na pobačaj - pravne i nepravne dvojbe*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 65., br. 6, 2015., str. 791. – 831.
24. *Hrvatski zavod za javno zdravstvo/Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema – 10. revizija, svezak 1. – drugo izdanje, medicinska naklada Zagreb, 1992.*
25. *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Revitalizacija religije u sjeni naslijeđa liberalne zakonske regulative: stavovi o pobačaju*, *Sociologija sela*, god. 43., br. 2 (168), 2005., str. 409. – 437.
26. Joseph, R., *Human Rights and the Unborn Child*, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2009.
27. Lasić, S., *Pravo na rođenje u učenju crkve*, Centar za bioteiku Filozofsko – teološkog instituta Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2009.
28. Levine, B. P., Staigner, D., *Abortion Policy and Fertility Outcomes: The Eastern European Experience*, *The Journal of Law & Economics*, god. 47., br. 1, 2004., str. 223. – 243.
29. Locke, J., *Ogled o ljudskom razumu*, sv. 1., Breza, Zagreb, 2007, II, XXVII.
30. Lubura, M. M., *Pravo na abortus u savremenom pravu i praksi Evropskog suda za ljudska prava*, *Strani pravni život*, god. 65., br. 1, 2021., str. 159. – 170.
31. Marques – Pereira, B., *Abortion in the European Union*, *Foundation for European Progressive Studies and the Karl Renner Institute*, Vienna, 2023.
32. Matulić, T., *Pobačaj: drama savjesti*, Centar za bioteiku Filozofsko – teološkog instituta Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 1997.

33. McKay, P. C., What is Life - and How Do We Search in It in Another Worlds? PLOS Biology, god. 2., br 9., 2004., str. 1260. – 1263.
34. Medicinska enciklopedija, Svjetlost, Sarajevo, 1989.
35. Milić, J., Vuksan – Ćusa, B., Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije, Nova prisutnost, god. 20., br. 3, 2022., str. 655. – 667.
36. Moore, L. K., The developing human: clinically oriented embryology, W. B. Saunders Company, Toronto, 1988.
37. Olatokun, M. B.; Ahmad, R., Fundamental Principle of International Human Right Law – Basis for the Right to Life of the Unborn Child, UUM Journal of Legal Studies, god. 5., 2014., str. 143. – 167.
38. Pavlović, Š., Abortus, Odvjetnik: Glasilo – Časopis Hrvatske odvjetničke komore, god. 73., br. 1-2, 2000., 34. – 40.
39. Peročević, K., Hrabar, D., Abortion as a Natural or Political Issue in Croatian Constitutional Judicial Practice, Bogoslovska smotra, god. 93., br. 5, 2023., str. 895. – 916.
40. Pichon, J., Does the Unborn Child Have a Right to Life? The Insufficient Answer of the European Court of Human Rights in the Judgement Vo v. France, German Law Journal, god. 7., br. 4, 2019., str. 433. – 444.
41. Popović, P., Kritika koncepcije pravednosti usvojene u rješenju Ustavnog suda o tzv. »Zakonu o pobačaju«, Bogoslovska smotra, god. 88., br. 1, 2018., str. 131. – 155.
42. Puppink, G., Abortion and the European Convention on Human Rights, Irish Journal of Legal Studies, god. 3., br. 2, u bilj. 26., 2013., str. 142. – 193.
43. Puškar, K., Argumentirano za život, Crisinus, Križevci, 2023.
44. Radačić, I., Regulacija pobačaja – praksa Europske komisije za ljudska prava i Europskog suda za ljudska prava u svjetlu globalnih standarda, Zagrebačka pravna revija, god. 5., br. 3, 2016., str. 251. – 270.
45. Rittossa, D., Prijepori o pravu na pobačaj u Republici Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991), god. 26., br. 2, 2005., str. 971. – 997.
46. Rodin, D., Razlikovanja u pojmovima prava i ustava, Politička misao, god. 35., br. 3, 1998., str. 29. – 45.
47. Rupčić, D., Pobačaj pod okriljem seksualnog i reproduktivnog prava i zdravlja žena – pravna analiza Rezolucije Europskog parlamenta 2020/2215 (INI), Crkva u svijetu, god. 58., br. 2, 2023., str. 155. – 180.
48. Szoch, M; Skop, I., Abortion Is Not Healthcare, Family Research Council, 2021.

49. Šeparović, Z., Bioetika, pravo i medicina, Socijalna ekologija: journal for environmental thought and sociological research, god. 6., br. 4, 1997., str. 439. – 445.
50. Šikić, M., Sociološka problematika obitelji, Služba Božja: liturgijsko – pastoralna revija, god. 18., br. 4, 1978., str. 309. – 322.
51. Tucak, I.; Blagojević, A., Abortion in Europe, Eu and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC), god. 4., br. 4, 2020, str. 1135. – 1174.
52. Van der Bie, G., Embryology, Early development from a phenomenological point of view, Louis Bolk Institut, Driebergen, 2011.
53. Volenik, A., Negativni utjecaji pobačaja – studija slučaja, Obnovljeni život, god 78., br. 5, 2023., str. 613. – 625.
54. Vukasović, A., nerođena djeca – žrtve, a imaju pravo na život, Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti, god. 54., br. 3, 1999., str. 367. – 376.
55. Vuletić, N. i sur., Medikamentozni prekid neželjene trudnoće, Liječnički vjesnik, god. 142., br. 7- 8., 2020., str. 222. – 229.
56. Wicks, E., A, B, C v. Ireland: Abortion Law under the European Convention on Human Rights, Human Rights Law Review, god. 11., br. 3, 2011.. str. 556. – 566.

* MEĐUNARODNI DOKUMENTI:

1. Abortion care guideline, WHO, 2022.
2. Abortion Policies: A Global Review, Volume III Oman to Zimbabwe, United Nations, 2002.
3. European Parliament resolution of 7 July 2022 on the US Supreme Court decision to overturn abortion rights in the United States and the need to safeguard abortion rights and women's health in the EU (2022/2742(RSP))
4. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/90, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93, 20/97, 4/98, 13/98.
5. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br.18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.
6. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93.
7. Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93.
8. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/09.
9. PACE, Resolution 1607 (2008), Access to safe and legal abortion in Europe, 16 April 2008

10. Povelja o temeljnim pravima Europske unije, Službeni list Europske unije, br. (2016/C 202/02)
11. Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5 – 13 September 1994, United Nation Populations Fund, 2004.
12. Recommendation 675 (1972) on birth control and family planning in Council of Europe member States, adopted by the Assembly on 18 October 1972.
13. Rezolucija Europskog parlamenta od 24. lipnja 2021. o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena (2020/2215(INI))
14. Safe abortion: technical and policy guidance for health systems, WHO, 2012.
15. Ugovor o funkcioniranju Europske unije, pročišćena verzija, Službeni list Europske unije, br. 2016/C 202/01
16. Uredba (EU) br. 282/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi trećeg Programa djelovanja Unije u području zdravlja (2014. – 2020.) i o stavljanju izvan snage Odluke br. 1350/2007/EZ
17. Uredba (EU) 522/2021 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi Programa djelovanja Unije u području zdravlja (program „EU za zdravlje”) za razdoblje 2021.– 2027. i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 282/2014

* HRVATSKO ZAKONODAVSTVO:

1. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 102/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23, 36/24.
2. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, Narodne novine, broj U-I-60/1991 i dr. od 21. veljače 2017. i Izdvojeno mišljenje
3. Ustav Republike Hrvatske, Narodne Novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, - pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – pročišćeni tekst, 28/01, 41/01, pročišćeni tekst, 55/01 – ispravak, 76/10, 85/10, 5/14.
4. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece, Narodne novine, br. 18/78, 88/09.
5. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Narodne novine, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23.

* PRAKSA ESLJP:

1. A, B, C protiv Irske , br. 25579/05, 16. prosinca 2010, Europski sud za ljudska prava, [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-102332%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-102332%22]})
2. Boso protiv Italije, br. 50490/99, 5 rujan 2002, Europski sud za ljudska prava, [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-23338%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-23338%22]})
3. Vo protiv Francuske, br. 53924/00, 8 srpnja 2004, Europski sud za ljudska prava [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61887%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61887%22]})

* MREŽNE STRANICE:

1. Abortion Is Not a Reproductive Right, Bioethics, 2020. <https://www.str.org/w/abortion-is-not-a-reproductive-right>
2. ACOG Guide to Language and Abortion, 2023., <https://www.acog.org//media/project/acog/acogorg/files/pdfs/publications/abortion-language-guide.pdf>
3. Center for Reproductive Rights, European Abortion Laws: A Comparative Overview, <https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2023/09/European-Abortion-Laws-A-Comparative-Overview-new-9-13-23.pdf>
4. [How the Catholic Church influenced the pro-life movement before and after Roe - Catholic Review](#)
5. Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/pobacaj>
6. Inducirani pobačaj, HeMED; <https://hemed.hr/Default.aspx?sid=11988>
7. 2023 in Review: EPF's Annual Report, European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights, https://www.epfweb.org/sites/default/files/2024-04/EPF_Annual_Report2023_MAR22%20%28003%29.pdf
8. Javno zdravstvo, <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/glossary/public-health.html>
9. Methods of abortion, <https://scdhec.gov/methods-abortion>
10. My voice, my choice: For Safe And Accessible Abortion; [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Legal+Addendum_+My+Voice,+My+Choice_+For+Safe+And+Accessible+Abortion.docx%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Legal+Addendum_+My+Voice,+My+Choice_+For+Safe+And+Accessible+Abortion.docx%20(1).pdf)
11. Medarov, G., Neobični bugarski konsenzus oko abortusa, Bilten regionalni portal, <https://www.bilten.org/?p=3510>

12. NHS inform, <https://www.nhsinform.scot/illnesses-and-conditions/pregnancy-and-childbirth/miscarriage/>
13. No, Abortion Is Not a Human Right, <https://www.heritage.org/life/report/no-abortion-not-human-right>
14. Oxford Constitutional Law, <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:mpeccol/law-mpeccol-e67>
15. Reproduction, <https://www.biologyonline.com/dictionary/reproduction>
16. Rights of Women vs. Rights of the Unborn?, <https://sites.uab.edu/humanrights/2022/06/27/rights-of-women-vs-rights-of-the-unborn/>
17. Unicef Hrvatska, str. 1. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
18. WHO Partnering with MPs to Advance Abortion Globally, 2023, <https://www.pncius.org/update.aspx?id=269>

* OSTALO:

1. Definitions and Indicators in Family Planning maternal & Child Health Used in the WHO Regional Office for Europe, Reproductive, Maternal and Child Health European Regional Office, World Health Organisation, Revised March 1999 & January 2001.
2. Department of Health and Environmental Control, Embryonic & Fetal Development, South Carolina, 2015.
3. Giovanni Paolo II, Lettera Enciclica Evangelium Vitae, (25 marzo 1995)
4. Ljetna psihologijska škola studenata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Poimanje djeteta i percepcija dječjih prava u Hrvatskoj, 2000.
5. Magyarorszag Alaptorvenye, Wolters Kluwer
6. Norberg, B., The Right to Abortion in the Council of Europe System, graduate thesis, Faculty of law Lund university, 2013.
7. Pađen, B., Europski okvir za pravno uređenje pobačaja u Hrvatskoj de lege lata i de lege ferenda, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet Zagreb, 2024.
8. Provedbena odluka Komisije (EU) 2024/1158 od 10. travnja 2024. o zahtjevu za registraciju europske građanske inicijative pod nazivom „My Voice, My Choice: za siguran i dostupan pobačaj” u skladu s Uredbom (EU) 2019/788 Europskog parlamenta i Vijeća
9. Raposo, V. L., Human Rights in Today’s Ethics: Human Rights of the Unborn (Embryos and Foetus)?, 2011.

10. Rittossa, D., *The Right on Abortion: Comaparative Approach Concernig Croatia, Federal Republic of Germany, and US*, doctoral dissertation, 2008.
11. Society for the Protection of Unborn Children, *Response to Draft General Comment 36 on Article 6 of the ICCPR*
12. *Stručno mišljenje Povjerenstva, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*, 2009.
13. *Submission on the Pro-life Campaign to General Discussion on Article 6 on the International Convenat on Civil and Political Rights, Pro-life campaign, Reublic of Ireland*, 2017.
14. Šehić, D., *Teološko - bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, 2020.
15. Tatarević, T., *Medikamentozni prekid trudnoće*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet Zagreb, 2022.
16. *Ústava Slovenskej Republiky, 460/1992 Zb., Slov-Lex pravny a informačný portal*